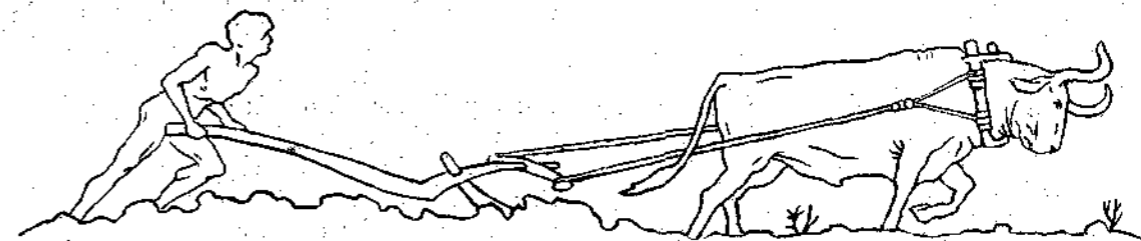

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ κ. Ρ. ΥΠΟ Γ. ΙΑΚΩΒΙΔΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ»

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ε' 31
ΜΑΙΟΥ 1905

ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΣΣΙΤΙΟΝ

Από την στιγμήν όπου διὰ πρώτην φοράν ὁ ἄνθρωπος συγκινηθεὶς ὡς ἐκ τῆς στερήσεως τοῦ ὁμοίου του, ἔσπευσε εἰς τὸ ἄντρον ἢ τὴν καλύβην ἔνθα οὗτος εἶχε καταφύγει καὶ τοῦ ἐκόμισε τροφήν καὶ ἐνδύματα τῶν ὁποίων ἐστερεῖτο, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς διὰ τῆς πράξεώς του ταύτης ἔκαμνε τὸ πρῶτον βῆμα τῆς φιλαλληλίας εἰς τὸν κόσμον. Ἐνα βλέμμα μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀρχαίων κοινωνιῶν ἀρκεῖ διὰ νὰ ἴδῃ κανεὶς πῶς οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ μετέπειτα οἱ πρόγονοί μας καὶ βραδύτερον οἱ Ῥωμαῖοι ἀντελαμβάνοντο τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ τῆς φιλάνθρωπίας τὸ ὅποιον τόσον διαφέρει τοῦ ἰδικοῦ μας σήμερον. Καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη ὑφίσταται διότι ἡ φιλάνθρωπία τοῦ πάλαι ἦτο μία ἔμφυτος ὁρμὴ οἴκτου πρὸς τὰς δεινοπαθοῦντας. Ἐνῶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἡ ἀρετὴ αὕτη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπλὴ πρᾶξις φιλαλληλισμοῦ.

Ἡ σύγχρονος φιλάνθρωπία δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν ἀθλιότητων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀλλ' ἐργάζεται σοβαρότερον καὶ ἐπωφελέστερον ὑπὸ κοινωνικὴν ἐποψιν. Τὸ γεμᾶτον ἀπὸ καλοσύνην πρόσωπόν της ἔλαβε μίαν ἔκφρασιν πλείοτερον σοβαράν, καὶ φαντάζομαι ὅτι ὁ γλυκύτατος Ναζωραῖος ὅστις ἤξιον «ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τὸν ἓνα τῷ μὴ ἔχοντι», ἂν ἤρχετο τώρα εἰς τὸν κόσμον θὰ ἐτροκοποῖε ὅπωςδῆποτε τὴν φράσιν του ταύτην καὶ θὰ εὗρισκε νέον ὄρισμόν πρὸς προσωποποίησιν τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλαλληλίας.

Καὶ κάμνω αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ὅχι διότι εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μετὰ πολλῆς δυσκολίας θ' ἀπεράσισζε νὰ στερηθῇ τοῦ ἑνός, μολονδὶ καὶ τοῦτο εἶνε πολὺ

πιθανόν, ἀλλὰ διότι ἡ φιλάνθρωπία τῶν ἡμερῶν μας ἔλαβε χαρακτηριστικὸν κοινωνικώτερον τῆς τοῦ παρελθόντος. Ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς ἀποκλήρους τῆς τύχης καὶ τῆς κοινωνίας μετὰ τὴν εὐγενῆ πρόθεσιν ὅπως γενικώτερον ἐπουλώσῃ τῆς δυστυχίας τὰς πληγὰς. Παρέχει ἐργασίαν εἰς τὸν μὴ ἔχοντα διότι γνωρίζει ὅτι ἓνα ἄτομον μὴ ἐργαζόμενον εἶνε ἀπώλεια πλούτου κοινωνικοῦ. Ἡ βοήθεια ἄλλως τε πρὸς τοὺς δυστυχεῖς, ὅπως λέγει ὁ δούξ τοῦ Ῥοσφοῦκῶ, εἶνε ἓνα καθήκον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ καθήκον δὲν εἶνε τέλειον παρὰ τὴν στιγμήν ὅπου ἡ βοήθεια αὕτη τείνει πρὸς τὴν γενικὴν ὠφελιμότητα.

Προστασία λοιπὸν τῶν ἀποκλήρων, περίθαλψις τῶν δυστυχῶν, ἐπίβλεψις ἐπὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐναντίον τῆς κακοηθείας τῶν ἄλλων, ἐξασφάλισις εἰς τοὺς γέροντας μιᾶς γωνίας ἀναπαντικῆς ἀνευ τῆς ἀπαισίας μερίμνης τῆς αὔριου, εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς παραλύτους ἑνὸς ἀσύλου ὅπου νὰ φαιδρῶνῃ τὰς πληρεῖς πικριῶν ἡμέρας των καὶ νὰ δίδῃ εἰς ἓνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν κάτι τι ἀπὸ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν εὐτυχούντων, αὗται εἶνε αἱ ἀρχαὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐμπνέεται ἡ σύγχρονος φιλάνθρωπία καὶ αἱ ὁποῖαι ὅλαι συμπεριλαμβάνονται εἰς μίαν καὶ μόνην λέξιν « Ἀλληλεγγύη ».

Αὕτη δμως ἡ « διαθετικὴ καὶ ἐν ταυτῷ πρακτικὴ ἀγάπη » διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴν τόσον ὀραϊάν φράσιν τοῦ Νεοφύτου Βάμβα, ἦτο ὅπωςδῆποτε ἄγνωστος εἰς τὰς ἀρχαίας κοινωνίας καὶ ἐπλατύνθη πλείοτερον εἰς τὰς νεωτέρας. Οἱ Ἐλλῶτες τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς ἦσαν οἱ δυστυχέστεροι τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐδεμία

Τὸ οἰκονομικὸν συσσίτιον τῆς Πλάκας. — Φωτογραφία Σ. Κοκκόλη.

δυστυχία εξισοῦται μετὰ τὴν ἰδικήν των. Δι' αὐτοὺς ἦτο πολὺ φυσικὸν ἂν ἐξεδηλώθη κάποια φιλανθρωπία τῶν κοινωνιῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων διήρχοντο τὴν ζωὴν των. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν Εἰλωτῶν ὑπῆρχε καὶ ἓνας ὀλόκληρος λαὸς δυστυχῶν Ἐλευθέρων μὲν πολιτῶν, ἀλλὰ πολὺ δυστυχεστέρων τῶν δούλων, λαὸς στερούμενος στέγης καὶ ἄρτου. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥαμσῆς, ὅπως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τὴν βασιλείαν τῶν διαδόχων τοῦ Σολομώντος, τὸν βλέπομεν προκαλοῦντα τὴν γενικήν προσοχήν. Καὶ τὸν «ἀπαισιον αὐτὸν ἀνθρώπινον συρφετὸν» ὡς τὸν ἀποκαλεῖ ὁ Γαστὸν Μπουασιέ, τὸν ἐπανευρίσκομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ῥώμην τὸν δευτέρου π. Χ. αἰῶνα. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν Ῥωμαίων νὰ ἐμποῖ τὸν τρόμον, διότι ἔζη ἔξω παντὸς νόμου καὶ συνεπῶς δὲν εἶχε τίποτε νὰ σεβασθῆ, εἰς τὰς Ἀθήνας δὲ νὰ προκαλῆ τὸν οἶκτον.

Ἐν τούτοις ὁ πτωχόκοσμος αὐτὸς τῶν Ἀθηναίων ἦτο πλείοτερον ἐντιμος, καὶ ὁ πένης τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶνε πλησιέστερος πρὸς τὸν πένητα τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ἰδίως ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς ἔδωκαν τελείαν τὴν σκιαγραφίαν τοῦ κόσμου αὐτοῦ ὅστις ἐτρέφετο μετὰ λούπινα, τὰ ὁποῖα εἰρωνευόμενος ὁ Λουκιανὸς ἀποκαλεῖ τῆς «Ἐκάτης τὸ δαίτην».

Ἐποθέτω, διὰ νὰ μὴ ἐξακολουθήσῃ ἡ συνήθεια αὕτη τῆς λουπινοφαγίας, ἥτις μετὰ ὅλον

τὸν σεβασμὸν μου καὶ τὴν λατρείαν μου πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς ἀρχαίας μας πατρίδος, σὰς βεβαίω ὅτι δὲν μ' ἐνθουσιάζει, ἰδρῦθη καὶ τὸ Οἰκονομικὸν Συσσίτιον εἰς τὰς νεωτέρας Ἀθήνας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς πριγκίπισσας Σοφίας. Ἡ ἱστορία τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συσσιτίου τούτου διὰ τὸ ὁποῖον τὰ «Παναθηναῖα» μοῦ ἀνέθεσαν νὰ γράψω, εἶνε μικρὰ καὶ ἀσημαντος φαινομενικῶς, ἀλλὰ τόσο σημαντικὴ οὐσιαστικῶς, τόσο ὠραία κοινωνικῶς.

Μία φιλάνθρωπος ὑπαρξίς ἐρχομένη ἀπὸ τὴν γηραιὰν Ἀλβιῶνα ἢ κ. Μισαή, κατὰ τὰ συμβάντα τοῦ 1896, ἀπεβιβάσθη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ κατώρθωσε μετ' ὅλον τὸ γλίσχρον τοῦ χρήματος ὅπερ διέθετε νὰ φανῆ χρήσιμος εἰς ὅλον τὸν πενόμενον πληθυσμὸν τῶν Ἀρμενίων, ὅστις ἐζήτησε φιλοξενίαν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς. Τὸ φιλάνθρωπον καὶ πρακτικὸν συνάμα ἔργον τῆς Ἀγγλίδος κυρίας ἔδραμασθη, καὶ αἱ Ἑλληνίδες αἱ ὁποῖαι ἀγαποῦν νὰ προσεταιριζῶνται κάθε ὠραία ἰδέαν, δὲν ἀφήκαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρέλθῃ ἀπαράτητος. Ἦτο ἡ στιγμή ὅπου εἰς τὰς Ἀθήνας συνέρρεον ἀπὸ τὴν πολυπαθῆ καὶ ἥρωϊκὴν μεγάλων σὺματα προσφύγων. Ὁ πτωχόκοσμος ἐπληθύνετο ὡς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Τοὺς ἀθηναίους δρόμους καὶ τὰς πλατείας διέσχιζον φυσιογνωμίαι πίσης ἡλικίας μετὰ βαδύτητα τὰ ἴχνη τῆς στερήσεως καὶ τῶν πικριῶν. Ἐνώπιον τοιαύτης καταστάσεως πῶς ἦτο δυνατόν ἢ γυναικεία ἑλληνικὴ ψυχὴ νὰ μείνῃ ἀπαθής;

Μερικαὶ κυρίαὶ τότε συνήλθον, συνεννοήθησαν μετὰ τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐτροφοδότησαν τοὺς Κρητὰς. Καὶ ἂν ἡ ἀπόφασις ἦτο εὐγενής, τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον ἦτο ἔτι εὐγενέστερον καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ παρουσιάσῃ τὰ εὐεργετικὰ του ἀποτελέσματα ὅτε εἰς τοὺς τροφίμους τοῦ συσσιτίου ἓνας ἀτυχῆς πόλεμος προσέθεσε τῆς «ἐφεδρίνας» καὶ ἔπειτα τοὺς πρόσφυγας Θεσσαλοὺς.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὸ πλαίσιον τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκονομικοῦ Συσσιτίου προσήλθε νὰ στολίσῃ ἡ κορωνίς τῆς ἀθηναϊκῆς χάριτος καὶ τῆς νευρώδους καὶ μεθοδικῆς ζωῆς. Ἦτο ἡ πριγκίπισσα Σοφία. Κατ' ἀρχὰς ὡς ἐπίτιμος πρόεδρος ἀλλὰ βραδύτερον ὡς τακτικῆ, διότι ἐπεθύμει νὰ μονιμοποιήσῃ τὸ ὠραῖον αὐτὸ ἔργον, διότι μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς δὲν ἐδρεύει μόνον ἡ μαγεία τοῦ οὐρανοῦ ἀλλὰ καὶ τὸ θέλημα τοῦ θετικισμοῦ. Τευτονίς, συνδέσασα τὴν τύχην τῆς μετὰ τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνισμοῦ

τοῦ ὁποίου εἶνε ἡ ἔνσαρκος ἐλπίς καὶ τὸ διάδημα, ἐβύθισε τὰ βλέμματά της τριγύρω της, καὶ γνωρίζουσα ὅπως ὁ μεγάλος συμπατριώτης της Νίτσιε, ὅτι ἡ εὐγενεστέρη ἀρετὴ εἰς τὴν παρούσαν φάσιν τῆς ἀνθρωπότητος εἶνε ἡ φρόνησις καὶ ἡ δράσις, ἀνέκραξε πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Οἰκονομικοῦ Συσσιτίου.

— Θέλω νὰ ἐργασθῶ. Ἐπιθυμῶ νὰ καταστήσω τὸ ἴδρυμα αὐτὸ ἀνώτερον καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν.

Αἱ κυρίαὶ ὑπεκλίθησαν ἐνώπιον πόθου τοσοῦτον ἱεροῦ καὶ ἡ ταμίας κ. Σμαράγδα Ψύλλα μετὰ τὴν εὐγενῆ φυσιογνωμίαν της, ἔτριψε τὰ χέρια ἀπὸ ἐνδόμυχον χαρὰν, διότι τοιοῦτοτρόπως ἐξησφαλίζετο ἡ πρόοδος τοῦ συσσιτίου μετὰ τὴν ἀνακούφισιν τόσοσων ὑπάρξεων πτωχῶν.

Ἐκτοτε κάθε ἡμέρα παρερχομένη ἦτο καὶ ἓνα βῆμα πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τοῦ πρακτικωτάτου τούτου φιλανθρωπικοῦ ἰδρύματος. Οἱ πόροι του διὰ τῶν ἀκαταπονήτων ἐνεργειῶν τῆς Προέδρου του καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ σωματείου ἤρξανον καταπληκτικῶς ὅσον καὶ αἱ δαπάναι του, διότι πρὸς αὐτὸ συνέρρεον ὄχι μόνον οἱ μὴ ἔχοντες ἀλλὰ καὶ οἱ μετὰ πολλῆς δυσκολίας κερδίζοντες τὴν ζωὴν των. Ὁ ἀθηναϊκὸς πτωχόκοσμος ἐγνώριζε πλέον ὅτι ἀντὶ δεκαλέπτου τιμήματος θὰ ἔχη ἄφθονον καὶ καθαρωτάτην τροφήν, ὅτι ὁ στόμαχός του θὰ ἐπληροῦτο ὄχι ἀπὸ ὑπόπτου προελεύσεως βρώματα, καὶ τὸ σπουδαιότερον, — διότι ὁ Ἕλληνας ἀγαπᾷ τοιαύτας ἐκδηλώσεις συμπαθείας — θὰ ὑπηρετεῖτο ἀπὸ κυρίας καὶ δεσποινίδας γεμάτας ἀπὸ χάριν, ἀβρότητα καὶ εὐμορφίαν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἓνα ἡλιόλοστον δειλινὸν τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου, ἀπὸ μίαν γωνίαν τοῦ Ζαπτείου ὁπόθεν περιέφερον τὰ βλέμματά μου ἀπὸ τὰ πλήρη μελαγχολίας ἐρείπια εἰς τὰς κλιτύας τοῦ Ὑμηττοῦ κ' ἐκεῖθεν κάτω πρὸς τὴν μαρμαίρουσαν θάλασσαν

τοῦ Σαρωνικοῦ, ἓνας φίλος μου μ' ἐπλησίασε καὶ μοῦ διέκοψε τὸ μυστηριώδες τραγοῦδι τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ἐνεστάλαξεν ἐντὸς τῆς ψυχῆς μου. Ἡ ὑπαρξίς μου ὀλόκληρος εἶχε ἀπορροφηθῆ ἀπὸ τὴν θεάν τῆς φύσεως. Ἡ στιγμή ἦτο ἐπικίνδυνος δι' αὐτόν, καὶ τὸν προσέβλεψα ἀγρίως. Ἄλλ' αὐτὸς χωρὶς νὰ ταραχθῆ, μέσα εἰς τὸ τραγοῦδι τῆς φύσεως τοῦ ὁποίου ἐνωτιζόμην τὴν μυστηριώδη ἀρμονίαν, ἦλθε νὰ συνενώσῃ τὸ γοητευτικὸν τραγοῦδι τῆς ζωῆς. Μοῦ ὁμίλει διὰ τὸ Οἰκονομικὸν Συσσίτιον μετὰ φλογερότητα ἱεροποστόλου καὶ δὲν γνωρίζω πῶς ἡ φράσις αὕτη μοῦ ὑπενθύμισεν ἀμέσως μίαν παρισινήν μου περιπέτειαν ἥτις μ' ἐκάρει νὰ γελᾶσω μετὰ ὄλην μου τὴν καρδίαν.

Μία ἐκ τῶν γνωστοτέρων ἀθηναϊκῶν φυσιογνωμιῶν τόσοσων εἰς τὸν φιλολογικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸν πολιτικὸν κόσμον, εἶχε ἔλθει νὰ μ' ἐπισκεφθῆ. Ἀφ' οὗ ἐπὶ δίωρον συνωμιλήσαμεν, ὁ ἔξοχος συνομιλητῆς μου ἠγέρθη καὶ ἀπερχόμενος μετὰ παρεκάλεσε νὰ τὸν περιμένω τὴν ἐπιούσαν εἰς τὴν κατοικίαν μου διὰ νὰ πάρῃ μαζί μου τὸν καφέ. Τοῦ ὑπεσχέθη ὅτι ὄχι μόνον θὰ ἦμαι, ἀλλὰ καὶ ἂν μοῦ ἐπέτρεπεν, θὰ προγευματίσωμεν μαζί. Ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ ἀπεχωρίσθημεν φιλικώτατα.

Τὴν ἐπιούσαν ὄμως, ὦ! αὕτη ἡ ἐπιούσα τί δὲν δημιουργεῖ ἐνίστε; Ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἐπῆγα εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας διὰ ν' ἀκούσω τὸν κ. Δεσάν ὅστις ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσῃ διὰ

Τὸ οἰκονομικὸν συσσίτιον τῆς Πλάκας. Τὸ μαγειρεῖον. — Φωτογρ. Σ. Κοκκόλη.

τοὺς ποιητὰς τῆς «Πλειάδος» καὶ ἰδίως διὰ τὸν Ρονσάρ. Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν μου ἔσταμάτησα ἔμπροσθεν μᾶς προθήκης βιβλιοπωλείου. Τὰ βλέμματά μου προσηλώθησαν ἐπὶ δύο τόμων τοῦ Λεκόντ-Ντελλί, τῶν «Βαρβάρων» καὶ τῶν «Ἀρχαϊκῶν» ποιημάτων του, θαυμασίου δεσμάτος. Ἐνα πρόσθετον τετραγωνικὸν χαρτάκι ἐπ' αὐτῶν ἀνέφερε τὴν τιμὴν τῶν «Πωλονται ἀντὶ φράγκων 18». Ὁ πόνθος τῆς ἀποκτήσεως τῶν δύο αὐτῶν τόμων κατέλαβε τὴν ψυχὴν μου. Τοὺς ἐφυλλομέτησα, ἀνέγνωσα δι' ἑκατοστὴν ἴσως φράσιν τὴν «φροδίτην τῆς Μήλου» καὶ διηυθύνθην πρὸς τὴν θύραν τοῦ βιβλιοπώλου κρατῶν τὸ μόνον εἰκοσόφραγκον τὸ ὁποῖον εἶχον ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ἐξαφνα ἐνθυμήθη τὴν συνέντευξίν μου. Ὁ πέπλος τοῦ διαταγμοῦ μὲ περιέβαλε τότε καὶ ἀγῶν τρομερὸς συνήφθη ἀμέσως ἐντὸς τῆς ψυχῆς μου μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀγορᾶς τῶν βιβλίων καὶ τῆς ὑποχρεώσεως, τὴν ὁποίαν εἶχον πρὸς τὸν φίλον τὸν ὁποῖον προσεκάλεσα νὰ προγενεματίσωμεν. Ἐπὶ τέλους ὁ Ντελλί ἐνίκησεν. Ἐπλήρωσα τὰ βιβλία καὶ ἔσπευσα εἰς τὸ σπίτι μου. Ὁ φίλος μου μὲ τὸν ὑψηλὸν κυλινδρικὸν του πῖλον, τὴν μακρὰν ρεδιγκόταν του καὶ τὴν ἀρχαϊκὴν φυσιογνωμίαν του μὲ ἀνέμενε. Εἶχον βραδύνην κατὰ μίαν ὥραν καὶ ἦτο σχεδὸν μεσημέρι. Ἡ οἰκοκυρά μου, ἥτις ἠδύνατο νὰ μ' ἐξαγάγῃ τῆς ἀμηχανίας μου ἀπουσίαζε. Πῶς θὰ προσέφερον πρόγευμα μὲ δύο μόνον φράγκα καὶ μάλιστα εἰς τὸν δυσκολότερον τῶν Ἀθηναίων σοφῶν; Ἄλλοτε ἕνας καλλιτέχνης μοῦ εἶχεν εἰπῆ ὅτι εἰς τὰς δυσκόλους στιγμὰς τῆς ζωῆς του ἐπρογενεματίζεν εἰς ἕνα Οἰκονομικὸν Συσσίτιον τὸ ὁποῖον ἐλειτούργει εἰς τὴν συνοικίαν μου. Χωρὶς νὰ εἶπω τίποτε εἰς τὸν σοφὸν φίλον μου, τὸν ὠδήγησα ἐκεῖ πρὸς μεγάλην ἐκπληξίν του. Ἐπρογενεματίσαμεν ἐν τάχει καὶ ὅταν ἐξήλθομεν ἐκεῖθεν, παρετήρησα μετὰ πολλῆς θλίψεως ὅτι ἡ ἀγάπη μου πρὸς τὸν Λεκόντ Ντελλί μ' ἔκαμε νὰ στερηθῶ ἐπὶ τινα χρόνον τῆς φιλίας τοῦ Ἀθηναίου ρήτορος, νὰ γνωρίσω τὸ Οἰκονομικὸν Συσσίτιον τῶν Παρισίων καὶ νὰ πάθω ἀπὸ ἕνα ἀπαίσιον στομαχόπονον.

Τὴν περιπέτειάν μου ταύτην τὴν διηγῆθην εἰς τὸν φίλον μου ὅστις μοῦ ὠμίλει περὶ τοῦ ἀθηναϊκοῦ Οἰκονομικοῦ Συσσιτίου. Μολονότι δὲ δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ συμμετάσχω αὐτοῦ ὡς τρόφιμος ἀλλ' ἀπλοῦστα ὡς ἐπισκέπτης

τὸν παρεκάλεσα νὰ μὴ μοῦ ζητῆ οὔτε παρουσίαν οὔτε συνδρομὴν!

— Συνδρομὴν ὄχι ἀλλὰ παρουσίαν ναί.

Ἐνώπιον τοιαύτης ἐπιμονῆς ὑπεχώρησα καὶ ὅταν τὸ ἐπεσκέφθην εἶδον ὁποῖα διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ παρισίου καὶ τοῦ ἀθηναϊκοῦ Οἰκονομικοῦ Συσσιτίου. Κατ' ἀρχὰς ἐπήγαμεν εἰς τὸ Συσσίτιον τῆς πλατείας τοῦ Βαρβάκη καὶ ἔπειτα εἰς τὸ τῆς συνοικίας Πλάκας ὅπερ ἐγείρεται εἰς τὴν ὁδὸν Σχολείου.

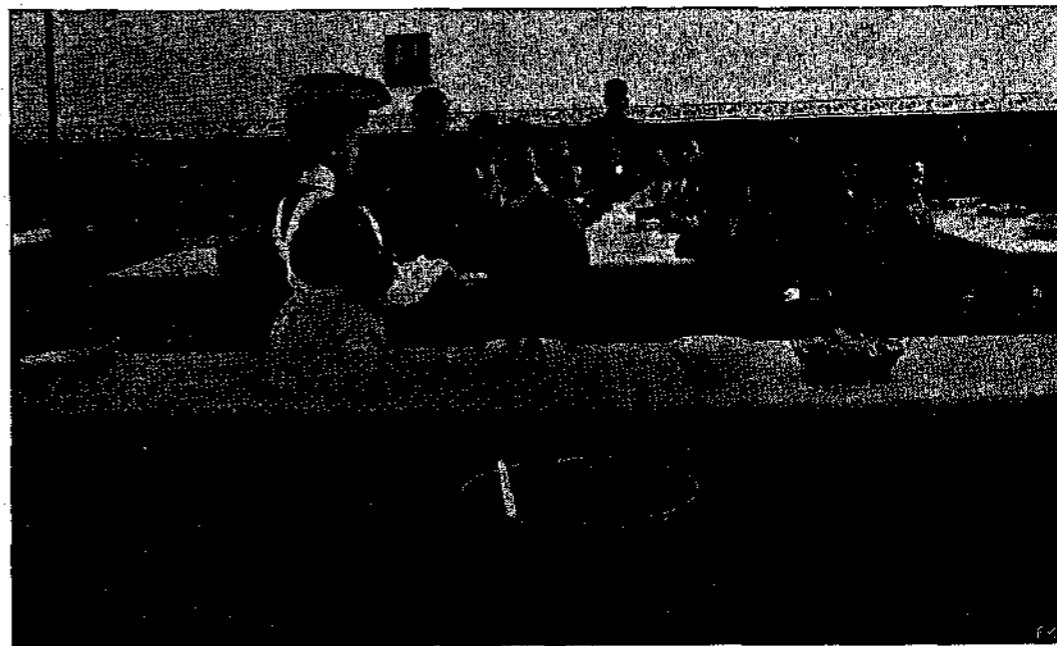
Ἡ ἐκπληξίς μου καὶ ὁ θαυμασμός μου ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν εὐευγετικῶν αὐτῶν ἰδρυμάτων ἦσαν ἀπεριόριστοι. Ἡ ἀπαστρέπτουσα καθαριότης τῶν σκευῶν, τοῦ μαγειρείου, τοῦ ἐστιατορίου, τῶν ἀποθηκῶν, τὰ ἀρίστης ποιότητος ὑλικά, ὅλα ἀπετέλουν κατὰ τὴν ἐξόχως γοητευτικόν.

Καὶ ἔπειτα αἱ φυσιογνωμίαι τῶν κυριῶν καὶ τῶν δεσποινίδων μὲ τὰς λευκὰς ἔμπροσθέλας τῶν, φυσιογνωμίαι τὰς ὁποίας καθιστᾶ πλεότερον συμπαθεῖς καὶ γλυκεῖας ἢ ἐπίγνωσις τοῦ ἐκπληρουμένου καθήκοντος, καὶ αἱ ὁποῖαι μὲ τὸ σαγηνευτικὸν τῶν μειδιάμα εἰς τὰ χεῖλη ὑπηρετοῦν πρόθυμοι ὄλον τὸν συρρέοντα ἐκεῖ πτωχόκοσμον ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης καὶ ἡμισείας ὥρας μέχρι τῆς μῆας, παρουσιάζουν ἕνα θέαμα τὸ ὁποῖον βυθίζει τὸν ἐπισκέπτην εἰς ὠραίους λιχνιστικὸς λογισμούς, καὶ προκαλεῖ τὴν ψυχὴν του εἰς ἔκστασιν καὶ θαυμασμόν.

Καὶ βλέπει κανεὶς ἐντὸς τοῦ Οἰκονομικοῦ Συσσιτίου πῶς τὸ ὠραῖον ὄνειρον ἐγένετο πραγματικότης καὶ πῶς ἡ πραγματικότης αὕτη ἐξωραϊζεται πάλιν μὲ τὸ ὄνειρον τῆς ἀφοσιώσεως τῶν γυναικείων ὑπάρξεων πρὸς ἕνα σκοπὸν ἐγκλείοντα ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον καὶ ὅλην τὴν ἰσχύν τῶν νεωτέρων κοινωνικῶν ἰδεῶν. Διότι τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἡ ἐνσάρκωσις τῆς φιλανθρωπίας, καὶ ὅσοι προσέρχονται ἀρωγοὶ του εἶνε πλέον ἢ βέβαιοι ὅτι τὸ προσφερόμενον χρημάτων ἀνακουφίζει ὁλοκλήρους οἰκογενείας, ὁλόκληρον ἐργατικὸν πληθυσμὸν τῶν ὁποίων τὴν ζωὴν καθιστᾶ ὀλιγώτερον ἐπίπονον καὶ πικράν.

Εἶδον ἐντὸς τῆς τραπεζαρίας τοῦ οἰκονομικοῦ συσσιτίου πλείστας φυσιογνωμίας ἐργατῶν. Ἐνόμιζε τις ὅτι ἀπὸ ὅλων τὰς ψυχὰς ἀνεδίδοντο σιωπηλαὶ προσευχαὶ διὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ σωματείου τούτου ἐντὸς τοῦ ὁποίου πνέει ἡ αὔρα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ὠφελίμου, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ἀποτελέσματα κοινωνικῶς ἤρχισαν νὰ καθίστανται ἐπαισθητά.

Ἄλλὰ καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἡμερότητος ἡθῶν δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ἐπωφελὲς τὸ οἰκονομικὸν συσ-

ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΣΣΙΤΙΟΝ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ, ΤΟ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟΝ. — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Σ. ΚΟΚΚΟΛΗ

σίτιον. Τὰ ἠλιοκαῆ πρόσωπα τῶν ἐργατῶν, αἱ τραχεῖαι φυσιογνωμίαι τῶν πτωχῶν λαμβάνουν μίαν ἔκφρασιν ἀπαλότητος ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν κυριῶν καὶ δεσποινίδων κοινωνικῆς περιωπῆς, αἱ ὁποῖαι φιλομειδεῖς προσέρχονται νὰ τοὺς ὑπηρετήσουν καὶ πολλάκις νὰ τοὺς εἰπουν ἕνα λόγον ἀποπνέοντα τὸ ἄρωμα τῆς φιλότιτος καὶ τῆς μὴ ἐνοχλοῦσης τὴν φιλοτιμίαν στοργῆς.

Καὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο μοῦ διηγῆθησαν περιεργὰ ἀνέκδοτα ἐκ τῶν ὁποίων ἕνα ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸ ἀναφέρω ἑδῶ.

Ἡμέραν τινὰ μία δεσποινὶς ἐκ τῶν μελῶν τοῦ σωματείου ἐξόχου καλλονῆς, ἦτο τῆς ὑπηρεσίας. Αἱ τράπεζαι τοῦ ἐστιατορίου ἦσαν γεμάται ἀπὸ κόσμον καὶ ἡ ἡσυχία τῶν βαθυτάτη. Ἡ δεσποινὶς κατάκοπος ἐκάθησε βυθίζομένη εἰς τὸ θέαμα ὅπερ ἐξετείνετο ἐνώπιόν της. Ἡ θεὰ ὅμως τῶν ἀνθρώπων τραγόντων ἐκίνησε καὶ τὴν ἰδικὴν της ὄρεξιν, καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν ἄλλων φαγητῶν εἶχον καὶ «πατάτες γιαχνί»

τὰς ὁποίας ὑπερηγάπα, ἔσπευεν ἔμπροσθεν τῆς ἕνα πινάκιον μὲ πατάτες καὶ ἤρχισε νὰ τρώγῃ. Τὴν στιγμήν ἐκείνην δύο νέοι πελάται προσήλθον. Ἡ δεσποινὶς ἠγέρθη νὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ καὶ ἠρώτησε :

— Τί φαγητὸ θέλετε;

Ἄλλο ἐξ αὐτῶν ἀπήντησε μειδιῶν :

— Ἀπὸ τὸ ἴδιο ποῦ τρώγει καὶ ἡ κυρία.

Ἄλλ' ὁ ἄλλος προσέθεσε μετὰ δυσπιστίας.

— Αὐτὸ ποῦ τρώγει ἡ κυρία εἶνε πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ θὰ φάμε ἡμεῖς.

Ἡ δεσποινὶς χωρὶς νὰ πειραχθῆ ἀπὸ τὸν ὑπαινιγόν, ἀφοῦ προσέφερε τὰ αἰτηθέντα πινάκια μὲ πατάτες, ἐκ τῆς ἰδίας χύτρας ἀμέσως ἐγέμισεν ἐνώπιόν των καὶ τὸ ἰδικόν της πιάτο καὶ ἐξηκολούθησε τρώγουσα. Οἱ πελάται τότε πρὶν ἀποσυρθοῦν, ἐζήτησαν ταπεινῶς συγγνώμην διὰ τὴν δυσπιστίαν των, καὶ ἡ ἀβρὰ κόρη τοὺς ἐσυγχώρησε δι' ἑνὸς μειδιάματος τὸ ὁποῖον θὰ ἔσαγγήνευε καὶ τὸν πλέον δύστροπον τῶν ἀνθρώπων.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ...

Τ' ἀστέρι εἰς τὸν οὐρανὸ βγαίνει καὶ σβένει...

Ἔτσι κ' ἡ ἀγάπη στὴν ψυχὴ γεννιέται καὶ πεθαίνει.

ὦ, σφοδρὰ ἀνιστόρητη, ἀγάπη ἐσὺ μεγάλη,
ποῦ ἀναφες στὴν ψυχὴ σὰν φῶς καὶ σβεῖς ἀγάλη-γάλη.

Ἀγάπη, ἐφώτισες τὸ νοῦ κ', ὠϊμέ, τὸν ἔκαμες νὰ ἰδῇ
πῶς ἓνας κόσμος στὴν ψυχὴ μας κατοικεῖ.

Ὁ ἴδιος κόσμος ποῦ τὰ μάτια μας μαγεύει
κρυφὰ μὲς τὴν ψυχὴ μας βασιλεύει.

Κλειοῦμε ἓναν κόσμο μέσα στὴν ψυχὴ μας,
μὰ ἄσοφη κ' ἀνήξερη περὶ ἡ ζωὴ μας.

Τ' ἀστέρι εἰς τὸν οὐρανὸ βγαίνει καὶ σβένει...
ἔτσι κ' ἡ ἀγάπη στὴν ψυχὴ γεννιέται καὶ πεθαίνει.

Ζάκυνθος 1903.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΥΠΟ ΤΟ ΦΕΓΓΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ*

Μὲ τὰ σωστά σου, κύρ Γιάννη, θέλεις νὰ
νυχοπερπατήσης ἀπόψε; μοῦ ἔλεγεν ὁ
γέρο-Πετριτῆς ἓνα γλυκύτατο ἐσπέρας τοῦ
Μαΐου. Καὶ τί νὰ θαυμάσης, χριστιανέ μου,
τὸ βράδυ 'ς τὰ χωριά μας; Τὰ οὐρλιάσματα
τῶν τσακαλιῶν ἢ τὰ «κουκοῦ» τῆς κουκου-
βάγιας; Ὡς τὸν τόπο μας λένε πῶς ἡ νύχτα
εἶν' ἄσχημη πεθερὰ τῆς ἡμέρας κ' ἡ μέρα
ἔμορφη νύφη τῆς νύχτας... Δὲν τὸ ξαπλώ-
νουμε δίπλα καλύτερα ὡς τὴν αὐγὴ;

— Ὅχι, Πετριτῆ, θὰ γυρίσουμ' ἔξω ἀπόψε.
Εἶναι καὶ γέμισι φεγγαριοῦ — θὰ περάσουμ'
ὠραία βραδεῖά...

— Ὅπως ὁ κοῦκος τὸ μεσημέρι... Ἐμ-
πρός, πηγαίνομε, γιὰ νὰ σ' εὐχαριστήσω! Ἄς
πάρω καὶ τὸ πιστόλι μου...

* Ἀπὸ τὸν τελευταῖος ἐκδοθέντα τόμον διηγημά-
των τοῦ κ. Γ. Α. Γρίκα «Τῆς Ἐξοχῆς».

— Κάτι φοβᾶσαι, βλέπω, Πετριτῆ.

— Ὅποιος ἐφυλάχτηκε, ἐσώθηκε.

Καὶ ἐξήλθαμε. Ὁ φίλος μου χωρικός ἐφαί-
νετο πολὺ σκεπτικός. Ἐγώ, ἐνθουσιασμένος,
εἶχα κυριευθῆ ἀπὸ ἀκράτητον ἐπιθυμίαν εἰς
κάποιον νὰ ἐξομολογηθῶ τὰς ἐντυπώσεις μου
ἀπὸ τὴν νεκρὰν μεγαλοπρέπειαν τῆς γλυκιά-
της ἐκείνης νυκτός. Νεώτατος ἀκόμη τότε, ἔβλε-
πα τὸν κόσμον πολὺ διαφορετικὰ παρ' ὅτι ἦτο.
Ἐκεῖνο μάλιστα τὸ ἀλησμόνητο βράδυ τὸν εἶδα
καθὼς νὰ μὴν ἤμουν καθόλου ἀπὸ τὸν κό-
σμον τοῦτον.

— Κύττα, Πετριτῆ, τί ἔμορφη ἀνοιξιάτικη
βραδεῖά! ἔλεγα. Ὁ οὐρανὸς μοῦ φαίνεται σὰν
ἀσάλευτος, γαλάζιος ὠκεανός, ὅπου λαμποκο-
ποῦν ἑκατομμύρια τῶν ἑκατομμυρίων σμαραγ-
δόπετρες...

— Χά! χά! χά! ἐγέλασεν ἀκράτητος ὁ Πε-

τριτῆς. Ἦθελες νὰ μὲ κάμης νὰ ξυπνήσω, ἀ-
φέντη. Σὰν ὠκεανός, λέει, τοῦ φαίνεται ὁ οὐ-
ρανὸς μὲ σμαραγδόπετρες! Χά! χά! χά! Ἐμέ,
μοῦ φαινότατε τὴν ἴδια στιγμή σὰν κανένα
θεοκρέββατο, ὅπου ξαπλωμένος ἐτραβοῦσα κἄτι
ρουχαλιτὰ σὰν νὰ εἶχα νὰ κοιμηθῶ δέκα χρό-
νια... Χά! χά! χά! σὰν σμαραγδόπετρες
λέει...

Καὶ ἤθελε νὰ προσθέσῃ: «Μήπως ἐδαμο-
νίστηκες, καλέ μου ἄνθρωπε;»

Οἱ χονδροὶ λόγοι τοῦ Πετριτῆ κατέστειλαν
ὡς χειμερινὴ ψυχρολουσία τὸν θερμόν μου ἐν-
θουσιασμόν. Ἐτραβήξαμ' ἐμπρὸς ἀμίλητοι διὰ
πολλὴν ὥραν. Τὸ φεγγάρι ἤρχιζε πλέον νὰ
προβάλλῃ, καὶ τὸ μαλακὸ φέγγος τῶν πρώτων
ἀκτίνων τοῦ ἐθάμπωνε τὴν ἀργυρᾶν σιλβηδόνα
τῶν ἀστρῶν. Γαλακτοχρῶμος πέπλος ἐξετυλί-
σσει ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὸ κωανόχρονον τοῦ
οὐρανοῦ. Ὁ ἐξοχικός δρόμος μας ἐσκοιάζετο ἐδῶ
καὶ ἐκεῖ ἀπὸ βαθύφυλλα δένδρα, τῶν ὁποίων
αἱ σκαῖ, σχεδὸν ἀφανεῖς πρῶτα, ἐμεγάλωναν
τώρα στιγμὴν πρὸς στιγμὴν καὶ διέγραφαν ἐμ-
πρὸς μας κατὰ γῆς γιγαντιαῖα καὶ παρδαλὰ
ἀναστήματα.

— Πετριτῆ, εἶπα ἀφηρημένος, δὲν θαυμά-
ζεις τὴν ὠραιότητα τῆς νύχτας; Κύττα τώρα
μὲ τὸ φεγγάρι, πῶς μᾶς βλέπουν τὰ δένδρα
ἐμπρὸς των! Παρατήρησε αὐτὸ τὸ πλατάνι
ἐκεῖ, 'ς αὐτὸ τὸ χωράφι, μὲ τί καμᾶρι σηκώ-
νει τὸ τεράστιο κεφάλι του! Κύττα καὶ τὸν
ἴσκιό του πῶς κοιτεται ξαπλωμένος! Δὲν ὁ-
μοιάζουν κ' ὁ πλατάνος κ' ὁ ἴσκιος του μὲ
δύο μεγάλα θηρία, ποῦ, τώρα νά, ἔπασσαν νὰ
παλεύουν; Τὸ ἓνα ἐνίκησε καὶ τεντώνει περὶ-
φανα τὸν λαμὸ τοῦ ψηλά, καὶ τ' ἄλλο, σκοτω-
μένο, σωριάστηκε διάπλατα κατὰ γῆς...

Κύρ Γιάννη, μοῦ εἶπε τὴν φορὰν αὐτὴν σο-
βαρὸς ὁ Πετριτῆς, μὴ με τρομάξεις μ' αὐτὰ
τάλλοκοτα λόγια σου, νὰ ζήσης!

— Καὶ τί σε κάνει νὰ τρομάξεις; Ἐγὼ εἶ-
μαι γεμάτος χαρὰ. Θαρρῶ πῶς αὐτὴ ἡ γύρω
μας ἀψυχη φύσις μοῦ μιλεῖ, μὲ διασκεδάσει, μὲ
μαγεύει... Ἀκοῦς ψυθυρισμούς; Ἀφοκράσου
καλὰ, Πετριτῆ! Ἐρχονται ἀπ' ἐκεῖνο τὸ κατα-
πράσινο βουνό, ποῦ βλέπεις ἐμπρὸς μας. Ἐκεῖ
θὰ κυλᾷ κάποιον ποταμάκι γλυκὰ-γλυκὰ τὰ νερά
του. Ἀχ! νὰ ἤμουν ἐγὼ αὐτὴν τὴν ὥρα τὸ
πουπουλένιο χορτάρι αὐτουνοῦ τοῦ βουνοῦ, νὰ
μὲ θερμαίνῃ τὸ χλωμιασμένο φῶς τοῦ φεγγα-
ριοῦ καὶ νὰ μὲ δροσίξῃ τὸ μαργαριταρένιο νερὸ
τοῦ ποταμοῦ!

Ὁ Πετριτῆς ἤρχισε νὰ σταυροκοπῆται.

— Ἀντικρύξεις, Πετριτῆ, 'ς τὴν κορυφὴ τοῦ
βουνοῦ αὐτὰ τὰ κυπαρίσσια; Κύτταξε, καὶ-
μένε, πῶς κάθονται πιασμένα τὸ ἓνα κολλητὰ
μὲ τᾶλλο! Εἶναι ἰσχυροὶ μακρολαίμηδες κολό-
γεροι κ' ἐτοιμάζονται νὰ χορέψουν τὰ μεσά-
νυχτα 'ς τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ! Τάεράκι παί-
ζει μὲ τὴν οὐρὰ τῶν κυπαρισσιῶν, κ' αὐτὰ,
ἀτάραχα, τὴν κινοῦν ἤσυχα ἤσυχα, ὅπως τὸ με-
γαλόσωμο σκυλί, ὅταν τὸ χαϊδεύῃ κανένα παι-
δάκι... Ἐλα, ἄς τρέξουμ' ἐκεῖ ψηλά!

Ὁ Πετριτῆς ἔκαμε νὰ μὲ σταματήσῃ. Ἐ-
τρεμε, καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πανσελήνου μοῦ
ἐφάνη ὀχρότερός της. Ἐνῶ ἀνεβαίναμε τὸ
βουνό, κἄτι μοῦ ἐπιθύρισε ὁ σύντροφός μου.
Ἀπρόσεκτος, ὑπέθεσα ὅτι ἦσαν τριγμοὶ τῶν
ζωφίων καὶ τῶν δροσολουσιμένων χόρτων, τὰ
ὁποῖα ἐπατούσαμε. Ὅταν εὐρέθηκα εἰς τὴν
κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, ὁ Πετριτῆς δὲν εἶχε
διανύσει τὸ μισὸ διάστημα, καὶ πρώτην φο-
ρὰν εἰς τὴν ζωὴν μου ἐπέρασα χωρικὸν εἰς τὸ
τρέξιμο. Ὅταν ἐφθασε καὶ αὐτὸς λαχανιασμέ-
νος, εἶχε καρφομένα τὰ μάτια κατὰ τὰ κυ-
παρίσσια.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἐπιθύρισε καθὼς νὰ
συνήρχετο ἀπὸ λιποθυμίαν δὲν εἶναι καλόγε-
ροι εἶναι κυπαρίσσια ἄδικα μ' ἐτρόμαξες, κύρ
Γιάννη!

Ἐξαπλωθήκαμ' ἔπειτα κάτω καὶ ἀκουμβή-
σαμ' εἰς τοὺς σκληροὺς κορμούς τῶν δένδρων.
Ὁ Πετριτῆς ἔκλεισε τὰ μάτια, εὐρίσκειτο ὅμως
εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν τὸ σῶμα του.

— Ἐδῶ ἔπρεπε νᾶλθουμ' ἀπὸ τὴν ἀρχή,
εἶπα. Ὅλα τώρα μοῦ φαίνονται ζωντανότερα!
Ἐμεῖς οἱ δύο, Πετριτῆ, ποῦ ἀνασαινομε κ'
ὀμιλοῦμε αὐτὴν τὴν στιγμή, ἐμεῖς εἴμαστε τᾶ-
ψυχα πλάσματα αὐτῆς τῆς φύσεως, κ' αὐτὴ, ἡ
γύρω μας νεκρὴ πλάσις, αὐτὴ εἶναι ἡ περιχυ-
μένη ἀπὸ ζωὴ, ἡ γεμάτη ἀπὸ ψυχὴ κ' ἀθανα-
σία. Ὁ ἐνθουσιασμός μας, ὁ ἔρωτάς μας, εἶναι
δικός της ἐνθουσιασμός καὶ δικός της ἔρωτας.
Ρουφᾶμε ἀδιάκοπα τοὺς χυμούς τῆς μυρωμέ-
νης ζωῆς της κ' ἀναπνένομε τὴν αἶρα της τῆ
μεθυσιτικῆ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο βαστοῦμε
πάντα ἀναμμένο τὸ λυχνάρι τῆς ψυχῆς μας,
εἰς τὰ βᾶθη τῆς ὁποίας διασκορπίζεται ἄδρα-
το τὸ φωτεινόν, τὸ ἀδιάκοπο ρεῦμα αὐτῆς τῆς
πυρωμένης φύσεως...

— Θεέ μου! ἐπιθύρισε ὁ Πετριτῆς. Κύρ
Γιάννη, ἠσύχασε... Δὲν σὲ καταλαβαίνο, χρι-
στιανέ μου... Εἰχ' ἄδικο νὰ σὲ παρακαλέσω
νὰ τὸ πάρουμε δίπλα; Τὸ ξέρω, εἶσαι σπου-
δασμένος ἄνθρωπος καὶ μπορεῖ νὰ σοῦ φαίνε-

ται αὐτὴν τὴν ὥρα πῶς βλέπεις ἄμαραγδόπε-
τρεις εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θηριὰ ἔς τὸ χωριὸν μου
καὶ νὰ θαρρῆς πῶς ἐμεῖς εἶμασ' ἀποθαμέ-
νοι. . . Γκούχου! γκούχου! ἀκούς, κύρ Γιάννη;
'Εγὼ βήχω γιὰ νὰ σοῦ ἀποδείξω πῶς ἀκόμη
δὲν ἐμπήκαμε ἔς τὸν τάφο, δόξα σοι ὁ Θεός . .
Γκούχου! γκούχου!

«Γκούχου! γκούχου!» ἦλθεν ἔξαφνα καθὼς
δειλὴ ἀπάντησις ἀπὸ μακρὰν.

— Ἀκούς τὴ φύσι, ποῦ σὲ περιγεῖλᾷ, Πετρι-
τὴ; Εἶδες τὸ περιγελάσμα τῆς πόσον εἶναι μα-
λακώτερο ἀπὸ τὴν ἄγρια φωνή σου; Σῶπα καὶ
θαύμαζε! Ἐκεῖ κάτω βλέπεις τὸ σπιτί σου πῶς
τὸ στεφανώνουν τ' ἀγιοκλήματα καὶ τὸ περι-
σφιγγουν οἱ περικοκλάδες; Δὲν σοῦ φαίνονται
σὰν νὰ τὸ δράχουν μύρια χλωρὰ καὶ μοσχο-
βόλα χέρια, γιὰ νὰ τὸ στολίζουν μέσα ἔς αὐτὸ
τὰνθόσπαρτο περιβόλι τῆς φύσεως καὶ γιὰ νὰ
τὸ δροσιζοῦν μὲ τοὺς ἀστεῖρευτους χυμούς τῆς
ζωῆς;

— Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἔχω τόση νοτιὰ τὸ βράδν
ἔς τὸ καλύβι μου! Τώρα ποῦ ἔμαθα τὴν αἰτία,
θὰ κόψω σύρριζα μὲ τὸ ξερὸ μου δλ' αὐτὰ τὰ
χλωρὰ καὶ μοσχοβόλα χέρια, γιὰ νὰ ἴσως νὰ
μοῦ φέρουν καὶ κανένα ρεματισμὸ ἔς τὸ πό-
δι! . . . Κύρ Γιάννη, ἄσχημα θὰ ξημερώσουμε
ἔδῳ . . . Θὰ κρυώσης; δὲν πηγαίνουμε;

— Πετριτὴ, τόρ' ἀνοίγει μεστωμένη καὶ
γόνημη ἢ ἀπαρθενη μορφὴ κ' ἢ σπαρταριστὴ
ζωὴ τοῦ μεγάλου παντός! Τὸ φεγγάρι κον-
τεύει νὰ μεσουρανήσῃ, καὶ τὸ φῶς του κατα-
πέφτει σὰν ἀσημένια πάχη εἰς τοὺς γύρω μας
κάμπους. Κύτταξε πῶς μεταμορφώνεται ὁ πρα-
σινισμένος χειτῶνας των! Τὸν πασπαλίζει τώρα
μαργαριταρένια δροσιὰ βουτηγμένη σὲ σμα-
ραγδένιες ἀκτίνες! Ὑστερ' ἀπ' ὀλίγο θὰ ἴδῃς
οἱ πρασινισμένοι κάμποι μεδυσμένοι ἀπὸ τὴν
ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς, νὰ ἔχουν ἀχροκίτρινην
δυσιν θὰ μοιάζον μὲ τὸν ἀπελιτισμένο νέο, ὁ
ὁ δλοῖος χλωμός, μαραμμένος ἀπὸ ἔρωτα, λιπο-
θυμεῖ μαζί κ' ἀνασταίνεται ἀπὸ τὴν ἡδονή
ἔς τὰ πρῶτα φιλήματα τῆς σκληρῆς ἐρωμένης
του καὶ κερῶνει ἢ ὄψις του ἀπὸ συγκίνησι, ὅταν
εἰς τὸ μαραμμένο του στόμα κολλοῦν μαλακὰ
τὰ ρόδινα χεῖλη τῆς παρθένας.

— Μνήσθητί μου Κύριε! ἐψιδύρισεν ἔντρο-
μος ὁ Πετριτὴς. . . Κύρ Γιάννη, θὰ φωνάξω
βοήθεια. . . Θὰ πυροβολήσω!

— Φώναξε, Πετριτὴ, πυροβόλησε. . . Ἡ φύ-
σις αὐτὴν τὴν ὥρα ἔχει τοὺς ἱεροὺς γάμους τῆς
καὶ οὔτε θὰ σ' ἀκούσῃ οὔτε θὰ ταραχθῇ. Τὸ
εὐωδιασμένο στεφάνι τῆς ἀνοίξεως σμίγει τοὺς

οὐρανοὺς μὲ τὴ γῆ, καὶ σπέρμα ζωῆς καὶ θαλε-
ρότητας σκορπίζεται ἔς τοὺς παρθένοὺς κόλλους
τῆς αἰωνίας μητέρας μας. . . Τώρα, ποῦ δὲν
ἀκούεις τὰγρια ξεφωνητὰ τοῦ κόσμου καὶ δὲν
βλέπεις τῆς ἡμέρας τὰνθρώπινα θηριὰ νάλληλο-
τρῶγωνται ἔς τὸν ἀγῶνα τῆς καταστροφῆς;
τώρα, ποῦ καὶ τὸ μικρότερο μαμουδι εἶνε πα-
ραδομένο ἔς τοῦ μάγου ὕπνου τὴν ἀγκάλῃ;
τώρα, μέσα ἔς αὐτὴ τὴν ἱερὰ σιωπὴ τῆς πλά-
σεως, γιορτάζει ἡ φύσις κ' ἀγάλλεται. Ὅσο
μᾶς φαίνεται σιγηλὴ καὶ ναρκωμένη, τόσον
δραγιάζει καὶ θορυβεῖ βακχευμένη ἀπὸ τὸ νέ-
κταρ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἀγάπης. . . Ὑμνοὶ
ζωῆς καὶ ἀφθορίας κατεβαίνουν ἀπὸ τοὺς θα-
λεροὺς οὐρανοὺς καὶ δόξα καὶ εὐγνωμοσύνη
ἀνεβαίνει ἔς αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς μαραμένους κόλ-
πους τῆς ἀνασταίνουσας γῆς.

— Γιὰ τόνομα τοῦ Θεοῦ, ἔλα ἔς τὰ λογικά
σου, κύρ Γιάννη. . . Παραμιλεῖς καὶ θὰ πέσης
ἄρρωστος. . . Ὅλ' αὐτὰ, ποῦ μονολογᾷς, εἶναι
κολοκῦθια. . . Ποῦ βλέπεις, ἀδελφέ, εὐωδια-
σμένα στεφάνια νὰ σμίγουν οὐρανοὺς καὶ γῆ,
καὶ μεθύσια καὶ τραγούδια; Ἐγὼ ἔχω μάτια
ἀστρίτη καὶ βλέπω τὸ χωριὸν μου μὲ τὸ φεγ-
γάρι ὅπως τὸ βλέπω μὲ τὸν ἥλιο καὶ κατὶ χει-
ρότερα. . .

— Δὲν βλέπεις μὲ τὰληθινὰ σου μάτια, Πε-
τριτὴ; εἶσαι θεόστραφος ἀπόψε! Τὰ μάτια τοῦ
προσώπου σου εἶναι ψεύτικα ἀνοῖξε τὰ μάτια
τῆς ψυχῆς σου καὶ θαύμαζε! Τὸ φεγγάρι πέ-
ρασε τὸ μεσουρανήσμά του καὶ φτάνουν τὰ
μεσάνυχτα. Τώρα θ' ἀρχίσῃ ὁ οὐράνιος κ' ἐπί-
γειος χορός; τώρα θὰ ψαλοῦν τὰ ἐπιθαλάμια
τραγούδια; τώρα ἢ παρθένα γῆ γονιμοποιεῖ-
ται σφιγμένη ἔς ἀχόρτασιν ἀπόλαυσιν μέσα ἔς
τὲς κωανὲς ἀγκάλας τοῦ μεγάλου παντός. Χαρὰ
ἔς τὸν θνητό, ποῦ ἴσως νὰ διακρίνῃ μέσα
ἔς αὐτὸ τὸ οὐράνιο πέλαγος μὲ τὰ διαμάντινα
μάτια τῆς φαντασίας του τὸν ἴσκιον τῆς ἐορ-
ταζοῦσης φύσεως! Χαρὰ ἔς αὐτόν, ποῦ ἀκούει
τὸν ἀντίλαλο τῶν ἐπιθαλαμίων τῆς! Χαρὰ κ'
εὐτυχία ἔς ἐκεῖνον, ποῦ βλέπει κ' ἀπολαμβάνει
γυμὰ τὰ κάλλη τῆς ἀναστημένης γῆς λιπο-
θυμημένης εἰς τὲς κωανὲς ἀγκάλας τοῦ ζωοδό-
του μεγάλου παντός! Αὐτὸς ὁ μόνος πλησιάζει
τὸ μυστήριον τῆς ὑπάρξεώς του καὶ θαμπο-
βλέπει τὴν ξανθὴν ἀρμονία, μὲ τὸν ἀφραστο
ρυθμὸ τῆς ὁποίας κυλᾷ προαιώνιος ὁ κό-
σμος. . . Αὐτὸς ὁ θνητὸς ζῆ μὲ τὴν Ἀθανα-
σία. . .

— Καὶ τί θὰ πῆ ὁ πατέρας του, ἐμονολο-
γοῦσε ὁ Πετριτὴς. Μοῦ τὸν ἔστειλε ἔς τὴν

ἔσοχὴ νάλλαξιν ἀγέρα καὶ τοῦ γύρισαν τὰ
μυαλά. . . Ἄς ἀλλάξω καὶ ἔγω πολιτικὴ ἵσως
καὶ τὸν καθησυχάσω. . .

— Ἐ! τί παραμιλεῖς, Πετριτὴ;

— Θανατάζω, καὶ ἔγω μὲ τὰ ἀληθινὰ μου
μάτια τῆ φύσι. Τὰ τριψα λιγάκι, ἐδάκρυσαν
κομμάτι, κ' ὅλα τώρα μοῦ φαίνονται ἀλλοιώ-
τεια. Κύττα, κύρ Γιάννη, τοὺς οὐρανοὺς. Μοῦ
φαίνονται σὰν ἀπέραντο λειβάδι. Τὰ ξημερώ-
ματα ἑκατομμύρια τῶν ἑκατομμυρίων πράσινα
βλαστάρια λαμποκοποῦν δροσολουμένα. Ὅταν
ὅμως ἔβγῃ ὁ ἥλιος, χάνουν σιγὰ-σιγὰ τὰ
χλωρὰ χρώματά των καὶ τὸ μεσημέρι πὰ τὸ
λειβάδι φαίνεται σὰν ἀτελειώτῃ ἀσημωμένη
ἀμμουδιά.

Χά! χά! χά! ἐγέλασα νευρικά, σὰν ἀσημω-
μένη ἀμμουδιά λέει! Θὰ με κάμης νὰ χάσω
τὴν ἀπόλαυσίν μου αὐτὸ τὸ βράδν. . .

Ὁ Πετριτὴς εἰσιώπησε καὶ συγκεντρωμένος
ἐφαίνεται δι' ἐσυλλογιζέτο πολὺ. Μόλις ἤρχισα
νὰ παραδίδωμαι πάλιν εἰς τὴν ἀπόλαυσίν μου,
ἐπανέλαβε τραχέως.

— Παρατήρησε, κύρ Γιάννη, αὐτὸ τὸ πλα-
τάνι ἔς τὸ χωράφι μου κ' εἶ κάτω. Τί ἀναπαυ-
μένα ποῦ κάθεται! Κύττα καὶ τὸν ἴσκιον τοῦ
πῶς κοιτεται ξαπλωμένος εἰς τὴ γῆ! Μοῦ φαί-
νεται πῶς τὸ δένδρον κ' ὁ ἴσκιος του εἶναι οἱ
δύο ἀγελάδες μου, ποῦ γύρισαν τὸ μεσημέρι
ἀπὸ τῶργωμα. Ἡ μιά ἀναπαύεται ὄρθῃ κ' ἢ
ἄλλη πλαγιασμένη. . .

— Πετριτὴ, εἶλα αὐτὴν τὴν φορὰν σοβα-
ρὸς, μὴ με κάμης νάναγουλιάσω μ' αὐτὰ τὰλλό-
κοτα λόγια σου. . . Εἶσαι πολὺ πεζός!

— Καὶ γιατί! Ἐμὲ μοῦ φαίνεται πῶς αὐτὴν
τὴν ὥρα ἀφοκράζομαι ἀκόμη καὶ τὰ μονοκρί-
σματα τῶν βωδιῶν μου. . . Ἀκούς ψιδυρι-
σμούς; Κάποια ξυλόκοττα θάχασε τὸν ὕπνον
τῆς καὶ σιεταὶ πάνω ἔς τὰ κλωνάρια. Ἄχ!
καὶ νάβλεπα αὐτὴν τὴ στιγμὴ μὲ τὰ ψεύτικα
μάτια μου τὸ παχουλὸ τῆς κορμῆ, νὰ τὴν ἐσκό-
τωνα! Νόστιμο φαί ποῦ θὰ ἔχα αὔριον σπι-
τι μου!

Ἦρχισα νὰ χάνω πλέον τὴν ποίησιν.

— Ἀντικρῶνεις, κύρ Γιάννη, ἀπ' ἔδῳ ψηλά,
ἐκεῖ κάτω ἔστὰ προπόδια τοῦ βουνοῦ κάμποσα
ἔλατα; Κύτταξε τὰ ξερὰ κλωνάρια των πῶς
σωριάζονται χάμον! Μοιάζον σὰν παραλυμέ-
νους γέρους, ποῦ περιμένον νὰ τοὺς τσεκου-
ρώσῃ ὁ χάρος. Αὔριον θὰ πάρω τὸν ξυλοκόπο
μου νὰ τὰ σκίσω σύρριζα. Ἐλα! ἄς τρέξουμ'
ἐκεῖ κάτω νὰ δῶ πόσα δεμάτια ἴσως νὰ
κάμω!

Ἐκαμα νὰ τὸν σταματήσω καὶ τοῦ ἐφώναξα,
ἀλλ' αὐτὸς εὐρέθηκε διὰ μᾶς σιμὰ εἰς τὰ ἔλατα,
ἐν ᾧ ἐγὼ οὔτε τὸ μισὸ διάστημα ἀκόμη εἶχα
διανύσει. Ὅταν τὸν ἐφθάσα λαχανιασμένος,
εἶχα καρφωμένα τὰ μάτια μου κατὰ τὰ δένδρα.

— Νὰ πάρ' ἢ δογγή! εἶπα αὐτὰ τὰ ἔλατι
δὲν ἔχουν καμμίαν ὁμοιότητα μὲ τοὺς γέρους
σου. Τί ἔπαθες, Πετριτὴ, καὶ θέλεις νὰ τὰ
κόψης;

Καὶ ἐξαπλώθηκα χάμου πλησίον του, ἀκουμ-
βῶν εἰς τοὺς τραχεῖς κορμούς τῶν δένδρων.
Τὸ σῶμα μου ἔμην ἀκίνητον, ἀλλ' οἱ ὀφθαλ-
μοί μου εὐρίσκοντο εἰς κινήσιν ἀδιάκοπην.

— Τί καλὰ ποῦ κάμαμε, εἶπεν ἔπειτα ὁ
Πετριτὴς, κ' ἦλθαμ' ἔδῳ κάτω! Τώρα κατα-
λαβαίνω πῶς εἶμαι περισσότερο ἀνθρώπος!
Ἐστὴν τὴν ὥρα, ποῦ ὅλος ὁ κόσμος κοι-
μάται, ἐμεῖς οἱ δύο μονάχοι, κύρ Γιάννη, ἐ-
κάμαμε τὴν ἀνοησίαν νὰ μένομ' ἔξυπνοι. Συλ-
λογιζομαι πῶς αὔριον θὰ εἶμαι κατακουρασμέ-
νος καὶ δὲν θὰ ποτίσω καλὰ τὸ χωράφι μου,
καὶ κατ' αὐτόν τὸν τρόπον ὁ ἥλιος ἢμπορεῖ
νὰ μοῦ κάψῃ κατὶ κολοκῦθια, ποῦ μόλις ἐξε-
φύτρωσαν αὐτὲς τὲς ἡμέρες. Τὰ κολοκῦθια
αὐτὰ εἶνε μαραμένα αὐτὴν τὴν ὥρα καὶ ἔγω
εἶμαι κείνος, ποῦ θὰ τὰ φέρω ἔς τὴ ζωὴ
αὔριον. . . Θὰ τὰ περιχύσω μὲ δροσερὸ νερὸ κ'
αὐτὰ θὰ τὸ ρουφήσουν ἀχόρταστα, θὰ χον-
δρῆθουν ἐξ αἰτίας μου, θὰ τὰ πουλήσω πρῶ-
μα σὲ καλὴ τιμὴ καὶ θὰ ἐνθουσιασθῶ ἀπὸ τὸ
κέρδος. . .

— Θεέ μου! ἐψιδύρισα. Πετριτὴ, ἦσυχά-
σε. . . Δὲν σε καταλαβαίνω, χριστιανέ μου. . .
Τὸ γνωρίζω, εἶσαι ἀπλοῦκὸς ἀνθρώπος κ' ὁ-
νειρεύεσαι αὐτὴν τὴν ὥρα ἀσημωμένα λειβά-
δια κ' ἀγελάδες καὶ κολοκῦθια. Ἄλλ' ἀφήσε
με νὰ ρεμβάσω μέσα ἔς τὴν ἱερὰν αὐτὴν ποίησιν
τῆς φύσεως. . . Ἄχ! τί πρόστυχα πράγματα ποῦ
λές! Ἄχ! ἔχ!

— Ἄχ! ἔχ! ἦλθεν ἔξαφνα, καθὼς δειλὴ
ἀπάντησις ἀπὸ μακρὰν.

— Ἀκούς ποῦ σὲ περιγεῖλᾷ κ' ἢ φύσι ἀκόμη
κύρ Γιάννη; Ἀκούε τί σοῦ λέω καὶ ἔγω! . .
'Εκεῖ κάτω βλέπω τὸ σπιτί μου καὶ συλλογι-
ζομαι τί μοῦ ἰστοῖσεν ὡς νὰ τὸ χτίσω. .
Κάθε πέτρα εἶνε βρεγμένη μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ
προσώπου μου. . . Ἐγέρασα ὡς ποῦ νὰ τὸ
σηκώσω καὶ ἔθυσιασα τὰ νειῖτα μου γι' αὐτὸ
τὸ καλυβόσπιτο! Ἐκεῖ μέσα ἔκαμα τὴν οἰκο-
γένειάν μου. Ἐφερα ἔς τὸν κόσμον ὀκτὼ παιδιὰ,
ἀν' ἀγαπᾷς, καὶ τώρα, ποῦ σοῦ μιλῶ, περνᾷ
ἀπὸ τὸ μυαλό μου δλ' ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς μου

μεστωμένη από βάσανα και σπαρταριστή από πίκρες... Γέννες, θάνατοι, αρρώστιες, όλα μέσα 'ς αυτό το καλυβόσπιτο έγιναν... Μου φαίνεται πώς όλα τα κακά του κόσμου 'πέρασαν από 'κει μέσα με την όρμη του καιρού... Κι' ο παντοπνίχτης χρόνος θαρρώ πώς αρχίζει να σαλεύη και τα θεμέλιά του τώρα, και θα σωριαστή κι' αυτό καμιά στιγμή από τα γεράματα όπως κ' η αφεντιά μου...

— Μην αναφέρης γέννες κι' αρρώστιες αυτήν την ώρα, Πετριτή. Κοντεύει να ξημερώση και μου χαλάς την άρμονία.

— Να δώση ο Θεός να ξημερώση! Την αύγη θάνοιξη πανώρια ή ζωή 'ς τα λειβάδια μας. Τώρα, που το φεγγάρι κοντεύει να χαθή, το φως του ήλιου θάρχιση να λείπει σαν χρυσόσκονη 'ς το χωράφι μου. Τα σπαρτά μου θα γίνουν καταπράσινα, βουτηγμένα 'ς το φως. Τα γαϊδούρια μου, γεμάτα λάχανα κι' ανοιξιάτικες όρμες, θα μυρίζονται μεταξύ των έρωτικά και θα μου σπείρουν δίχως άλλο κανένα γαϊδουράκι, που θα μου δώση καλά κέρδη...

— Θεέ μου, ανέκραξα, πώς αντιλαμβάνονται αυτοί οι πρόστυχοι άνθρωποι την ωραιότητα της ζωής! Πετριτή, θα φωνάξω!

— Φώναζε όσο θέλεις, κύρ Γιάννη! Δεν θα σ' ακούση ούτ' ο σκύλος μου! Όλο το χωριό μου εδρίσκει τώρα 'στην ύστερινη γλυκάδα του ύπνου. Κοντεύουν τα ξημερώματα λίγο ακόμη και θάρχιση ή άληθινή ζωή του κόσμου. Αυτή ή βαρετή έρημιά της νύχτας θα χαθή, και με την άνάστασι του ήλιου θα παύση το χωριό μου να 'μοιάζη με κοιμητήριο. Τα καματερά μου, ή γυναίκα μου, τα παιδιά μου γεμάτα ζωή θα δουλεύουν το χωράφι μου και τα μουγκρίσματα των ζώων μου θ' ανακατεύονται μια χαρά με τες φωνές των δουλεψάδων μου και με τα τριξίματα του άλετριού. Το νερό του πηγαδιού μου θα γαργαρίζη χυνόμενο 'ς ταύλακι, και τα λευκά του σουσουρίσματα θα σμίγουν άρμονικά με τα τραγούδια των πουλιών και με τα μουγκρίσματα, με συμπάθειο, κύρ Γιάννη, της άγελάδας μου...

— Παραμιλείς, Πετριτή... Έδαμονίστικες... Όλ' αυτά, που μωρολογάς, είνε κολοκύνθια... Που βλέπεις, άδελφέ, τη γυναίκα σου, και τα παιδιά σου και τα ζώα σου; Έγώ έχω

τα μάτια μου τέσσερα αυτήν την ώρα και δεν βλέπω τίποτε!

— Δεν βλέπεις με τάληθινά σου μάτια, κύρ Γιάννη, είσαι θεόστραβος άπόψε. Τα μάτια της ψυχής σου είναι ψεύτικα άνοιξε τα μάτια του κεφαλιού σου και θαύμασε... Ο αύγερινός έπρόβαλε και φτάνουν τα ξημερώματα. Τώρα θάρχιση το ζωντανό πανηγύρι του κόσμου. Τώρα ο ξυπνός θα προσπαθή να γελάση τόν κουτό, ο τοκογλύφος να ληστέψη τόν οικογενειάρχη, ο οικογενειάρχης να γίνη ψεύτης και θεομπαίχτης, για να ζήση το σπίτι του. Χαρά 'ς το μαύρο το φτωχό, που 'μπορεί 'ς τη σημερινή εποχή να βγάλη το ξερό ψωμί των παιδιών του σκοτωμένος 'ς τη δουλειά από το πουρνό 'ως το βράδυ! Χαρά 'ς τόν κακόμοιρο το χωριανό, που δεν εϊδ' ακόμη το χωράφι του να το πέρνη ο τοκογλύφος, άδικα και παράνομα, και να βρϊσκει 'επειτα 'ς τούς πέντε δρόμους με τα παιδιά του και τη γυναίκα του και να φοβά της πείνας! Χαρά κ' εύτυχία 'ς έμέ, αν κατορθώσω να πλερώσω κάτι χρέη μου κ' ήσυχάσω! Τότε μονάχα θα καταλάβω πώς είμαι κομμάτι άνθρωπος και θα πιστέψω πώς ξαναγεννήθηκα... Όλα τάλλα, κύρ Γιάννη, είναι κολοκύνθια! Έσύ μου 'μίλησες με τη φαντασία σου και 'γώ με την πείρα μου. Ποιός από τούς δυο έχει δικιο, θα το μάθης, παιδί μου, όταν και συ αρχίσης να βγάλης το ψωμί σου με τα χέρια σου. Ο ιδρώτας του προσώπου σου, που θα βρέχη μαύρος τη γη, θα σβύση τη λάμψη της φαντασίας σου, κ' οι ουρανοί και τα φεγγάρια κ' ή ανοιξιάτικη βραδυά—όλα, όλα θα 'ναι ψεύτικα κι' άδιάφορα για σένα, και μοναχή ζωή σου κι' άπόλαυσι θα 'ναι να κατορθώνης με χίλια βάσανα και κατεργαριές να κερδίσης τόν επιούσιο! Ο κόσμος όλος είνε σκλάβος της κακομοιριασμένης γης κι' όχι των ουρανών! Αυτή μάς τρέφει, αυτή μάς ντύνει, αυτή και θα μάς φάη!... Έλα, πηγαίνουμε, γιατί ξημερώνει.

Και ο Πετριτής εκείνησε πρώτος δια το χωράφι του. Τόν ήκολούθησε με κάποια περιφρόνησι. Από της ήμέρας όμως εκείνης, όταν θαναμάζω την φύσιν υπό το φέγγος της πανσελήνου, μαζί με τόν ένθουσιασμόν μου δια τα παρθένα κάλλη των ουρανών, σκέπτομαι κάπως και την άθλιότητα αυτής της κακομοιριασμένης γης...

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΠΟΙΙΑ

ΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΟΝΟΜΑΧΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΚΛΗΡΑΙΝΑΝ

[Εκ του τελευταίως έκδοθέντος έργου του άκαδημαϊκού Γουσταίου Σλουμπερζέ « Η Βυζαντινή Έποποιία », περί της οποίας έγραψεν εις το τεύχος της 15 Φεβρουαρίου ο κ. Α. Αδαμαντίου, δίδομεν άποσπάσματα των έρώτων του Μονομάχου προς την Σκλήραιναν. Ο Κωνσταντίνος Μονομάχος ήτο τρίτος σύζυγος της βασιλίσσης Ζωής, βασιλεύς μεγαλοπρεπής, φίλος των γραμμάτων, έχων τριγύρω του κύκλον λογίων και εύχαριστούμενος εις άγώνας και συζητήσεις φιλολογικάς. Ηγάτα τούς έρωτας και έσπαταλούσε τα δημόσια χρήματα εις δώρα προς τας έρωμένες του. Περιφρήμοι είναι οι έρωτές του προς την χαριτωμένην ζωστήν ή κυρίαν της τιμής, όπως θα έλέγαμεν σήμερα, Σκλήραιναν].

Είνε γνωστόν ότι ο Μονομάχος είχε λάβει δύο συζύγους προτού νυμφευθή την Ζωήν. Όταν απέθανε ή δευτέρα σύζυγός του, ή οποία ήτο εκ της ένδόξου οικογενείας των Σκληρών, μη τολμών να έλθη εις τρίτον γάμον, άποκρουόμενος υπό της Έκκλησίας, έκαμε κάτι πολυ χειρότερον. Ένώ έφαινετο κλίνων προς την βασιλίσσαν Ζωήν, συνέζη ήδη με την νέαν χήραν Σκλήραιναν, άνεπιάν της άποθανούσης δευτέρας συζύγου του, άνήκουσαν επομένως εις την ύψηλοτέραν άριστοκρατίαν τού Βυζαντίου. Ητο άδελφή του Ρωμανού Σκληρού, επομένως έγγονή του περιφρήμου Βάρδα Σκληρού, ο οποίος είχε άμφισβητήσει την αυτοκρατορίαν προς τόν μεγάλον Βασίλειον. Ο Μονομάχος, λέγει ο Ψελλός, την έδελέασε με πλούσια δώρα και την έλκωσε με την όρμη των έρωτικών του έκδηλώσεων ή και με άλλα μέσα. Έλατρεύοντο κυριολεκτικώς, και ή ιδέα του χωρισμού ήτο δια τούς δύο έραστάς κάτι άπόρητον.

Η Σκλήραιννα, μεθυσμένη από έρωτα, έδυσίασε όλα εις τόν Μονομάχον: τιμάς, περιουσίαν, προτάσεις γάμου. Και τόν ήκολούθησε έκουσίως εις την μακράν έξορίαν του, με λόγια παρηγορητικά και ένθαρρυντικά, δίδουσα ό,τι είχε, προσπαθούσα με κάθε μέσον να άπαλύνη την άθλιαν ζωήν της έξορίας. Έν τούτοις ο Κωνσταντίνος δεν έτόλμησε να την νυμφευθή εις τρίτον γάμον, ο οποίος θα τόν έξέθετε, άπλουν άλλως τε ιδιώτην, εις τας άστυράς εκκλησιασσιαστικάς διατάξεις. Όταν ο Μονομάχος άνεκλήθη εις την Κωνσταντινούπολιν, ή Σκλήραιννα, ή οποία είχε μείνει μόνη εις την Μιτυλήνην και ή οποία τόν είχε ιδιαιτέρως παρακινήσει να δεχθή την θριαμβευτικήν αυ-

τήν επιστροφήν, ήλπισε δια μίαν στιγμήν ότι θα την ένυμφεύετο άλλ' όταν έμαθε ότι παρέβλεψε τούς κανόνας της εκκλησίας, δια να νυμφευθή την γραίαν βασιλίσσαν Ζωήν, έσκέφθη ότι όλα έτελείωσαν πλέον δι' αυτήν και έφοβήθη ότι θα έπέσυρε την ζηλοτυπίαν της νέας πανισχύρου αντιπάλου της.

Ο Κωνσταντίνος εξ άλλου, δεν έλησμόνει, μέσα εις την ανέλιπτον τύχην του, την πιστήν και τρυφεράν σύντροφον της δυστυχίας του. Ο Κωνσταντίνος ο Μονομάχος, εύθδς σχεδόν όταν άνέβη τόν θρόνον, μη άκούων ούτε την λογικήν ούτε τας συμβουλάς των φίλων, παραβλέπων την πιθανήν ζηλοτυπίαν της γραίας και όρμητικής βασιλίσσης και την έπιμονήν της άδελφής του Εύπρεπείας, ή οποία τόν έκέτευε να μη φθάση εις το σημείον αυτό, δεν έδειλίασε από της πρώτης στιγμής να όμιλήση εις την Ζωήν περί της άγαπημένης του Σκλήραιννας. Δεν της ειπε βέβαια ότι υπήρξε ή ότι έξηκολούθει να ήνε έρωμένη του, άλλ' όμιλησε περί αυτής ως περί φίλης ή οποία ήτο αξία προστασίας. Της εξέφρασε την ζωηράν έπιθυμίαν του να την ίδη ανακαλουμένην από την έξορίαν και λαμβάνουσαν την πρέπουσαν άποκατάστασιν.

Η Ζωή ή οποία ένεκα της ήλικίας της δεν ήμπορούσε πλέον να αισθανθή την όρμην της ζηλοτυπίας, εισηκούσε την τόσον θερμήν έπιθυμίαν του νέου συζύγου της. Η Σκλήραιννα, ή οποία ένόμιζε έαυτήν εγκαταλειφθείσαν εις την άπομεμακρυσμένην νήσον, είδε έξαφνα με χαράν τούς αυτοκρατορικούς άγγελιοφόρους, έντεταλμένους να την οδηγήσουν με τιμητικήν συνοδείαν εις την Κωνσταντινούπολιν. Της έφεραν δε επιστολάς του νέου βασιλέως και αυτής της βασιλίσσης, δια των οποίων της εξέφράζετο ή εύνοιά των, και έπροσκαλείτο να επιστρέψη γρήγορα εις την πρωτεύουσαν. Η Σκλήραιννα επιστρέψασα εύρε μετρίαν ύποδοχήν και έλαβε μετριοτάτην κατοικίαν με μικρόν προσωπικόν. Μετ' όλίγον όμως ο βασιλεύς, ο οποίος ήσθάνθη άναγεννώμενον τόν πρώτον έρωτα, μετέβαλε το άπλούστατον περίπτερόν της εις άληθινόν άνάκτορον, του οποίου τας εργασίας επέβλεπεν ο ίδιος.

Έπειτα από όλίγον καιρόν ο βασιλεύς, ο

ὅποιος κατ' ἀρχὰς ἐπροσπάθησε νὰ κρύψῃ τὸ πάθος του ὡσὰν νὰ ἤσθάνετο κάποιαν συστολήν, ἤρχισε νὰ πηγαίῃ συχνὰ καὶ ἐλεύθερα εἰς τὴν εὐνοουμένην του. Δὲν τὴν μετεχειρίζετο πλέον ὡς ἐρωμένην ἀλλ' ὡς ἀληθινὴν σύζυγον. Κατεσπατάλα τὸ δημόσιον χρήμα χάριν αὐτῆς τίποτε δὲν τῆς ἠρνεῖτο. Οὕτω μίαν ἡμέραν, θέλων νὰ τῆς προξενήσῃ ἰδιαιτέραν χαρὰν, εὐφῆκε ἓνα κιβώτιον ἀπὸ πολύτιμον μέταλλον, στολισμένον με εἰκόνας καὶ ἀνάγλυφα, ἀληθινὸν ἀριστούργημα τέχνης, καὶ τῆς τὸ ἔστειλε γεμάτον ἀπὸ χρυσὸν καὶ κοσμήματα. Διαρκῶς τῆς ἔδιδε τόσον πλοῦσιαν δῶρα. Γρήγορα λοιπὸν οἱ αὐτοκρατορικοὶ αὐτοὶ ἔρωτες ἐγενίαν πασίγνωστοὶ καί, πρᾶγμα ἀνῆκουστον, ὁ Μονομάχος τοιμηρότερος ὀλοένα, ἔλαβε τὴν συγκρατήσιν τῆς ἀγαθῆς καὶ ἀνιούρου Ζωῆς ὥπως ἡ ἐρωμένη του ἐγκατασταθῆ ἐπισήμως μαζί των εἰς τὸ Μέγα Παλάτιον. Καὶ προετοίμασαν διὰ τὴν Σκλήραιναν εἰς τὸν Γυναικωνίτην πρυγκηπιὸν διαμέρισμα. Πρᾶγμα ἀκόμη πλέον ἀπίστευτον, συνετάχθη κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως, ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ὠνόμασαν εἰς τὸ Παλάτιον «συγγραφὴν φιλίας» ὑπογραφὴν ὑπὸ των δύο γυναικῶν, τῆς γραίας συζύγου καὶ τῆς νέας ἐρωμένης. Καὶ εἰς ἐπιμέτρον, τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ συνώδευσαν με ἀληθινὴν τελετὴν. Ἐστολίσθη πρὸς τοῦτο μίαν αἴθουσα τοῦ Παλατίου καί, πρωτάκουστον σκάνδαλον, ὁ βασιλεὺς προσῆλθε καὶ ἐκάθισε μεταξὺ τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Σκλήραιναις, ἐνῶ οἱ συγκλητικοὶ, προσκληθέντες ἐπισήμως διὰ νὰ θεωρηθῇ κανονικὴ ἢ πρᾶξις διὰ τῆς παρουσίας των, τὴν ἐπεκύρωσαν ἐπισήμως αἰσχυρόμενοι, πολλοὶ δὲ ἔξ αὐτῶν μόλις συγκρατοῦντες τὴν ὀργὴν των.

Ἡ Σκλήραινα ἔλαβε ἔκτοτε καὶ τὸν τίτλον τῆς «Σεβαστῆς» ἢ «Ἀυγουστάς» καὶ ἐγκατεστάθη ὀριστικῶς εἰς τὸ Παλάτιον ὡς δευτέρα ἢ μᾶλλον ὡς τρίτη αὐτοκράτειρα. Τὰ πρᾶγματα αὐτὰ ἐν τούτοις δὲν ἔθλιβον τὴν Ζωὴν. Ἐδέχετο τὴν εὐνοουμένην με εὐθυμον πρόσωπον καὶ συχνὰ τὴν ἠσάζετο τρυφερῶς. Αἱ δύο μαζί συνεσκέπτοντο με τὸν Μονομάχον διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους. Ἐκεῖνος ἠκούε καὶ τὰς δύο, καὶ κάποτε ἠκολούθει τὴν γνώμην τῆς Σκλήραιναις, ἢ ὅποια καὶ παρίστατο εἰς τὰς ἐπισήμους ἐορτὰς εἰς τὸ πλεον τῆς βασιλείας μεταξὺ τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Θεοδώρας.

Ἴδου πῶς περιγράφει ὁ Μιχαὴλ Ψελλὸς τὴν Σκλήραιναν:

«Τὸ μὲν οὖν εἶδος αὐτῆ οὐ πάνυ θαυμάσιον, ἀλλ' οὐδὲ πρόχειρον εἰς κακῆγορον γλώτταν καὶ λοῖδορον, τὸ δὲ γε ἦθος καὶ τὸ τῆς ψυχῆς φρόνημα, τὸ μὲν καὶ θέλει λίθους δυνάμενον, τὸ δὲ πρὸς πᾶσαν ἐπιβολὴν πραγμάτων ἀξιολογώτατον, τὸ δὲ φθῆγμα οἷον οὐκ ἄλλο λεπτόν γὰρ αὐτῆ τοῦτο καὶ διηρηθισμένον, καὶ σοφιστικὴν ἀρετὴν ἔχον ἐν τοῖς ρυθμοῖς ἐπέτρече δὲ τις τῆ γλώττει καὶ γλυκεῖα λέξις αὐτόματος, διηγουμένην δὲ ἀδιήγητοι χάριτες περιέθεον».

Ἡ Σκλήραινα ἤξευρε νὰ ἐξισφαλίξῃ τὴν εὖνοιαν των δύο βασιλισσῶν με διάφορα δῶρα. Εἰς τὴν Ζωὴν ἔδιδε πολλὰ χρήματα διὰ νὰ τὰ μοιράξῃ εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ διάφορα φυτὰ ἀρωματικὰ των Ἰνδιῶν κατάλληλα διὰ τὴν κατασκευὴν ἀρωμάτων, τόσον ἀγαπητῶν εἰς τὴν γραιὴν βασιλίссαν. Εἰς τὴν Θεοδώραν προσέφερε ἀρχαῖα νομίσματα των ὁποίων τὴν συλλογὴν ἐφύλαττε εἰς πολῦτιμα μετάλλινα κιβώτια τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος. Τὰ δῶρα αὐτὰ διδόμενα με χάριν, εἴλωσαν τὴν ἀγάπην των δύο βασιλισσῶν.

Εἰς τὸ Μέγα παλάτιον ὁ βασιλεὺς εἶχε τὰ διαμερίσματα τοῦ κέντρου. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κατοικοῦσαν αἱ δύο αὐτοκράτειραι Ἡ Αὐγουστά εἶχε τὸ μέρος τὸ ὀνομαζόμενον τὸ Ἱερὸν Παλάτιον.

Ποτὲ ἡ αὐτοκράτειρα Ζωὴ δὲν ἐπήγαινε εἰς τὰ δωμάτια τοῦ συζύγου τῆς πρὶν πληροφορηθῆ ὅτι ἡ Σκλήραινα δὲν ἦτο ἐκεῖ. Ἄν ἡ Σκλήραινα εὐρίσκετο με τὸν βασιλέα, τότε ἔμενε εἰς τὰ δωμάτια τῆς.

Ὅλα αὐτὰ ἐσκανδαλίζαν τὸν λαόν. Κάποτε μάλιστα εἰς μίαν ἐορτὴν ὁ λαὸς ἀπεδοκίμασε με κραυγὰς τὴν εὐνοουμένην καὶ ὥρμησε κατὰ τοῦ βασιλέως. Μόνον ἡ παρέμβασις τῆς ἀγαθῆς καὶ γενναίφρονος αὐτοκράτειρας ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ Μονομάχου καὶ τῆς Σκλήραιναις.

Ὁ Μονομάχος ἐσκέπτετο βεβαίως νὰ ἀνυψώσῃ τὴν εὐνοουμένην του μέχρι τοῦ θρόνου. Μία ἀσθένεια τῆς Σκλήραιναις ἔθεσε τέλος εἰς τὰς ἐλπίδας αὐτᾶς. Ἡ ἐρωμένη τοῦ βασιλέως προσβληθεῖσα ἀπὸ πνευμονίαν ἀπέθανε. Ἡ Σκλήραινα ἐτάφη εἰς τὸ ὄραϊον μοναστήριον των Μαγγάνων, πλησίον τοῦ μνημείου των Μονομάχων.

[Μετῴφρασις]

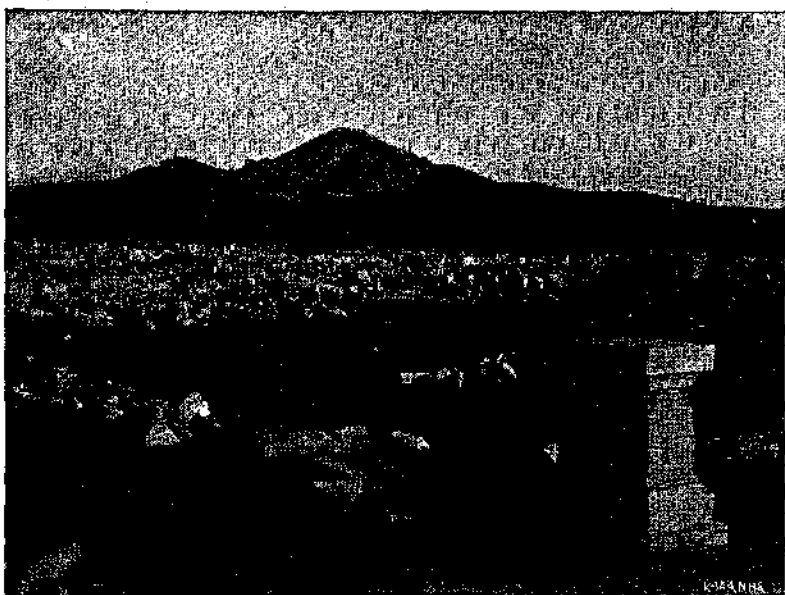
Γ. ΣΛΟΥΜΠΕΡΖΕ

ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ

Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Δήλου δὲν προσελκύουν σχεδὸν περιηγητάς. Ὁ ταξιδιώτης, ὁ διασχίζων τὰς Κυκλάδας, ἀρκεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον νὰ ἀτενίσῃ ἀπὸ τὴν ἄνω Σῦρον, πέραν τῆς χαμηλῆς Ρηνείας, τὴν ἄλλοτε φημισμένην κορυφὴν τοῦ Κύνθου. Σπανίως ἀποφασίζει νὰ προχωρήσῃ ἕως τὴν νήσον καὶ ἀκόμη σπανιώτερα νὰ μείνῃ ἐκεῖ. Ἡ Δήλος εἶνε σήμερον μία βραχῶδης ἔρημος ὅπου ἔρχονται τὴν ἀνοιξὴν δύο τρεῖς οἰκογένειαι ἀπὸ τὴν Μήκονον νὰ βοσκήσουν τὰ ποιμνία των καὶ νὰ καλλιεργήσουν ὀλίγην γῆν. Εἰς τὴν ἔρημον αὐτὴν, φλόξεον διὰ τὸν ἀρχαιολόγον μόνον, ἡ γαλλικὴ Σχολὴ των Ἀθηνῶν, ἀπὸ τριακότα καὶ πλέον ἐτῶν, ἐξακολουθεῖ ἀνασκαφάς, αἱ ὅποιαι διεκόπησαν εἰς ἐποχὰς διαφόρους. Τὰ ἀποτελέσματα των ἀνασκαφῶν αὐτῶν ἦσαν σπουδαιότατα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Εὐρίσκονται ἐκεῖ ὑπὸ τὴν σωρείαν συντριμμάτων, τὰ ὅποια καλύπτουν τὸ μεγαλειότερον μέρος τῆς νήσου, τὰ λείψανα μεγάλου ἱεροῦ καὶ τὰ ἐρεῖπια ὀλοκλήρου πόλεως, τὰ ὅποια ἡ γαλλικὴ Σχολὴ προσπαθεῖ ν' ἀποκαλύψῃ. Εἰς τοὺς ἀναγνώστους των «Παναθηναίων» θὰ εἴπωμεν τί ἔχει γίνει μέχρι σήμερον καὶ τί ἀπομένει νὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον.

Ἡ πρώτη ἀποστολὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1873. Ὁ κ. Λεμπέγκ, καθηγητὴς τοῦ Βορδῶ καὶ μέλος τῆς γαλλικῆς Σχολῆς, ἀποθανὼν ἔκτοτε, ἀνέσκαψε κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο τὴν κατωφέρειαν καὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Κύνθου, τοῦ κυριαρχούντος τῆς νήσου. Ἀνεκάλυψε εἰς τὸ ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον ἔκτείνεται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἱερὸν ἀφιερωμένον εἰς τὸν Κύνθιον Δία καὶ τὴν Κυνθίαν Ἀθηναῖαν. Χαμηλότερα, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ἢ ὅποια ἔφερε εἰς τὸ ἱερὸν, ἀνέσκαψε τὸ ἄντρον τοῦ δράκοντος σπήλαιον κατὰ τὸ ἥμισυ φυσικὸν καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ τεχνητόν, με τὸ ὁποῖον συνδέονται παράδοξοι λαϊκαὶ παραδόσεις. Τὸ ἄντρον αὐτὸ ἀνεγνώρισε ὡς τὸ ἀρχαιότατον ἱερὸν τοῦ πῶλλονος εἰς τὴν Δήλον, ἔδραν τοῦ μαντείου τοῦ ὁποῖου ἐσυμβουλευθῆ ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Αἰνείας, ὁ Ἀγαμέμνων. Τρία ἔτη βραδύτερον, τὸ 1876, ἀνετέθη εἰς τὸν κ. Ομοῦλ, τὸν μέλλοντα διευθυντὴν τῆς γαλλικῆς Σχολῆς, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ σταδίου του τότε, νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ἀνασκαφάς, ὁπότε καὶ ἤρχισε καὶ ἡ μεθοδικὴ ἐργασία.

Ἀπέβλεψε ἀμέσως εἰς τὸ κυριώτερον, τὸ ἱερὸν καὶ τὸν ναόν Ἀπόλλωνος, των ὁποίων ἡ ἱστορία ἔχει κοινὴν ἀρχὴν με τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου. Ἰδρυθεῖς εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἡ Λητὼ μετὰ τόσας περιπλανήσεις ἐγέννησε τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν ἀδελφὴν του Ἄρτεμιν, ὁ ναὸς αὐτὸς ἦτο, ἀπὸ των ἠμνηρῶν χρόνων, τὸ θερησκευτικὸν κέντρον των ἑλληνικῶν πληθυσμῶν των νήσων ὁ Ἕμνος τοῦ Ἀπόλλωνος περιγράφει μεγαλοπρεπῶς τὰς λαμπρὰς πανηγύρεις εἰς τὰς ὁποίας προσήρχοντο οἱ «ἐλαχίτωνες Ἴαονες». Μετὰ τοὺς μηδικοὺς πολέμους, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέτειναν τὴν ἡγεμονίαν των ἐφ' ὅλων των Κυκλάδων, ἡ Δήλος κατέστη ἡ ἔδρα τοῦ κατὰ θάλασσαν συνασπισμοῦ τοῦ συσταθέντος ὑπὸ των Ἀθηναίων κατὰ των Περσῶν, καὶ τὸ κοινὸν ταμεῖον ἀπετέθη εἰς τὸν ναόν τῆς. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 5ου αἰῶνος, ἡ νήσος ἐπανέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς· τὸ ἱερὸν φθάνει τότε εἰς τὴν μεγίστην ἀκμὴν του· αἱ προσφοραὶ καὶ τὰ ἀναθήματα συσσωρεύονται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη καὶ ὅταν μετὰ ἑκατὸν πενήντα ἔτη οἱ Ρωμαῖοι εἰσχωροῦν εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, ὑποτάσσονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν γενικὸν κανόνα καὶ σέβονται καὶ τιμοῦν τὸν θεὸν τῆς Δήλου, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἱταλοὶ ἔμποροι ἐγκαθίστανται πολυπληθεῖς εἰς τὴν πόλιν. Τὸν ναόν αὐτόν, τοῦ ὁποῖου ἡ ἱστορία συνδέεται οὕτω με ὀλοκλήρον τὴν Ἑλλάδα, ἀπεκάλυψεν ὁ κ. Ομοῦλ, κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τεσσάρων συνεχῶν ἐτῶν (1877-1880) καθὼς καὶ μὲγα μέρος τοῦ τεμένους· ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ναὸς τῆς Λητοῦς (ἢ), κεράτινον περιστύλιον, ἱερὸν των ταύρων, ὅπου ἐχορεύετο ὁ ἱερὸς χορὸς γέρανος, θησαυροφυλάκεια ὅπου καθὼς εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἢ εἰς τοὺς Δελφοὺς, οἱ διάφοροι λαοὶ ἔφερον τὰ ἀναθήματά των. Πλείστα ἐπιγραφαὶ ἀπεκάλυψαν ἢ ἄξια λόγου ψηφίσματα τοῦ λαοῦ τῆς Δήλου ἢ τὴν περιουσίαν καὶ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ναοῦ, μεγάλου ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν οἰκονομολογικὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἡ περὶ τὸν ναόν τῆς Ἀρτέμιδος ἀνακάλυψις γυναικείων ἀρχαϊκῶν ἀγαμάτων, τὰ ὅποια παριστοῦν ἀναμφιβόλως τὴν θεάν, καὶ τὰ ὅποια εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, παρέχει ἐπίσης στοιχεῖα διὰ τὴν μελέτην των πρώτων σχολῶν τῆς γλυπτικῆς των ἑλληνικῶν νήσων. Μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἱεροῦ ἔστρεψε τὰ,

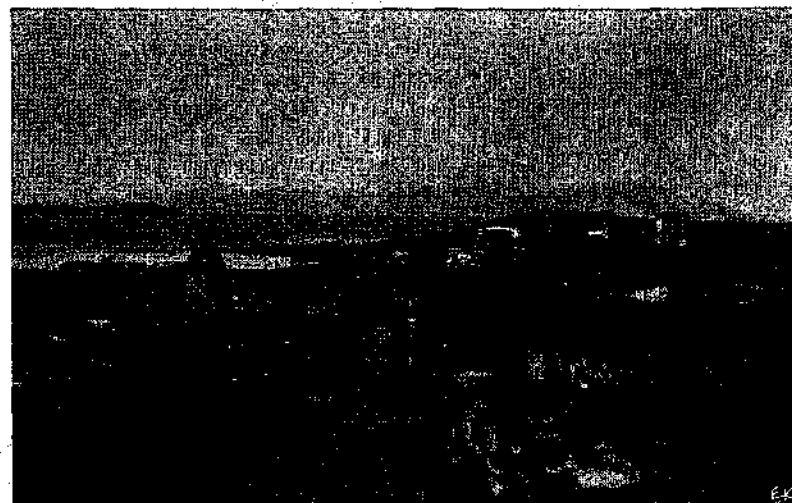
ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ

βλέμματα πρὸς τὴν πόλιν. Ἐπὶ δεκαπέντε σχεδὸν ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1894, αἱ ἀνασκαφαὶ ἔγιναν σχεδὸν ἀνευ διακοπῶν. Τότε ἀκριβῶς ἡ γαλλικὴ Σχολή, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Φουκάρ, ἠκολούθει μᾶλλον μελέτας ἐπιγραφικὰς: οἱ κ.κ. Σολομὸν Ρενάχ, Ὁβρέτ, Φουζέρ καὶ ἄλλοι, καταγινόμενοι προπάντων εἰς ἐπιγραφικὰς μελέτας, ἠθέλησαν νὰ ἀνεύρουν τὰ δημόσια μνημεῖα τῆς ἀρχαίας πόλεως, εἰς τὰ ὅποια θὰ εὐρίσκοντο ἰδίως αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ ἐνέχουσαι τὴν σπουδαιότητα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Δήλου καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Οὕτως ἠρευνήθησαν ἄλλα ἱερὰ ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπως τὸ τῶν Καβείρων ἢ τῶν αἰγυπτιακῶν θεοτήτων τῆς Ἴσιδος, τοῦ Ἀνούβιδος, τοῦ Σεράπιδος, κείμενα ἐκατέρωθεν τῆς κοιλάδος τῆς κατεργασμένης ἀπὸ τοῦ Κύνθου, ἡ ὁποία φαίνεται νὰ εἶναι ἡ τοῦ ἀρχαίου Ἴνωπου, τὸ θέατρον πλησίον τῶν δύο αὐτῶν ἱερῶν, σχεδὸν καθ' ὅλοκληριαν διατηρούμενον, τὸ γυμνάσιον κείμενον εἰς τὴν ἄλλην ἄκρην καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, καὶ τέλος, εἰς τὰς παρὰ τὸν λιμένα συνοικίας, τὰ μεγάλα καὶ πλούσια οἰκοδομήματα ὅπου συνθηροῦντο κατὰ ἐθνότητας οἱ ξένοι ἔμποροι, τὸσον πολυάριθμοι εἰς τὴν Δήλον κατὰ τὸν 1ον καὶ 2ον αἰῶνα π. Χ. Καὶ ἐδῶ τὰ εὐρήματα εἰς ἐπιγραφὰς ἦσαν ἀφθονα, καὶ ἐνῶ ἐξηκριβώνετο ἡ ἱστορία τῆς

Δήλου, καθορίζοντο ἐπίσης τὰ κύρια σημεῖα τῆς τοπογραφίας τῆς.

Τὰ πράγματα εἶχον φθάσει ἕως ἐδῶ κατὰ τὸ 1894, διὰ τὴν ἀνεργεῖαν τῆς γαλλικῆς Σχολῆς ἐστράφησαν ἄλλοι. Αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν Δελφῶν εἶχαν ἀρχίσει τὸ 1893 καὶ ἡ Δήλος ἔπρεπε νὰ ἀναμείνη τὸ τέλος αὐτῶν. Μόλις τὸ 1902, ὅποτε ἐπερατώθη ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἱεροῦ τῶν Δελφῶν, ἐπανελήθη ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Δήλου. Ἡ γενναία δωρεὰ σοφοῦ φίλου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος, τοῦ δουκὸς Λομβάλ, ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων, ἐχορήγησε τὰ μέσα ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ νέου σχεδίου καὶ μετὰ νέαν μέθοδον. Τὴν ἰδίαν μέθοδον ἠκολούθησαν οἱ κατόπιν διευθυνταὶ κ.κ. Ὁμόλλ καὶ Ὀλλῶ κατὰ τὸ 1902, 1903 καὶ 1904.

Ἄντι νὰ ἐργάζωνται τμηματικῶς καὶ μεμονομένως, ἀπεφάσισαν νὰ συνδέσουν μεταξὺ τῶν τὰ διάφορα ἀνασκαπτόμενα μέρη τῆς πόλεως. Ἐλαβον ὡς ἀφετηρίαν τὸ ἱερόν, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ περίπου τὸ κέντρον τῶν ἐρειπίων, καὶ ἤρχισαν τὰς ἐκχωματώσεις καὶ οὕτω ἐξακολουθοῦν ἐκχωματόμενοι αἱ διάφοροι συνοικίαι ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὰ ἔξω. Τὰ ἐπιτευχθέντα

ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ

ἀποτελέσματα εἶναι ἀπὸ τοῦδε σπουδαῖα εἰς τέσσαρα τμήματα.

1ον. — Εἰς αὐτὸ τὸ ἱερόν. — Οἱ κύριοι Δυρμπάχ καὶ Δὲ Ζαρδὲ τὸ 1902 καὶ 1903, ὁ κ. Καβαινιακὸς τὸ 1904 ἐτελείωσαν τὴν ἐκχωματώσιν τῶν διαφόρων πλατειῶν καὶ στοῶν, αἱ ὁποῖαι ἔφεραν πρὸς τὸ τέμενος ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς πόλεως. Ἡ νοτιοδυτικὴ πλευρὰ τοῦ τέμενος ἀνεσκάφη ὑπὸ τοῦ κ. Μπιζάρ, ὁ ὁποῖος ἀνεκάλυψε εἰς τὸ μέρος αὐτὸ μικρὸν ἱερόν τοῦ Διονύσου, ἐντελῶς ἀγνωστον ἕως σήμερον.

2ον. — Κατὰ μῆκος τῆς παραλίας. — Ἐκατέρωθεν τοῦ ἱεροῦ λιμένος, προωρισμένου διὰ τοὺς προσκυνητὰς καὶ τὰς πρεσβείας τὰς στελλομένας πρὸς τὸν θεόν, ἐξετείνετο πραγματικῶς κατὰ μῆκος τῆς θαλάσσης ἡ ὁποία χωρίζει τὴν Δήλον ἀπὸ τὴν νῆσον Ρήνειαν, εἰρὸς ἐμπορικὸς λιμὴν, ἰδιαίτερος συχναζόμενος κατὰ τὸν 2ον καὶ τὸν 1ον αἰῶνα ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, ἐρχομένων ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, τὴν Φοινίκην, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Εἰς μῆκος περισσότερο τῶν δύο χιλιομέτρων πρὸς Β. ἢ πρὸς Ν. τοῦ ἱεροῦ ἐκτείνονται τὰ ἐρείπια τῶν ἀποθηκῶν αὐτῶν, ὅπου οἱ μεγάλοι ἰταλοὶ ἐφοπλισταὶ ἔστειλαν τὰ πλοῖα τῶν πρὸς μεταφορὰν διαφόρων ἐμπορευμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκομίζοντο ἀπὸ ὅλην τὴν Ἀνατολήν. Ἡ Δήλος πραγματικῶς εἶχε μόνον μεταγωγικὸν ἐμπόριον. Ὁ κ. Δὲ Ζαρδὲ ἀναλαβὼν τὴν ἐξακολουθήσιν τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας ἤρχισε τὸ 1894 ὁ κ. Ἀρδαλιόν, ἀπεκάλυψε κατὰ τὰ ἔτη 1903 καὶ 1904 ὅλοκληρον σειρὰν τῶν ἐν λόγῳ ἀποθηκῶν.

3ον. — Εἰς τὰς ἐμπορικὰς συνοικίας, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς θαλάσσης πρὸς Β. — Ἐδῶ εὐρίσκοντο τὰ ξενοδοχεῖα, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἑταιριῶν τῶν ξένων ἐμπόρων, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλήσαμεν. Διὰ τῆς ἐξακολουθήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1882 καὶ 1883 ἀπεκαλύφθη τὸ ὅλον ἢ μέρος τῶν δύο μεγάλων αὐτῶν καταστημάτων.

4ον. — Τέλος, ἐνῶντων πρὸς τὸ ἱερόν τὰς πρώτας ἀνασκαφὰς τοῦ τμήματος τοῦ θεάτρον, ὁ κ. Σαμονάρ ἀνεσκάψε ὅλοκληρον συνοικίαν τῆς κυριῶς πόλεως, τὴν ἐκτετατομένην Ν. Α. τοῦ ναοῦ, ἐπὶ τῶν ὑπῄκειων τοῦ Κύνθου. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὐταὶ μαζὶ μετὰ τὰς παλαιότερας, τὰς γενομένας ὑπὸ τοῦ Κοῦβ εἰς τὴν ἰδίαν συνοικίαν καὶ εἰς ἄλλα τινὰ σημεῖα, ἔφεραν ἀποτελέσματα σπουδαιότατα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς οἰκίας, τοῦ 2ου καὶ 1ου αἰῶνος π. Χ. Αἱ προηγούμεναι ἐν γένει ἀνασκαφαὶ εἶχον ἀποκαλύψει τύπον οἰκῶν ἀρχαιότερον τοῦ ἐν Δήλῳ. Αἱ ἑλληνικαὶ οἰκίαι τῆς Δήλου ἀποτελοῦν τὸ διάμεσον μεταξὺ τῶν τῆς Περσικῆς καὶ τῶν ἑλληνορωμαϊκῶν τῆς Πομπηίας. Αἱ ὠραιότεραι ἐξ αὐτῶν ἔχουν αὐτὴν μετὰ τὸν οἶκον οἱ τοῖχοι καλύπτονται ὑπὸ μαρμαροκονίας μετὰ πλούσιον διάκοσμον τὸ ἔδαφος τῆς αὐλῆς καὶ τῶν αἰθουσῶν αἱ ὁποῖαι φέρουν εἰς τὴν αὐτὴν ἀποτελεῖται πολλὰς ἀπὸ ψηφιδωτῶν. Τὸ ὠραιότερον ὅλον ἀπεκαλύφθη κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνασκαφὴν παριστᾷ Διονύσον περωτῶν, — σπανιώτατον — καθημένον ἐπὶ πάνθηρος. Ἡ τεχνικὴ τελειότης τῆς κεφαλῆς καὶ

τῶν πτερόγων και ἡ ὠραιότης τοῦ σχεδίου καθι-
στούν τὸ ψηφιδωτὸν αὐτὸ τὸ ὠραιότερον ὅλων
τῶν ἀνευρεθέντων μέχρι σήμερα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ εἰρήματα, τὰ ὅποια και μέ-
νουν εἰς τὴν νῆσον. Τὸ μουσεῖον τῆς Δήλου
— ὅταν ὑπάρξῃ τοιοῦτο — θὰ περιλάβῃ πολλα
ἀντικείμενα, ἀξια, αὐτὰ μόνα, προσοχῆς. Ἐκ-
τὸς πλείστων μικρῶν ἀντικειμένων καθημερι-
νῆς χρήσεως, πινακίων, τεμαχίων, τουχογρα-
φίων μεγάλων, πολλάκις ἐνδιαφέροντος, συντριμ-
μάτων ἀγγείων και εἰδολίων τὰ ὅποια θαυμά-
ρισθμα ἀνευρέθησαν, θὰ κινούν τὸν θαυμα-
σμὸν μερικὰ ὠραιότατα ἀγάλματα: ὁ μαχόμε-
νος ἢ ὁμοιώματα τοῦ Διαδουμένου, τὰ ὅποια
ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὰς παλαιότερας ἀνασκα-
φὰς και μετεφέρθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἀθη-
τῶν. Ἀπομένουν τοῦλάχιστον εἰς τὴν νῆσον
ὅλα τὰ γλυπτικά ἔργα, τὰ ὅποια ἀνευρέθησαν
κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Τὰ ὠραιότερα ἴσως

εἶνε κορμὸς ἐφήβου, πραξitelίου τέχνης, πολὺ
χαρακτηριστικός, και ἄξιον λόγου σύμπλεγμα
παριστῶν τὴν Ἀφροδίτην ἀπωθοῦσαν τῇ βοη-
θείᾳ τοῦ Ἔρωτος τὰς ἐπιθέσεις τοῦ Πανός· τοι-
οῦτο σύμπλεγμα δὲν ἔχομεν ἰδῆ μέχρι τοῦδε·
φαίνεται ἀνήκον εἰς τὸ τέλος τοῦ 2ου αἰῶνος.

Ἴδου τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τῆς
γαλλικῆς Σχολῆς εἰς τὴν Δῆλον. Αἱ ἀνασκαφαὶ
τῆς ἐρήμου και δυσπρόσιτου νήσου περιλαμ-
βάνουν τὴν μεγαλειότεραν ἔκτασιν τῶν μέχρι
σήμερον ἐν Ἑλλάδι ἀνασκαφῶν (2 χιλιόμετρα
μεταξὺ τῶν ἀπωτέρων σημείων τῆς ἀνασκαφῆς)
και τὸ περισσότερο ὑποσχόμενον ἔδαφος. Τὰ
ἀποτελέσματα τῶν τελευταίων ἐργασιῶν μας,
ἦσαν ἰδιαίτερος εὐνοϊκὰ. Ἄς εὐχηθῶμεν ὅπως
ἡ τύχη φανῇ εὐνοϊκὴ και εἰς τὰς προσεχέεις
ἀνασκαφὰς.

ΜΑΡΣΕΛ ΜΠΥΛΑΡ

ΦΡΕΙΔΡΙΧ ΣΧΙΛΛΕΡ*

Ψυχὴ φλογερὰ, με πτήσεις ἀνυπομόνους, κλει-
σμένη εἰς σῶμα τραυματισμένον και ἀχαρι,
συγκοινωνοῦν πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον με
αἰσθήσεις μᾶλλον ἀτελεῖς. Ἄφ' ἑτέρου, πρόω-
ρος συναίσθησις τοῦ πόνου τῶν δεσμῶν και
ἀνεπιτικῆ προσπάθεια πρὸς θραύσιν αὐτῶν,
προσπάθεια πτηνοῦ ἀνακτῶντος τὴν ἐλευθε-
ρίαν ἀφ' οὗ ἀφῆκεν αἱματωμένα πτερὰ εἰς τὰ
σῶματα τοῦ κλωβοῦ του. Ἡ πάλη αὐτὴ πρὸς
τὴν ζωὴν, τὴν ἐπερχομένην ὡς ἐχθρὰν κατ' αὐτοῦ,
ὁ ἀγὼν ὁ ἀμείλιτος πρὸς διάσωσιν τῶν πε-
ποιδήσεων και κατάκτησιν τοῦ ἄρτου, ἀνέπτυ-
ξεν ἐνωρὶς εἰς τὸν Σχίλλερ τὴν τάσιν τοῦ φι-
λοσοφεῖν. Ὁ αἰσθανόμενος περὶ εἰαυτὸν ἐχ-
θροὺς ὀχυροῦται· και ὁ ποιητῆς τῶν Ἀησῶν,
ἐνέδρας μόνον ἀναμένων ἐκ τῆς ζωῆς, ὀχυ-
ροῦται ἐν εἰαυτῷ, ἀπομονοῦται ἀπὸ τὸν ἐξωτε-
ρικὸν κόσμον, και ἀποσύρεται εἰς τὸν ἐσωτε-
ρικόν, τὸν ἀφηρημένον κόσμον τῶν ἰδεῶν.

Ἐντεῦθεν ξηγεῖται ἡ ποιητικὴ ἰδιοφυῖα και
ἡ καλλιτεχνικὴ τεχνοτροπία τοῦ Σχίλλερ, ἥτις
εὐκρινέστερον δύναται νὰ καθορισθῇ, συγκρι-
νομένη πρὸς τὴν ἀντικρῶς ἀντίθετον τοῦ Γκαίτε.
Ὁ ποιητῆς τοῦ Φάουστ τοὺς ἀρχαίους Ἑλλη-

νας ὠνόμασε Gesichtsmenschen (ὀπτικούς,
τῆς ὁράσεως ἀνθρώπους). Διὰ τὴν εὐκρινείαν
τῶν ἀντιλήψεων και τὴν πλαστικότητα και ὁ
Γκαίτε εἶνε Gesichtsmensch. Ἐνδιαφέρε-
ται διὰ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, τὸν παρατηρεῖ
με ὀφθαλμῶν φυσιοδίφου και καλλιτέχνου, ἔχει
τὸ βλέμμα προσηλωμένον εἰς τὰς μορφὰς του
και εἰς τὰ φαινόμενά του. Διὰ τοῦτο τὸν ἐμ-
πνέει ἡ φύσις, ἡ ζωὴ, και τὰς ἐντυπώσεις του,
τὰς ἀναμνήσεις του, τὰ δάκρυά του φέρει εἰς
τὸ ἐργαστήριον τῆς τέχνης και ἐκεῖ τὰ κατεργά-
ζεται καλλιτεχνήματα. Ὁ Σχίλλερ ἐκκινεῖ ἀπὸ
τὴν ἀφηρημένην ἰδέαν, και ἡ φαντασία του
προσπαθεῖ με μορφὰς και χρώματα νὰ δώσῃ
αἰσθητὴν ἐνσάρκωσιν εἰς τὸν ἐντὸς του ζῶντα
ιδεώδη κόσμον. Ὁ Γκαίτε ὁμοιάζει με τὸν
γλύπτην, ὅστις ἀφορμάται ἀπὸ ζωντανὸν πρό-
τυπον και, διὰ τῆς ἐντάσεως τῆς ἐκφράσεως,
διὰ τῆς ἐξάρσεως τοῦ χαρακτηριστικοῦ, ἀνυψώ-
νει μέχρι τῆς τέχνης, τὸ ἀτομικὸν ὅπερ ἠθελε
μείνει ἀπαρατήρητον. Ὁ Σχίλλερ δημιουργεῖ
κόσμον ὅστις, ὅπως ὁ τῆς πλατωνικῆς ὄντογο-
νίας, εἶνε σύμβολον, εἶδωλον, μίμησις τῆς Ἰδέας.

Χαρακτηριστικὸν εἶνε τὸ ποίημα: ἡ Φαντα-
σία, ἀπὸ τὰ Lieder an Laura. Ἐξυμνεῖ τὸν
ἔρωτα, ὄχι ὅμως ὡς τὴν μαγνητικὴν γοητείαν,

τὴν συγκεντρουμένην εἰς μορφήν προσφιλεῖ,
τὴν συνδεομένην πρὸς ὁρισμένην ἐκφρασιν
ὀφθαλμῶν ἢ τόνον φωνῆς ἀλησμόνητον, ἀλλ'
ὡς γενεσιουργὸν αἰτίαν τοῦ σῦμπαντος. Εἶνε ἡ
φιλότης, ἡ ἁρμονία, ἡ κοσμογονικὴ ἀρχὴ τοῦ
Ἐμποδοκλέους· εἶνε ἡ ἔλξις ἡ συγκρατοῦσα τοὺς
κόσμους και μὴ ἀφίνουσα αὐτοὺς νὰ κρημι-
σθῶσιν εἰς τὸ χάος· εἶνε και ἡ δύναμις ἡ σύ-
ρουσα τὰς ψυχὰς πρὸς ἀλλήλας, ἡ ἔλξις τῶν
πνευμάτων και τῶν καρδιῶν. Περιμένομεν ἐ-
ρωτικὸν ἄσμα, και ἀκούομεν ὕμνον πρὸς τοὺς
αἰωνίους νόμους τοῦ σῦμπαντος. Τὸν τονίζει εἰς
τὰ σύννεφα τῆς ἀφαιρέσεως, χωρὶς νὰ στρέψῃ
τοὺς ὀφθαλμούς κατὰ πρὸς τὴν ζωὴν, λησιμο-
νῶν ἐντελῶς, ἐν μέσῳ τῆς φιλοσοφικῆς ὁμίχλης,
ἐκείνην ἡ ὅποια τὸν ἐμπνέει.

Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους δημι-
ουργεῖ, ἰδίως εἰς τὰ πρώτα ἔργα του, δὲν εἶνε
ἐντελῶς ἀπεσπασμένοι ἀπ' αὐτὸν, δὲν ἔχουν τὴν
ἰδιαίτεραν ἀτομικὴν ὑπαρξιν πραγματικῶν ὄν-
των, ἀλλ' εἶνε ἰδέαι κινούμεναι, χειρονομοῦσαι
και κρινωγάζουσαι, εἶνε τύποι ἔχοντες πατρίδα
τὴν φαντασίαν του, ὄχι τὴν γῆν, και ἐκφρά-
ζοντες, με ποιητικὰς εἰκόνας θαυμασίας, με
ἐκρηξέεις πάθους ὑπερόχους, τὰ ἰδικὰ τοῦ ὄνειρα.

Ἄλλ' ὁ Σχίλλερ συνησιώθη ὅτι ἂν ἐμελλε
«νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν αἰωνιότητα», δὲν ἦτο
δυνατὸν νὰ ἐξαγάγῃ τὰ πάντα ἐκ τῆς ἰδίας
του ὑπάρξεως, ὅπως ἡ ἀράχνη τὸν ἰστόν της
Ἔως τότε εἶχε βαδίσει ὡς ὑποβάτης διὰ
μέσου τῆς πραγματικότητος με τὸ βλέμμα
προσηλωμένον εἰς τὰ ἐντὸς, χωρὶς νὰ ἴδῃ τί-
ποτε. Ἐτρόμαξεν ὅταν ἀνεμέτρησε τὸ ἐν εἰαυτῷ
κενόν. Καὶ ἔγραψεν εἰς τὸν φίλον του Κέρνερ:
« Αἰσθάνομαι ὀδυνηρῶς ὅτι τόσον καταπληκτι-
κῶς πολλά (so erstaunlich viel) πρέπει νὰ
μάθω, ὅτι πρέπει νὰ σπείρω διὰ νὰ θερίσω».
Και ἐβυθίσθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας.
Πέντε ὀλόκληρα ἔτη ἐκλείσθη εἰς αὐτὴν, ὡς
ἀσκητῆς εἰς μονήν.

Βαθεῖα εἶνε ἡ ἐπίδρασις ἐπ' αὐτοῦ τῶν ἱστο-
ρικῶν μελετῶν. Ἡ πραγματικὴ ἔξιτορησις τῆς
ζωῆς τὸν φέρει πλησιέστερα πρὸς τὴν ζωὴν. Με
ἀδάμαστον μόχθον κύπτει ἐπὶ τῶν ἀνθρώπινων
πράξεων και ἀναδιφᾷ και συγγράφει. Ὁ τρια-
κονταετής πόλεμος και ἡ ἐπανάστασις τῶν Κάτω
Χωρῶν παραμένουν ἀριστουργήματα ὕψους και
ψυχολογικῆς ἐριμνείας τῶν γεγονότων. Ὅταν
δὲ ἀρπάξῃ τέλος και πάλιν τὴν γραφίδα τοῦ
ποιητοῦ, εἶνε ὅπως διόλου ἄλλος ἄνθρωπος. Εἰς

τὸν Βαλλενστάιν ζητεῖ νὰ δώσῃ « αὐθεντικὴν
ζωὴν ». Πρὸς τὸν Γκαίτε, ὅστις παρηκολούθει
μετ' ἄκρου ἐνδιαφέροντος τὴν γένεσιν τοῦ κο-
λοσσιαίου ἔργου, ἔγραψε « Ἄλλοτε ἐξήτουν ν'
ἀντικαταστήσω τὴν ἀλήθειαν, ἥτις ἔλειπε, με
ὠραίαν ἰδανικότητα τῶν χαρακτήρων. Εἰς τὸν
Βαλλενστάιν προσπαθῶ νὰ εὕρω ἐν τῇ ἀπλῇ
ἀληθείᾳ, ἀποζημιώσω διὰ τὴν ἔλλειψιν ἰδανι-
κοῦ κάλλους ». Τώρα ἔγεινεν ἱκανὸς νὰ ἀναζωο-
γονήσῃ ἐποχάς, νὰ ζωγραφίσῃ παραστατικῶς
τὴν πολυσύνθετον ψυχὴν στρατοπέδων. Ἡ με-
ταμόρφωσις εἶνε καταφανῆς πρὸ πάντων εἰς
τὸν Γουλιέλμον Τέλλον. Τόσον ὤξυνθη πρὸς
τὴν ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος τὸ πνεῦμα
του, ὅστε χωρὶς ποτε νὰ ἰδῇ τὴν Ἑλβετίαν, με
τὴν ἀπλὴν ἀνάγνωσιν ἱστορικῶν και γεωγρα-
φικῶν τινῶν ἔργων και με τὰς προφορικὰς ἀνα-
κοινώσεις τοῦ Γκαίτε, ἀπεικόνισε, με καταπλη-
κτικὴν ἀλήθειαν και ἀκρίβειαν, φύσιν και ἀν-
θρώπους, τὸ ἄγχιον κάλλος τῶν Ἄλπεων, τὴν
γραφικότητα τῶν ἑλβετικῶν κοιλάδων, τὴν ψυ-
χὴν τοῦ ἑλβετικοῦ λαοῦ.

Εἰς τὴν περίφημον Ἀλληλογραφίαν Γκαίτε-
Σχίλλερ, ἥτις διήρκεσε ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας
τῆς φιλίας των μέχρι τῆς ἡμέρας κατ' ἣν ἡ
γραφὴς ἐξέφυγεν ἀπὸ τοὺς παγωμένους δακτύ-
λους τοῦ Σχίλλερ, εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν ταύ-
την, ἡ ὅποια, ὡς λέγει ὁ Γκαίτε, « εἰσάγει εἰς
τὸ ἐργαστήριον καλλιτεχνικῆς δημιουργίας », ὁ
Γκαίτε σημειώνει τὴν μεταβολὴν ταύτην και
γράφει πρὸς τὸν φίλον του, μετὰ προφανοῦς
εὐχαριστήσεως, ὅτι « ἔφερον εἰς τελείαν ἱσορ-
ροσίαν τὴν ἀφαίρεσιν και τὴν ἀντίληψιν τῆς
πραγματικότητος ».

Ἄλλὰ πλὴν τῆς ἱστορίας και τῆς προσωπι-
κῆς ἐπιδράσεως τοῦ Γκαίτε, δύο τινὰ ἀνεμόρ-
φωσαν ἄρθρην τὴν ψυχικὴν ὑπόστασιν τοῦ Σχίλ-
λερ και ἔδωκαν ὁριστικὴν διεύθυνσιν εἰς τὸν
φιλοσοφοῦντα νοῦν του και τὴν ποιητικὴν ἰδιο-
φυῖαν του: ἡ φιλοσοφία τοῦ Καντίου και τὸ
ἑλληνικὸν πνεῦμα.

Αἱ ἐπιστολαὶ του τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀπεικο-
νίζουν ζωηρὰ τὸν ἀγῶνα του πρὸς ἀναρρίχη-
σιν εἰς τὸ ὕψος τῆς φιλοσοφίας τοῦ Καντίου,
τὴν χαράν του διὰ τὴν ἀλήθειαν, τὴν εὐρισκο-
μένην τέλος και κατανοουμένην, τὴν ἐκλάμ-
πουσαν αἴφνης και καταφέγγουσαν τὴν ψυχὴν.
Πρὸς τὸν Καντίον τὸν ἐλκνεῖ ἡ αὐστηρὰ σταθερὴ
ἠθικὴ του και αἱ ἰδέαι του περὶ καλοῦ και τέ-
χνης. Ἄλλὰ δὲν σύρει ὡς ὑποζύγιον τὰς ξένας
ἰδέας· και ἐδῶ ὁ Σχίλλερ κινεῖται ἐλεύθερος.

* Συνέχεια και τέλος ἀπὸ σελίδος 69.

Κρημνίζει διὰ τὰ συμπληρώσει, ἀνακαινίζει. Αἱ βαθεῖαι φιλοσοφικαὶ καὶ αἰσθητικαὶ πραγματεῖαι του ἀνοίγουν νέους ὁρίζοντας. Ὑπάρχουν ἀλήθειαι ἀπὸ τὸ πνεῦμα του πρώτου ἐκπεμφθεῖσαι, ὡς πρώτη ἀνατολὴ ἡλίων σκορπιζόντων αἰώνιον φῶς. Αὐτὸς καθώρισεν ἐπιστημονικῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ καλοῦ καὶ διέκρινε τὸ ἀρχιτεκτονικὸν κάλλος τοῦ σώματος, ἀπὸ τὸ ἐκφρασιακὸν κάλλος, τὸ ὁποῖον ἀνταυγάζει ἡ ψυχὴ ἐπὶ τοῦ σώματος.

Ἄλλ' ἤδη αἰσθάνεται δυσπιστίαν πρὸς τὴν σκευωπην, τὴν ἄνευ μειδιάματος ἀντίληψιν τῆς ζωῆς, πρὸς τὴν ἀσκητικὴν ἠθικὴν τοῦ φιλοσόφου τῆς Καινεξβέργης, καὶ γράφει πρὸς τὸν Γκαίτε: «Ὁ Κάντιος ἐνθυμίζει καλόγηρον ὅστις ἔφυγεν ἀπὸ τὸ μοναστήρι του, ἀλλὰ φέρει τὰ ἔχνη τῆς ἐν αὐτῷ διαμονῆς του». Τώρα στρέφεται πρὸς τοὺς Ἕλληνας τὸς θαυμάζει ὅχι μόνον ὡς καλλιτέχνας ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνθρώπους. Εἶνε οἱ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωποι τῆς ἀφελούς ἀνθρωπότητος. Τὸν ἀνταγωνισμὸν μεταξὺ τοῦ συναισθήματος καὶ τῆς φύσεως, τοῦ ἐνστικτοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς θελήσεως, ὅστις βασανίζει τοὺς μεταγενεστερούς, τὸν ἀγνοοῦν οἱ Ἕλληνες. Ὁ ἑλληνικὸς βίος εἶνε ὁ ἀληθὴς ἀνθρώπινος βίος, τὸ ἰδεώδες προορισμοῦ τῆς ζωῆς.

Ὅταν ἤρχισε νὰ μελετᾷ τὸν Ὅμηρον ἔγραψεν εἰς τὸν Κέρνερ: «δύο χρόνια τοῦλάχιστον δὲν θὰ πιάσω νεώτερον συγγραφεῖα εἰς τὰ χέρια μου». Τὰ γράμματά του ζωογονεῖ ἡ χαρὰ ὅτι μελετᾷ, ὅτι μεταφράζει τοὺς Ἕλληνας τραγικούς. Διὰ τὸν Ἀγαμέμνονα τοῦ Αἰσχύλου γράφει εἰς τὴν μνηστὴν του «εἶνε ἀπὸ τὰ ὀραιότερα πράγματα τὰ ὁποῖα ἐβγήκαν ποτὲ ἀπὸ κεφάλι ἀνθρώπου».

Μία ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν φίλον του Γουλιέλμον Χούπμολδ, μαρτυρεῖ τί γίνεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του. «Αὐτὴ ἡ ταχεῖα προσοικειώσις μου τῆς ἑλληνικῆς φύσεως ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν

Ἑλλήνων καὶ ἐμοῦ καὶ ὅτι ἔχω κάποιαν συγγένειαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας. . . Ἄν ἔχω ὑγείαν θὰ ἰδῆτε ἔργα μου, τὰ ὁποῖα θὰ εἶνε ὄχι ὀλιγώτερον ἑλληνικὰ (nicht ungröchischer) ἀπὸ τὰ προΐοντα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀναγινώσκουν τὸν Ὅμηρον εἰς τὸ πρωτότυπον». (Τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς ἀνεγίνωσκεν εἰς μεταφράσεις. Ἄργα εἶχε λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ σπουδάσῃ ἑλληνικὰ).

Ὁ Σχίλλερ ἐθαύμαζε τὸν Γκαίτε διότι «ὠρίμασεν ὑπὸ τὸν ἥλιον τοῦ μακρικοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ». Ὁ ἥλιος οὗτος ρίπτει τώρα τὰς ἀκτίνας του καὶ ἐπὶ τοῦ Σχίλλερ. Καὶ τόσον ἐγέμισεν ἡ ψυχὴ καὶ τῶν δύο ἀπὸ τὸ φῶς, ὥστε ὅλα τὰ ἔργα, καὶ τὰ πλέον μεγάλα, τὰ κρίνουν μετὰ τὴν προοπτικὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Ὁ Γκαίτε, δὲ παράφορος ἄλλοτε θαυμαστής τοῦ Σαίκσπηρ, εὐρίσκει εἰς αὐτόν, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς Ἕλληνας, μόνον barbarische Avantage (βαρβαρικά πλεονεκτήματα), ὁ δὲ Σχίλλερ θεωρεῖ τὸν Σαίκσπηρ μέγαν διότι εἰς πολλὰ συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἀρχαίαν Τραγωδίαν, καὶ ἔξαιρεται Ριχάρδον τὸν Γ' ὡς ἔσοχον ἀριστούργημα, διότι ἡ εἰς αὐτὸν κυριαρχοῦσα φοβερὰ Νέμεσις ἀναμνηστικὴ ἀμέσως τὴν ἑλληνικὴν τραγωδίαν. Ὅχι ἐν ἄρθρον, συμπεριζόμενον καὶ αὐτὸ δι' ἑλλειψιν χώρου, ἀλλὰ βιβλίον δλόκληρον θὰ ἐχρηιάζετο διὰ νὰ μελετηθῇ ἡ βαθεῖα καλλιτεχνικὴ καὶ αἰσθητικὴ ἐπίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν δύο ἡρώων τῆς γερμανικῆς ποιήσεως, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς ἐμπνέεται ἔργα ὡς ἡ Ἀχιλλεὺς, ἡ Ἐλένη, ἡ Πανδώρα, ὁ δ' ἄλλος εἰσάγει τὸν χορὸν τῆς ἀρχαίας τραγωδίας εἰς τὴν Μνηστὴν τῆς Μεσοῆης. Λέγω μόνον ὅτι εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἰδεώδες προσωρμίσθησαν καὶ οἱ δύο μετὰ μακρὸν καὶ τρικυμώδη περίπλον τῶν ἰδεῶν. Ἀπὸ διαφόρους διευθύνσεις, ἀπὸ ἀντιθέτους κλιτύας, συνηντήθησαν ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς, καὶ ἐκεῖ ἐπάνω, πλησιέστερα πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐγονυπέτησαν μαζὶ πρὸ τοῦ θεοῦ φωτός.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΣ ΚΟΥΡΤΙΑΝΣ

Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΒΡΑΧΟΣ *

Δ'

Τὸ ἄλλο πρωτὶ, ὁ Ἄγγελος ἐξύπνησε νωρίς. Ἐπῆρε τὸ ρολόγι του ἀπὸ τὸ κομποδῖνο, καὶ ἔστ' ἰλίγο φῶς ποῦ εἰσχωροῦσε ἀπὸ τις κλειστές γυάλλιας, εἶδε τὴν ὥρα. Ἐξή καὶ δέκα. Μπᾶ! πῶς δὲν ἦλθε ἀκόμα νὰ τὸν ξυπνήσῃ ἡ Φωτεινὴ; ἀπόρησε.

Εἶχε μεγάλη διάθεσι νὰ σηκωθῇ ἀμέσως ἀλλὰ φοβήθηκε μὴν τὸν ἀκούσῃ ἢ ἑξαδέλφη του ἀπὸ τὸ διπλανὸ καὶ δὲν ἔλθῃ. Ἐμεινε λοιπὸν ἔστ' κρεβάτι, περιμένοντις τὴν, ἔτοιμος νὰ προσποιηθῇ τὸν κοιμισμένο, μόλις θάκουγὰ τὰ βήματά της ἀπέξω ἔστὸν διάδρομο.

Τὴν ἤθελε. . . Ἦθελε νὰ τὴν ἰδῇ, σάν καὶ χθές, πρωϊνῆ, δροσερῆ, γελαστή, μετὰ μιὰ φούκα ροδόφυλλα καὶ μ' ἕνα φιλί. . . Σήμερα θὰ τὴν ἀγκάλιαζε καὶ θὰ τὴν ἐφιλοῦσε κι' αὐτὸς χωρὶς ἄλλο. Τὴν ἤθελε. . . Ἀρχισε νὰ τὴν ποθῇ, νὰ τὴν ποθῇ πολὺ.

Ἐπερίμενε μιὴν ὥρα, μιὰν ὥρα. . . τίποτα! Παντοῦ ἡσυχία. Καὶ ἡ ὥρα ἐπτά. . . Οὔτε στίς ἐπτά λοιπὸν δὲν θὰ ἐρχόταν. . . Ἐχασε τὴν ὑπομονὴν κι' ἐφώνησε:

— Ἐ! Φωτεινὴ! . . . ἀκόμα δὲν ξύπνησες;

— Μπᾶ! . . . καλημέρα! . . . ἀποκρίθηκε ἡ φωνὴ τῆς ἑξαδέλφης του ἀπὸ μέσα, — μιὰ φωνὴ μεταλλικὴ, συμπαθητικὴ καὶ βαθεῖα σάν ἀγορίστικη. — Πῶς τῶπαδες; Κι' ὅ, τι εἰστοιμαζόμενον νὰ ἔλθω νὰ σὲ . . . τραβήξω ἀπὸ τὸ πόδι!

Τὴν ἔπαθε. Τοῦ ἦλθε νὰ σκάσῃ ἀλλὰ ἔκαμε τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία:

— Τί λές ἐκεῖ! εἶπε. Ἐγὼ εἶμαι ἐξυπνος μιὰν ὥρα καὶ σὰς περιμένω.

— Μιὰν ὥρα; Καὶ γιατί δὲν ἐρχόσουν νὰ με ξυπνήσῃς ἐσὺ;

Τὴν ἔπαθε διπλῆ. Τί βλάκας, νὰ μὴ τὸ συλλογισθῇ καθόλου!

— Μὰ δὲν ἐσηκώθηκα ἀκόμη, — τῆς ἐξήγησε Ὁ Μίμης τί γίνεται;

— Δὲν ἀκούστηκε; . . . Θὰ κοιμάται.

— Καλὲ δὲ μοῦ λέτε πῶς εἰσθε ὄλοι ὑπαράδες! ἐφώνησε ὁ Ἄγγελος πηδῶντας ἀπὸ τὸ κρεβάτι. Ποῦ εἶνε οἱ ἔξη ποῦ σηκόνεσθε;

— Ἄ! σήμερα εἶνε Κυριακὴ, εἶπε ἡ Φωτεινὴ καὶ τὴν Κυριακὴ πάντα κοιμούμαστε λιγάκι παραπάνω. Ἄς εἶνε σῆκω τώρα. . . ση-

κώθηκες; . . . Βρόντα καὶ τοῦ Μίμης νὰ ξυπνήσῃ. Θὰ πάμε ἔστ' Ἐκκλησία.

— Σὲ ποιά Ἐκκλησία; ἐρώτησε ὁ Ἄγγελος ἀνήσυχος.

— Στὴ δική μας. . . δὲν στῶπανε; . . . Κράξαμε σήμερα παπᾶ νὰ τὴν λειτουργήσῃ γι' ἀγάπη σου.

Ὁ Ἄγγελος ἦλθε ἔστ' ἀσφάλειά του. Μιὰ λειτουργία ἔστ' οἰκογενειακὸ ἐξωκκλησιθὰ εἶχε κι' αὐτὴ τὸ γούστο της. Κ' ἐβρόντησε τοῦ Μίμης. Ὁ νεανίσκος ἐξύπνησε, καὶ ἄμα θυμῆθηκε γιὰ τὸ ἑτάραζαν τὰ γλυκὰ ὄνειρα τόσο νωρίς, κυριακάτικα, εἶπε καὶ τὸν παπᾶ καὶ τὸ καλὸ του.

Ὁ Ἄγγελος ἦταν πιά ντυμένος, ὅταν, μ' ἕνα τυπικὸ «ἐπιτρέπεται» χωρὶς ἀπάντησι, ἡ Φωτεινὴ ἀνοίγει τὴν πόρτα καὶ χύνεται μέσα.

Τὴν εἶδε καὶ τὰ ἔχασε. . . Σήμερα ἦταν πάλι μεταμορφωμένη, ἄλλο πρᾶγμα! Ἐφοροῦσε τουαλέττα σωστή. Ἐνα κοστούμακι ἀπὸ λινόμεταξο στακτερό, γλυκύτατο χροῶμα μετὰ κυματισμοὺς ἀσημένιους, στολισμένο ἐδῶ κι' ἐκεῖ μετὰ οὐρανὶ μεταξωτό. Ἐνα κομποδάκι καπελάκι, ἀπλοῦστατο, ἀπὸ λεπτὴ ψάθα ἀργυροῦλεκη μετὰ μιὰ γυρλάντα ἀπὸ οὐρανὶα λουλουδάκια. Στὸ χέρι μιὰ ὀμπρέλλιτσα χιονάτη μετὰ φιδόγκο οὐρανὶ καὶ ἔστ' ἰλιμό, ἡ χρυσὴ ἀλυσίδα μετὰ τις γαλαζίτες πέτρες. Ὅμως ἡ φούστα ἦταν κάπως μακρύτερη ἀπὸ τις ἄλλες ποῦ φοροῦσε καθεμέρα ἀπὸ κάτω τὸ πόδι ἐπρόβαλλε τόσο μόνο, ὡς ποῦ νὰ μαντεύεται σκεπασμένο τ' ὀραιότερο μέρος του καὶ τὸ στενὸ μπουστᾶκι ἦταν ἐφαρμοσμένο ἐπάνω σὲ κορσέ, ποῦ ἐστὲνευε τὴ μέση κι' ἐστρογγύλενε τὸ πλούσιο στήθος καὶ τὰ εὐρωστα ἰσχία. Ἡ ἀφράτη αὐτὴ φορεσιὰ ἐπερίχυνε τὴν κόρη μετὰ μιὰν ἀλλοιώτην ἀφροδίσια χάρι, καὶ τὴν ἔδειχνε μεστότερη, μεγαλῆτερη. Τὸ στήθος μάλιστα, ἀνεβασμένο ψηλά, ἐφούσκωνε τόσο, ποῦ ἴσως, — ἂν ἐκρινε κανεὶς πολὺ αὐστηρᾶ, — ἔκαμνε μετὰ τὸ ἀνάστημά της κάποια δυσαρμονία. Ἄλλὰ ἴσα ἴσα γιὰ ἕνα μάτι, ποῦ ἔπαψε πιά νὰ χαϊδεύῃ τὸ σῶμα τῆς κόρης μ' ἀδῶα χαρὰ, τὸ προκλητικὸ ἐκεῖνο φούσκωμα ἦταν καινούρια εὐμορφία.

— Τ' εἶν' αὐτά; εἶπε ὁ Ἄγγελος. Νὰ σὲ ἰδῶ. . . Καλὲ σήμερα εἶσαι θεά! . . . Καλημέρα!

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ τεῦχος τῆς 15 Μαΐου.

Ἐκάθησαν ἐστὶ πεζοῦλι, ἐστὸν ἦσκιο ἐνὸς δένδρου ἀνθισμένου, ἐμπρὸς ἐς ἓνα βυσσινοβαμμένο τραπέζακι τῆς κυρᾶ Ἀναστάσαινας, ποῦ ἔλαβε διαταγὴ νὰ φέρῃ καφέδες. Ὁ Ἄγγελος ἀπὸ τῆ σκοπιὰ τοῦ ἐκύτταξεν ἕνα - γῦρο τὸ θέαμα, ὡμολόγησε πὼς ἦταν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ποῦ μπορούσε κανεὶς νὰ ἰδῆ, ἀλλὰ δὲν εὗρισκε μέσα του ἀρκετὴ διάθεσι νὰ τὸ ἀπολαύσῃ. Κ' ἐπροτίμησε νάτενιση τὸ ροδαλὸ προσωπάκι τοῦ ἑξαδέλφου του, μὲ τὸ θαυμάσιο στόμα ποῦ μισοάνοιγε σὰν τριαντάφυλλο, μὲ τῆ λεπτὴ χαριτωμένη μυτίτσα ποῦ ἀνάδενε ἡδονικὰ καὶ ρυθμικὰ τὰ πτερύγια τῆς, καθὼς ροφούσε τὸν δροσερὸ καὶ μοσχοβολισμένον ἀέρα.

— Ἐχεις ἐρωμένη, Μίμη; τὸν ἐρώτησεν ἑξαφνα.

Ὁ μικρὸς ἐγέλασε κ' ἐκύτταξε ἄλλοῦ. Τὸ ψάθινο καπέλο του, μὲ τὸν πλατὺ γῦρο κατεβασμένον ἐμπρὸς σὰν προσωπίδα, ἔρριχνε ἀπότομη σκιὰ ἐστὶ μέτωπο καὶ ἐστὶ μᾶτια ὡς τῆ μέση τῆς μύτης.

— Μπορεῖ, εἶπε δὲν ξέρω . . .

— Ἐχω ἀκουστὰ πᾶς σ' ἀγαποῦν πολλές, μὰ σὺ δὲν ἀγαπᾷς καμμιά. . . . Εἶνε ἀλήθεια;

— Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε; ἐρώτησε ὁ νεανίσκος ζωηρὰ

— Κάποιος. . . .

— Ἡ Φωτεινὴ, ἔ;

— Τί σὲ μέλει τώρα! Τὸ ζήτημα εἶνε, μούπαν ἀλήθεια ἢ μ' ἐγέλασαν;

— Σ' ἐγέλασαν.

— Σὰ νὰ λέμε λοιπὸν . . . ἀγαπᾷς καὶ σὺ κάποια. . . .

— Πολλές!

Τοῦ ἑξαφνε ὁ τρελὸς αὐτὸς λόγος κ' ἐγέλασε γιὰ τὸ πάθημα μὲ τὴν καρδιά του.

— Μὰ τ' εἶν' αὐτὰ; εἶπε ὁ Ἄγγελος μὲ προσποιητὴ ἀπορία. Ἔτσι κάνετε τώρα σεῖς οἱ νέοι; . . . Στὸν καιρὸ μου, καθένας ἀγαποῦσε μιά, καὶ ἅμα τὰ χαλοῦσε μ' αὐτὴ, τότε. . . τᾶφηνε μὲ ἄλλη.

— ὦ! καιροὶ! ὦ ἦθη! ἐφώναζε μὲ στόμφο ὁ Μίμης, ποῦ εὐχαρίστως τὰ ἐγύριζε ὅλα ἐστὶ ἀστεῖο. Πές μου καὶ μένα;! Ἄμα μὲ κυττάξῃ καμμιά, τὴν κυττάξω ἅμα μου γελάσῃ, τῆς γελῶ ἅμα μου γράφῃ, τῆς γράφω καὶ ἅμα μου δώσῃ ραντεβού, — δυστυχῶς, σπάνιο πρᾶγμα, μὰ τέλος πάντων! — πηγαίνω. Δὲν ἔχω δυσκολίες, οὔτε προτιμήσεις. Φαίνεται πὼς δὲν θὰ γεννηθῆκε ἀκόμα ἐκείνη ποῦ θὰ μὲ κυριέψῃ καὶ θὰ μὲ κάμῃ νὰ τίς ἀφήσω ὅλες γιὰ νὰ φουσκώω ἐς αὐτὴ.

— Καλὰ τὸ εἶπες, δὲν θὰ γεννηθῆκε ἀκόμα κυριολεκτικὰ. . . Πόσω χρονῶν εἶσαι; Δεκάξῃ; Ἔ, ἐκείνη ποῦ θὰ σὲ κυριέψῃ καὶ θὰ σὲ κάμῃ νὰ τίς ἀφήσῃς ὅλες γι' ἀγάτη τῆς, θὰ εἶνε πολὺ περισσότερο ἀπὸ δεκάξῃ χρόνια μικρότερή σου. Ὡστε ἀκόμα δὲν εἶνε οὔτε ἐστὶν κοιλιά τῆς μάνας τῆς!

Ὁ Μίμης ἐσήκωσε τοὺς ὤμους χωρὶς νάπαντήσῃ. Ἄλλὰ οὔτε κ' ὁ Ἄγγελος ἐπερίμενε ἀπάντησι. Δὲν εἶχε μιλήσει τόσο γιὰ κείνον, ὅσο γιὰ τὸν ἑαυτό του. Καὶ κυττάζοντας εἰς τὸ κενὸν σιωπηλὸς, πέρα πρὸς τὸν γαλιζιο σὰν ἀερόπλαστον ὄγκο τοῦ μεγάλου βουνοῦ, ἐσύγκρινε τὴν ἡλικία τῆς Φωτεινῆς μὲ τὴ δική του. Κ' ἐσυλλογίσθηκε ὅτι ἀπὸ τὴν κόρη, ποῦ τὸν ἐκυριέυε αὐτὴ τῆ στιγμῆ, ἦταν εἴκοσι ὀλόκληρα χρόνια μεγαλύτερος!

Ἄν τοῦ τῶλεγε κανεὶς, ὅταν εἶχε τὰ νεῖατα τοῦ Μίμη, μὲ τοὺς εὐκολοὺς ἐρωτάτους, ὦ, ἔτσι κ' αὐτὸς θὰ ἐσήκωνε τοὺς ὤμους κ' ἔτσι θὰ πτόμενε ἀμίλητος.

ΕΚΑΘΗΣΑΝ ὡς μισὴ ὥρα, κ' ἐξεκίνησαν σιγά-σιγά νὰ γυρίσουν ἐστὸν Κόκκινον Βράχο, ἀπὸ τὸν δρόμο τὸν ἴδιο.

Ὅταν μπῆκαν ἐστὶ σῦνορά του, ἄρχισε πάλι τὸ ἀπέραντο κοκκινόχωμα, κ' ἐξεδιπλώθησαν ἐμπρὸς τοὺς τὰ ματωμένα ληροστάσια, καὶ ξαναφάνηκε ὁ ἀγαπημένος ἀνήφορος, κ' ἐπρόβαλε τὸ τρίγωνο κομματί τῆς θάλασσας ἐστὶ ἀνοιγμα δυὸ λόφων, κ' ἀδελφώθησαν ἐστὶ μᾶτια τοὺς ἀρμονισμένα τὰ τρία ζωηρὰ φωτοχρώματα.

Ἄλλη φορά, ὁ Ἄγγελος ἐνόμιζε πὼς ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς χονδροὺς ἐκείνους κορμούς, κάτω ἀπ' τὰργυρὰ φυλλώματα, ἐστὶν κόκκινη γῆ, ἔβλεπε νὰ προχωρῇ, ἀργὰ καὶ μελαγχολικὰ, ὅπως ἐστὶ ὄνειρευμένο ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὁ ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς Ἀποστόλους. . . Ἀλλὰ τώρα, τὴν παληρὰ αὐτὴ ὁπτασία εἶχε ἀντικαταστήσει ἐστὶ πνεῦμα του ἄλλη. Καὶ ἦταν ἀδύνατο νὰ προσηλωθῇ ἐστὶ μυστικὰ βᾶθη τῶν γνωρίμων ἐλαιῶνων, χωρὶς νὰ ἰδῇ μὲ τῆ φαντασία του τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ τὰ γαλανὰ μᾶτια τῆς Φωτεινῆς, ἀλλὰ ἐς ἓνα πρόσωπο καὶ ἐς ἓνα σῶμα μεγαλύτερ' ἀπὸ τὸ φυσικὸ κ' ἐξιδανικευμένα.

Ἡ προσωποποίησις τῆς Φύσεως, ἢ θεότης, ἢ νύμφη τοῦ δάσους, εἶχε γι' αὐτὸν γιγαντωμένα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἑξαδέλφης του, μ' ἐκφρασι μόνον διαφορετικῆ. Κ' ἔτσι λὲς καὶ τὴν ἔβλεπε τώρα, μορφή λυπημένη ἀνάμεσα ἐστὸς

γέρικους κορμούς, κάτω ἀπ' τ' ἀργυρὰ φυλλώματα, ἐπάνω ἐστὸς ἐλαφροὺς βῶλους τῆς κόκκινης γῆς, νὰ προχωρῇ ἀνάερα, ἀργὰ καὶ μελαγχολικὰ, ὡς μὲ ἀπόκρυφον πόνο ἐστὶν ψυχῆ.

Ποιὸς ξέρει μὴ δὲν ἦταν καὶ τοῦτο προαίσθημα! Ποιὸς ξέρει, μήπως ἔτσι ὠραία, γλυκεῖα καὶ λυπημένη, δὲν θὰ ἐτριγύριζε μιά μέρα τὸ ἀργυρόφυλλο δάσος τῆς, προχωρῶντας ἀνάερα καὶ μελαγχολικὰ, ἀλήθεια, μ' ἀπόκρυφον πόνο ἐστὶν ψυχῆ!

Κι' ὁ πόνος τῆς θάταν τόσο τρανός, καὶ τόσο ἀγνή ἢ ψυχῆ τῆς, καὶ τόσο δυνατὴ ἢ μορφή, ποῦ ἢ φαντασία τοῦ καθενός, ἀλήθεια, θὰ τὴν ἐγιγάντωνε!

ΕἶΧΑΝ περάσει τῆ Βρύση, ὅταν ἀκουσαν πίσω τοὺς μακρινὸ ποδοβολητὸ.

— Οἱ δικοὶ μας εἶνε! εἶπε ὁ Μίμης.

Πραγματικῶς. Ἐγύρισαν κ' εἶδαν σὲ λίγο νὰ ξεπροβάλλουν ἀπὸ τῆ στροφή τοῦ δρόμου, τὸ μαῦρο ἄλογο κ' ἡ ψαρρὴ φοραδίτσα. Ἔστάθησαν. Ἡ Φωτεινὴ, μόλις τοὺς ἐγνώρισε ἀπὸ μακρὰ, ὄρμησε κατ' αὐτοὺς μὲ καλπασμό. Ὁ κύριος Σάντρης ἔμεινε πίσω.

— Τόπο! ἐφώναζε ἡ ἀμαζόνα τόπο!

Ὁ Ἄγγελος παραμέρισε λίγα βήματα, ἀλλὰ εἶδε πάλι πὼς βρίσκεται ἐστὶ γραιμὴ τοῦ καλπασμοῦ. Παραμέρισε ἀκόμη, — τὸ ἴδιο. Ἡ τρελὴ Φωτεινὴ τὸ ἔκαμ' ἐπίτηδες.

— Τόπο! τόπο! ἐφώναζε ὀλοένα.

Καὶ δὸς τοῦ ἀπάνω του. Μιά στιγμῆ, βλέπωντας τὰ στενά, ὁ Ἄγγελος ἀναγκάσθηκε νὰ γυρίσῃ τῆ ῥάχη του καὶ νὰ τρέξῃ πρὸς τὸν ὄχθο. Ἀπὸ τρεῖς τότε, καθὼς ἐπέρασε δίπλα του ἢ θύελλα, νὰ τὸν παρασύρῃ καὶ νὰ τὸν πετάξῃ ἐστὸν τράφο. Καὶ μάλιστα, στὸ γρήγορο πέρασμα, τὸ πλευρὸ τοῦ ζώου τὸν ἄγγιξε ἀπὸ πίσω.

— Ὠραῖα ἀστεῖα! ἐφώναζε ὁ Μίμης θυμωμένος τάχα, ἀλλὰ κρυφογελῶντας μὲ τὴν παραζάλη τοῦ Ἀγγέλου.

Ἡ Φωτεινὴ ἐπροχώρησε ἀκόμη λίγα βήματα, καὶ βαθμηδὸν λιγοστεύωντας τὴν ὁρμή τῆς, ἐστάθηκε ἐστὶν εἴσοδο τοῦ πλατώματος.

— Σὲ κτύπησα, Ἄγγελε; ἐρώτησε ἀπὸ πέρα.

— Ὁχι, ἀποκρίθηκε ὁ Μίμης. μόνον τὸν χᾶιδεψε λιγάκι μὲ τῆ μπάντα ἢ κοιλιά τῆς φορέας σου.

— Τί φταίω ἐγώ; ἐδικαιολογήθηκε τάχα ἡ Φωτεινὴ. Ἀπὸ πέρα ξελαυήγγιστηκα νὰ σὰς φωνάξω τόπο, κ' ὄλο μπροστά μου βρισκόσαστε. Δὲν εἶχατε πόδια νὰ κουνηθῆτε;

— Ἐλα, ἔλα, κατεργάρα! ἐφώναζε ὁ Ἄγγελος καθὼς τὴν ἐπλησίαζε τρέχωντας, μὴ σοῦ ἀρπάξω τὸ καμτσίκι καί. . . .

— Σύχασε! εἶπε ἡ Φωτεινὴ μὲ γέλια ἀκρότητα κ' ἐσήκωσε τὸ καμτσίκι τῆς ψηλά, νὰ το προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν ἐφοδο τοῦ ἑξαδέλφου.

— Μὴ φοβάσαι, δὲν σὲ πειράζω, εἶπε ὁ Ἄγγελος λαχανιασμένος ἀπ' τὸ τρέξιμο νὰ σὲ βοηθήσω μόνον νὰ πεζέψῃς.

— Ἐλα.

Ἡ Φωτεινὴ ἐπέταξε τὰ χαλιναρία ἐστὸν Νίονιο, ποῦ ὅ,τι εἶχε φθάσει, καὶ πεταχτῆ, βρέθηκε ἐστὶν ἀνοικτὴ ἀγκαλιὰ τοῦ ἑξαδέλφου τῆς. Αὐτὸς, πρὶν νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ πατήσῃ κάτω, τῆς ἔσφιξε μιά στιγμῆ τὸ κορμί, κάτω ἀπ' τίς μασχάλες, δυνατὰ, μ' ἀγάτη, μὲ λαχτάρα, ἀλλὰ καὶ μὲ κακία, σὰν νὰ ἤθελε περισσότερο νὰ τὴν κάμῃ νὰ πονέσῃ, παρὰ νὰ αἰσθανθῇ αὐτὸς ἡδονή. Τὸ πρόσωπό του ποῦ ἢ κόρη δὲν τῶβλεπε, εἶχε μὴν ἐκφρασι πεισματικῶ παραπόνου, κ' ὁ νοῦς του μὲ τὸ ἐκδικητικὸ σφιξίμο, τὴν ἐρωτοῦσε: «Γιατί νὰ μοῦ φύγῃς; γιατί νὰ μάφῃσῃς;»

Σὰν νὰ ξεθύμανε μ' αὐτό, ξαναβρῆκε ἀμέσως τῆ γαλήνη του καὶ τῆ χαρὰ του. Ἡ Φωτεινὴ ἦταν ἐκεῖ. . . .

Τότε, ἀναμετρῶντας τὴν ἀθυμία τῆς ἀπουσίας τῆς καὶ τῆ χαρὰ τοῦ γυρισμοῦ τῆς, ὁ Ἄγγελος ἐνόησε πὼς ἢ εὐτυχία τοῦ Κόκκινου Βράχου εἶχε χαλάσει. Δὲν ἦταν πιά γι' αὐτὸν τὸ γλυκό, τὸ ἀτάραχο καὶ τὸ ἀνόθευτο αἶσθημα τῆς πρώτης ἡμέρας. Ἀπὸ τῆ στιγμῆ ποῦ ἐξεχώρισε ἀπ' ὄλους ἐκεῖ τὴν ἑξαδέλφη του, ἀπὸ τῆ στιγμῆ ποῦ ἀθέλητα ἄρχισε νὰ τὴν ἀποζητεῖ, — ἀγνή χαρὰ, ἀθώα γαλήνη, εὐτυχία ἐξοχικῆ ὅπως τοῦ τὴν εἶχε ὑποσχεθῆ ἐστὶν ἀρχὴ ὁ Κόκκινος Βράχος, ἦταν πλέον ἀδύνατη. Ἄρχισε ἢ προσποιήσις, ἢ ἀπάτη, ἢ ἀνησυχία, ἢ ἀγωνία, τὸ καρδιοκτύπι, τ' ὀδυνηρὸ ἐκεῖνο κνηγι στιγμῶν κρυφῆς δυνατώτερης εὐτυχίας, ποῦ ἔπρεπε ὅμως νὰ τὴν ἀκριβοπληρώνη.

Τὸ ἀλόγευμα, ὃλ' ἢ οἰκογένεια, μὲ τὸν Ἄγγελο, κατέβηκαν ἐστὶ χῶρα. Τὸ ἀμάξι τοὺς ἔβγαλε ἀπὸ τὴ Μητρόπολι, κ' ἐστάθηκε νὰ τοὺς περιμένῃ ἐκεῖ ἕως νὰ κάμουν πεζῆ τὸν περίπατό τοὺς.

Ἐπῆγαν ἐστὶν Πλατεία, ἐκάθησαν λίγο ἐστὶ Λέσχη, ἐφλυάρισαν μὲ διαφορὰς συντροφιὰς, ἔφαγαν παγωτὸ — πρωτοφάνησι, — κ' ἀπὸ ἐκεῖ ἐτραβῆξαν γιὰ τῆ Στράτα - Μαρίνα.

Ο Άγγελος διασκέδαζε πολύ να βλέπει τον εγγενικό και πρόσχαρον εκείνο κόσμο, σκορπισμένον εις τὰ κέντρα, κυριακάτικο, άνοιχτόκαρδο, να πηγαινοέρχεται, να συναπαντιέται με τὸ γέλιο 'στό στόμα και με τὸ χέρι 'στό κατέλο. Οἱ δύο πλατείες, μικρούλες, περιποιημένες, με τοὺς φαιδρους τῶν κύκλους, με τὶς χαιρετούρες, με τὸν ἀλαλητό τους, τοῦ φαινόταν σαν άνοιξιάτικα σαρόνια. Καί ὁ πλατὺς κ' ἀτελείωτος παραθαλάσσιος δρόμος, με τὴν παρατάξι τῶν καφενείων, με τὸ πλήθος του, με τὴν παρέλασι τῶν ἀμαξιῶν και με τὸ πανόραμα τῆς συνοικίας τοῦ Ἄμμου ἐκεῖ- πέρα, τοῦ φαινόταν ὡραίος περίπατος ἀληθινά και τοῦ θύμιζε λίγη Νάπολι και Σάντα Λουσία. Ὕστο πλάι τῆς Φωτεινῆς, — ἐπῆγαιναν οἱ δυὸ τους ἐμπρός, — ὅλα τοῦ φαινόταν εὐμορφά και εὐχάριστα. Μόνο τὶς ζακινθινὲς δὲν τὶς εὗρισκε τοῦ γούστου του, σαν τὴν ἄλλη φορά, κ' ὅταν ἡ Φωτεινὴ τοῦ ξδεδεξε δυὸ- τρεῖς ποῦ τὶς θυμόταν ἀπὸ τότε, ἀπόρησε κ' αὐτὸς πὼς εἶχαν τόσο γεράσει. . .

Ὕστη μέση τῆς Στράτα- Μαρῖνας συναντήθηκαν μ' ἔν' ἀμαξάκι ἰδιωτικό, στυλινό, καταστόλιστο, ποῦ κατέβαινε ἀπὸ τὸν Ἄμμο. Τ' ὠδηγοῦσε ἕνας νέος με ξανθὰ γένεια, ὡς τριάντα χρονῶν, κ' εἶχε 'στό πλάι του μιὰ νέα νόστιμη και κομψή, — κ' οἱ δυὸ με τουαλέττες πλούσιες, φανταχτερές.

Χαιρετίσθηκαν διαχτυκώτατα. Ὁ νέος, γέλαστός- γελαστός, ἔβγαλε τὸ ψαθάκι του, κ' ἡ νέα, καθὼς ἔτρεχε τ' ἀμαξάκι, ἐπρόφθασε νὰ πετάξει και λίγα λόγια :

— Ἄντιό, Φωτεινούλα μου. . . τί κάνεις, ἀγάπη μου; . . . πότε θὰ σὲ ἰδῶ; θέλω νὰ σὲ ἰδῶ!

Εἶχεν ἀνασηκωθῆ και γυρίσει τὸ κεφάλι της πίσω, γιὰ νὰποτελειώσῃ, κ' ἔστειλε με γλυκὰ γέλια τῆς Φωτεινῆς ἕνα φίλι, δυὸ φιλιὰ, ἐπάνω ἀπὸ τὴν κατεβασμένη κοκκούλα τοῦ ἀμαξιτοῦ. Ἡ Φωτεινὴ κοντοστάθηκε κ' ἀνταποκρίθηκε με τὴν ἴδια χαρὰ και προθυμία.

— Θὰ ἔλθω! τῆς ἔφώναξε. Χωρὶς ἄλλο. . . μιὰ μέρ' ἀπὸ τοῦτες, θὰ ἔλθω!. Ἄντιό, Γιούλια μου!

ΚΑΘΩΣ ξανανοῖσαν πάλι, ὁ Ἄγγελος τὴν ἐρώτησε :

— Ἀδέλφια εἶνε;

— Ἀλήθεια, εἶδες πὼς μοιάζουν; . . . Δὲν εἶνε ὁμοῦς ἀδελφία. . . εἶνε πρωτοξάδελφα.

— Ἄ, μπράβο! σαν κ' ἐμᾶς! εἶπε ὁ Ἄγγελος φαιδρός.

— Ναί, ναί, ἀποκρίθηκε ἡ Φωτεινὴ. σαν κ' ἐμᾶς. . . ἀλλὰ . . . ὄχι και ὀλωσδιόλου σαν κ' ἐμᾶς.

— Δηλαδή;

— Ἔξρω κ' ἐγώ. . . τί λέει ὁ κόσμος! . . . Ἐγὼ δὲν τὰ πιστεύω γιὰ τὴν καίμενη τῆ Γιούλια. . .

Κ' ἐπέρασε τὸ χέρι της 'στό μπράτσο του, ἔκλινε 'στό πλευρό του μ' ἐμπιστοσύνη και τοῦ ἐψιδύρισε:

— Λένε πὼς ἀγαπιούνται. . .

— Ἄ, μπᾶ; ἔκαμε ὁ Ἄγγελος μ' ἕνα παλμό.

— Ναί. . . Μὰ φαντάσου, καίμενε, πρωτοξάδελφα! Δὲ θάταν φοβερό; . . . Πὼς μπορεῖ νὰγαπήσῃ κανεὶς. . . Ἄ! ὁ κόσμος εἶνε κακός!

Ἐμειναν λίγες στιγμὲς σιωπηλοί. Ἔπειτα ὁ Ἄγγελος εἶπε:

— Μὰ γιὰτί σοῦ φαίνεται παράξενο; Ἐμένα μοῦ φαίνεται φυσικό. Ἐνας νέος μπορεῖ ξαίρετα νὰγαπήσῃ κάθε νέα. . . τί σημαίνει ἀν εἶνε ξαδελφῆ του; Μήπως 'στὸν ἕξω κόσμο δὲν κέρνονται τὰ ξαδελφία;

— Ἀσχημο πράγμα! ἐμόρφασε ἡ Φωτεινὴ.

— Γιατί τάχα ἀσχημο; Ἄφου γίνεται, ἀφου εἶνε φυσικό. . .

— Μὰ ὅ,τι εἶνε φυσικό, δὲν θὰ 'πῆ πὼς εἶνε κ' εὐμορφο.

— Ἰσα-ἴσα, μόνον ὅ,τι εἶνε φυσικό εἶνε κ' εὐμορφο.

— Μπορεῖ, εἶπε ἡ Φωτεινὴ, στενοχωρημένη. Μὰ ἐγὼ δὲν τὸ παραδέχομαι. Φαντάσου τώρα, ἐγὼ νὰγαποῦσα ἐσένα!

Κ' ἔξαφνα ἐγέλασε. Τὸ γέλιο της ἐπείραξε τὸν Ἄγγελο.

— Τί δηλαδή; εἶπε. Τόσο ἀσχημος και κακὸς εἰμ' ἐγώ;

— Μὰ τί λές, καίμενε! διαμαρτυρήθηκε ἡ Φωτεινὴ. Για τὴ συγγένεια μιλῶ ἐγώ.

— Ἄν δὲν ἤμουν ὁμοῦς ξαδελφός σου; . . . ξεθαροῦτήκε νὰ ἐρωτήσῃ ἐκεῖνος.

Ἡ Φωτεινὴ ἀποκρίθηκε μ' ἕνα γέλιο ἀκόμη πειρακτικώτερο.

— Τί γελᾶς; εἶπε ὁ Ἄγγελος γελῶντας κ' αὐτός.

— Μὰ εἶσαι γέρος! — ἐπρόφερε ἡ Φωτεινὴ. ἀλλὰ μ' ἕνα ὕφος τόσο χαϊδευτικό και στοργικό, ποῦ τοῦ ἀφαιροῦσε κάθε δικαίωμα νὰ προσβληθῆ, ἀκόμη κ' ἀπὸ μέσα του.

— Καλά, εἶπε. Ἄν ἤμουν νεώτερος;

— Οὔφ! μ' ἐσκοτίσες! ἔκαμε ἡ Φωτεινὴ. Ἄν δὲν ἦσουν ξαδελφός μου. . . ἄν ἦσουν νεώτερος. . . ἄν. . . ἄν. . . ἔξρω κ' ἐγὼ τί θὰ

ἔκανα; Ἐπιτέλους δὲν ἔχω καμμιὰ ὄρεξι νὰ σοῦ τὸ πῶ. Θέλω νὰ σὲ βασανίσω, ὅπως μ' ἐβασάνισες και σύ, ὡς ποῦ νὰ μοῦ 'πῆς ἀν σου φαίνουμαι εὐμορφη ἢ ἀσχημη. . . Ἡ θαρρεῖς πὼς τὸ ἔξασα;

— Τὸ ἔξρω δὰ πὼς θὰ τὸ θυμάσαι ὡς ποῦ νὰ πεθάνης, εἶπε ὁ νέος. μὰ δὲν εἶνε τὸ ἴδιο.

— Τὸ ἴδιο εἶνε! Μ' ἐρωτᾶς και σύ ἀν σε βρίσκω τόσο εὐμορφο ποῦ, ἀν ἐταίριαζαν και

τάλλα μας, νὰ μπορούσα νὰ σἀγαπήσω. Ἀπὸ δὲν εἶνε; Ἔ, δὲν τὸ ἔξρω, δὲν θὰ σοῦ τὸ πῶ ποτέ!

Κ' ἐστάθηκε ἔξαφνα 'στὴ μέση τοῦ δρόμου κ' ἐγύρισε νὰ ἰδῆ ποῦ βρίσκονται οἱ ἄλλοι. Ὁ κύριος Σάντρης, ἡ κυρία Σάντρη κ' ὁ Μίμης εἶχαν μείνει πίσω πολύ. Κ' ἡ Φωτεινὴ, πεισματικά βουβὴ πλέον, τοὺς ἐπερίμενε νὰ πλησιάσουν.

(Ἐπεται συνέχεια) ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΡΟΥΣΣΩ

Ὁ μέγας φιλόσοφος τῆς Γενεύης Ἰωάννης Ἰάκωβος Ρουσσῶ φαίνεται ὅτι δὲν ἔπαυσε νὰ προκαλῆ ἀκόμη τὸ ἔνδιαφέρον τῶν ἱστοριογράφων και νὰ γίνεταὶ τὸ ἀντικείμενον ἀδιακόπου μελέτης και ὑπομονητικῶν ἐρευνῶν. Τὸ παρὸν μεθ' ὅλην τὴν πόροδο τῶν ἐπῶν τοῦ ἀνήκει, και οὐδεμία ἀμφιβολία εἶνε και τὸ μέλλον θὰ εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ἰδικόν του, διότι, ὅπως λέγει και ὁ Λανσόν, ὁ διάσημος και τρυφερώτατος συγγραφεὺς τῆς «Τουλίας» ἀνεμίχθη ὄχι μόνον εἰς τὴν πολιτικὴν και τὴν ἠθικολογίαν, ἀλλὰ και εἰς τὴν μυθιστοριογραφίαν, τὴν ποίησιν, τὴν μουσικὴν και ἐν γένει εἰς ὅ,τι σήμερον και αὔριον θὰ ἐνδιαφέρει τὴν ἀνθρωπότητα.

Ὁ ἱστορικός Ἰακὸβόντος Μπιφενουάρ, ὁ ὁποῖος ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Ρουσσῶ πλείστας ἐνδιαφερούσας πραγματείας, ἐδημοσίευσε τελευταίως ἕνα νέον βιβλίον ἐπιγραφόμενον ἢ Κόρησα Οὐντετό και οἱ Φίλοι της» περικλειὸν ἐπιστολάς ἀνεκδότους πρὸς αὐτὴν, τοῦ Βυλταῖρου, τοῦ Διδερότου, τῆς κ. Νέκερ και ἰδίως δεκαοκτὼ ἐπιστολάς τοῦ Ρουσσῶ καθ' ὀλοκληρίαν ἀγνωστούς και αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὰς θερμοτέρας συζητήσεις εἰς τὰς παρισινὰς αἰθούσας, μολοντί δὲν πρόκειται περὶ ἐπιστολῶν τὰς ὁποῖας ἔγραψεν ὁ Ρουσσῶ ὅταν διετέλει εἰς τὸ κατακόρυφον ἐρωτικόν του πάθος διὰ τὴν κόμησσαν Οὐντετό, ἀλλ' ὅταν ὁ ἐρωτικὸς αὐτὸς παραληρησμός ἐβρίσκετο σχεδὸν πρὸς τὸ τέλος του.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸν 8βριον τοῦ 1757 μέχρι τέλους Μαρτίου 1758, και μᾶς ἀποκαλύπτουν τὴν περίλυπον ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ Ρουσσῶ, διότι τὴν ἐποχὴν ἐξείνην ἔβλεπε πράγματι νὰ καταρρέουν τριγύρω του ὅλα αἱ φιλιὰ του, τὴν εὐστάθειαν τῶν ὁποῖων ἔθεθερει ἀκλόνητον. Ὁ Γριμ τὸν ἐπρόδιδε και τὸν ἐπεβουλεύετο. Ὁ Διδερότος ἐπίσης προσεταιριζέτο τὰς δολιότητας τοῦ Γριμ. Ἡ κ. Δ' Ἐπινέ, τὴν ὁποῖαν ἠγάπα περιπαθῶς, ὡς ἐκ τοῦ ἀσθενὸς χαρακτηρός της τὸν ἐγκαταλίμπανεν εἰς τὴν πάλιν του. Ὑπερτάτη ἐπίσης καταστροφή διὰ τὴν ἀγαπῶσαν ψυχὴν του ἦτο ὅτι και ἡ κόμησσα Οὐντετό ἤρρισε νὰ τὸν λησμονῆ. Εἰς μίαν τοιαύτην ψυχικὴν

κατάστασιν διατελῶν ὁ Ρουσσῶ, ἀνήσυχος, ἀπογοητευμένος και τελείως συντρεμμμένος εἰς τὰ εὐγενέστερα τῶν αἰσθημάτων του, ἔγραψε τὰς ἐπιστολάς ταύτας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε ἄλλο τι παρά μιὰ μακρὰ θρηνηδία ἐρωτος και ἀπελπισίας. Μία μάλιστα ἐξ αὐτῶν, ἡ ἐνδεκάτη ἐπιστολὴ εἶνε λίαν ἐπεκταμένη και ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν ἕνα εἶδος Συνθήκης περὶ φιλιὰς και εἶνε ἔργον ὑπερόχου σπουδαιότητος.

Εἰς τὴν ἐπιστολήν του τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1757 ὁ Ρουσσῶ ὄστις εἶρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὀμιλήσῃ ἐπὶ μακρόν μετὰ τῆς κ. Οὐντετό, τῆς ἔγραψε κατόπιν: «Πόσον γλυκεία και θελκτικὴ μοῦ ἦτο ἡ ἡμέρα τῆς Τριτῆς! Ἡ ἡρεμία πρὸς στιγμὴν ἀπεμάκρυνε τὴν ἀνησυχίαν τῆς ψυχῆς μου, και ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς τρυφεράς και τῆς ἀγνῆς φιλιὰς ἔλαβον δυνάμεις ὅπως ὑποφέρω στωικώτερον ὅλους τοὺς σάλους τοὺς ὁποῖους μοῦ δίδει μιὰ φιλιὰ τόσον τυραννικὴ! Ἄχ, πόσον εἶνε σκληροὶ αὐτοὶ οἱ φίλοι. Πάντοτε εἵτοιμοι ν' ἀπειραθοῦν κατὰ τῆς ἐλευθερίας μου, και ἐπιωφελοῦμενοι τῆς περιπαθείας μου θέλονν νὰ μοῦ καταστήσουν τὸ γλυκώτερον τῶν αἰσθημάτων μου αἰώνιον μάλιστα τῆς ζωῆς μου. Ἄλλ' ἀν καταχρῶνται τῆς πτωχείας μου ὅπως με ἐξευτελοῦσιν, εἶνε μακρὰν ἐν τούτοις τοῦ σκοποῦ των. Κακῶς ὑπελόγησαν και ἀγνοοῦν ὅτι ἡ ἐλευθερία ἀνθρώπου ὡς ἐμὲ δὲν πωλεῖται εὐκόλως. Ὅπωςδὴποτε σὰς ἐξορκίζω μὴ τοὺς μιμηθῆτε, ἀγαπητῆ μου φίλη. Ἀφήσατέ με νὰ εἶμαι ὅπως ἡ φύσις μ' ἐπλασεν. Ἄν ἡ κ. Ἐπινέ ἔχει ἀνάγκην ἀπολουθῆς, οἱ φίλοι δὲν τῆς λείπουν. Ὅσον ἀφορᾶ ἐμὲ, δὲν εἶμαι ἀρκετὰ πλούσιος νὰ τὴν συνοδεύσω εἰς τὸ ταξεῖδι της δι' ἐξόδων μου, οὔτε ἐπιθυμῶ νὰ τὴν ἀκολουθήσω δαπάναις της».

Τὴν 31 Ὀκτωβρίου ὁ φιλόσοφος τῆς ἔγραψε: «Μολοντί ἀσθενὴς και περίλυπος μέχρι θανάτου, δὲν διέρχομαι και δυσάρεστους ἡμέρας ἐδῶ. Μακρὰν τῶν ὀκληρῶν ἠθικολογῶ και σὰς ἐνθυμοῦμαι. Πλέον ἢ ποτὲ αἰσθάνομαι ὅτι ἡ ὑπερτάτη ἀρετὴ και ἡ ἱερά

1. Ἐδῶ ὑπονοεῖται ἡ φίλιὰ τῆς κ. Δ. Ἐπινέ.

φιλία είνε τὰ μόνα ἀγαθὰ τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὅποια πρέπει ν' ἀποκτήσῃ διὰ τὴν κατάστασιν εὐτυχίας. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ μοῦ τὰ κατεστήσατε πλείοτερον ἀγαπητὰ ὡς ἐκ τοῦ πόθου νὰ γίνω ἄξιος τῶν αἰσθημάτων διὰ τῶν ὁποίων με περιβάλλετε.»

Εἰς τὴν περίφημον ἑνδεκάτην ἐπιστολὴν τοῦ ὁ Ρουσσώ ἐξηγεῖ εἰς τὴν κ. Οὐντετό πῶς αὐτὸς ἐνόησεν τὴν φιλίαν. Εἰς τὴν μακροτάτην αὐτὴν ἐπιστολὴν περιλαμβάνουσαν δεκαεξὶ σελίδας, ὑπάρχουν θαυμασμοὶ παρατηρήσεις.

«Ὁ ἔρωσ καὶ ἡ φιλία, λέγει ὁ Ρουσσώ, δὲν ἔχουν ἄλλους νόμους παρὰ μόνον τὸ αἶσθημα. Κάμνει τις τὰ πάντα διὰ τὸν φίλον τοῦ ὅπως καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅχι ἐκ καθήκοντος ἀλλ' ἐξ ἡδονῆς. Ὅλοι αἱ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας τοῦ προσφέρουν εἶνε ὑπηρεσίαι προσφερόμεναι εἰς ἑαυτούς.

«Ἴδού, κυρία μου, τί εἶνε ἡ ἀληθὴς φιλία. Ὡς πρὸς ἐμὲ τὸ ὁμολογῶ ὅτι φλέγομαι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ν' ἀγαπῶ καὶ ν' ἀγαπῶμαι, ἀδιαφορῶν δι' ὅλα τ' ἄλλα δὲν θέλω οἱ φίλοι μου νὰ στενοχωροῦνται διὰ τὴν πτωχείαν μου ἀλλὰ νὰ μ' ἀγαποῦν ὅποιος εἶμαι. Δὲν θέλω νὰ μετατρέπουν τὴν πρὸς ἐμὲ ἀφοσίωσιν των εἰς περιποιήσεις ἀλλ' εἰς αἰσθήματα. Ἴδού δὲ καὶ διατί αἱ προσφερόμεναι εἰς ἐμὲ ὑπηρεσίαι, ἐξ ὅλων τῶν ἐνδείξεων τῆς φιλίας μοῦ εἶνε ὀλιγώτερον πολυτιμοί, διότι κάθε ἐντιμὸς ἀνθρώπος πρέπει νὰ ὑπηρετῇ τὸν πλησίον του καὶ ἡ ἀνθρωπότης ὀφείλει νὰ τιμᾷ πᾶσαν ἀξίαν. Ἴδού δὲ καὶ διατί ἀκόμη ἐξ ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν ὅσαι ἀφοροῦν τὸ χρῆμα ὀλίγον μ' ἐνδιαφέρουν, διότι ἐξ ὅλων τῶν θυσιῶν τὸ χρῆμα στοιχίζει ὀλιγώτερον εἰς τὸν δίδοντα καὶ πλείοτερον εἰς τὸν λαμβάνοντα. Τοιοῦτοτρόπως μεταξὺ δύο φίλων ἐκεῖνος ὅστις δίδει εἶνε ἀναμφιλέκτως πλείοτερον ὑπόχρεως εἰς τὸν λαμβάνοντα».

Συνεχίζων τὰς θεωρίας του ταύτας ὁ Ρουσσώ λέγει:

«Ὁ ἀγαπητὴ μου φίλη, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν αἰσθάνεσαι ἓνα μόνον σὰς ζητῶ νὰ με ἀγαπάτε! Δὲν ποθῶ τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ αἰσθημα τῆς ἀγάπης, τὸ γεμάτον ἀπὸ ἀφέλειαν, ἀγνότητα καὶ ζωὴν. Παρηγόρησέ με ὅταν πονῶ, καὶ βῆθε τὸς ἰδικούς σου πόνους μέσα εἰς τὴν ἰδικήν μου ψυχὴν ὅπως αἱ θλίψεις μας τοιοῦτοτρόπως ἐνωμένοι καταστοῦν πηγὴ ἡδονῆς καὶ ἡ ζωὴ μας ὀφασμένη με ἀμοιβαίας ἀγαθοεργίας ἀποτελέσῃ τὴν ἀληθὴ φιλίαν!»

Καὶ καταλήγει με τὰ ἐξῆς:

«Υγιαίνε, Σοφία, υγιαίνε, ἀγαπητὴ καὶ μοναδική μου φίλη!... Εἰς τὸν φίλον σας —Σαιντ Λαμπερ— δόσετε τοὺς τρυφερούς μου χαιρετισμούς!... Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω πῶς ἀμφοτέρω μ' ἐμάθετε νὰ ἐκτιμῶ πλείοτερον τὸν ἑαυτὸν μου. Ἀχ πῶς θὰ λησμονήσω τὴν φιλίαν σας αὐτὴν τὴν τόσον εὐκρινὴ καὶ ἀληθῆ!».

Εἰς μίαν ἄλλην ἐπιστολὴν τοῦ ὁ Ρουσσώ διηγείται εἰς τὴν κ. Οὐντετό ὅτι εἶνε ἀπασχολημένος εἰς τὴν σύγθεσιν ἔργου του τινός, ἀλλ' ὅτι αἰφνιδίως ἠσθένησε σοβαρῶς καὶ πιστεύει τὸ τέλος του νὰ μὴ βραδύνη πολὺ.

«Δὲν μοῦ μένουν πλέον παρὰ παιδικαὶ τινες θλίψεις. Ἐν τούτοις παρηγοροῦμαι ζῶν μόνος καὶ ἀκόμη περισσότερον ὅτι θ' ἀποθάνω ἐγκαταλειμμένος καὶ ἔρημος. Καὶ ὁμως πονῶ πολὺ ἀναλογιζόμενος ὅτι θ' ἀποθάνω χωρὶς νὰ ἐπιζήσω εἰς τὴν καρδίαν οὐδενὸς τῶν φίλων μου, ἐγὼ τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ δὲν ἦτο ἄλλο τι παρὰ διαρκῆς πηγὴ εὐαισθήτου καὶ θελκτικῆς φιλίας».

Τυχὸν ἀπαντήσεως εἰς τὴν ἐπιστολὴν του ταύτην ἐκ μέρους τῆς κομήσεως, ὁ Ρουσσώ τῆς ἔγραψε.

«Εἶμαι τόσον χαρούμενος ὅπου μ' ἐνθυμείσαι ἀκόμη. Τὸ αἰσθημα αὐτὸ δὲν μοῦ εἶνε πλέον ἀπαράτητον ἀλλὰ θὰ μοῦ εἶνε πάντοτε ἀγαπητὸν καὶ σὰς τὸ λέγω ὅτι πάντοτε θὰ σὰς τιμῶ. Εἶμαι καλλίτερα εἰς τὴν ὑγίαν μου καὶ ὁσάκις ὁ καιρὸς εἶνε καλὸς περιπατῶ ἀνὰ τὸ δάσος τοῦ Μομορανσὺ ὅπου ἡ δροσερὰ βλάστησις βαλασαμώνει τὴν αἰμάσουσαν καρδίαν μου».

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ῥίπτουν νέον φῶς ἐπὶ τῶν σχέσεων τοῦ ἐκ Γενεύης φιλοσόφου καὶ τῆς κομήσεως Οὐντετό καὶ συμπληρώνουν σχεδὸν τὴν διήγησιν τῶν «Ἐξομολογήσεων». Ἐπειτα καὶ ἡ κόμησσα Οὐντετό τίποτε δὲν ἀπόλεσε μείναισιν πιστὴ εἰς τὴν ἀγάπην της πρὸς τὸν Ρουσσώ διότι ἡ συμπαθὴς αὐτῆ γυνὴ ἴσως δὲν θὰ ἐπέζη εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων ἂν δὲν συνέδεε τὴν ζωὴν της με τὴν δόξαν τοῦ μεγάλου, τοῦ τόσον περιπαθοῦς φιλοσόφου. Καὶ ἂν τὸ ὄνομά της τώρα ἐπιπλήη ἀρμονικώτατα διὰ μέσου «τῶν κυμάτων τῆς ἱστορίας», τοῦτο τὸ ὀφείλει εἰς τὸν μέγαν πολίτην τῆς Γενεύης.

ΚΗΦΙΣΣΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

«Τῆς ἔξοχῆς», εἰκόνες καὶ διηγήματα ὑπὸ Ἰω. Α. Γκίκα, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. — *Ἡμερολόγιον τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1905.*

Ἐν ὑπάρχει μεγαλύτερα χαρὰ διὰ τὸν δυστυχῆ ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον κάποια Μοῖρα, ὅχι βέβαια καλὴ, ἐποποθέτησεν εἰς τὴν ἀκανθώδη καὶ ἐπικίνδυνην αὐτὴν στήλην, — παρὰ ὅσας τὸ παρουσιάζεται εὐκαιρία νὰ ὁμιλήσῃ χωρὶς νὰ φανῇ σκληρὸς καὶ χαιρέκακος... Ἡ ἀλήθεια εἶνε, ὅτι τέτοια ποθητὴ εὐκαιρία μοῦ παρουσιάσθη σπανίως τοὺς τελευταίους μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους ἠναγκάσθην νὰ γράψω διὰ σειρὰν βιβλίων με γνωστὰ καὶ τιμημένα ὄνοματα, χωρὶς μεγάλους ἐνθουσιασμούς, καὶ νὰ γίνω ἴσως δυσάρεστος εἰς φίλους ἀγαπητούς, τοὺς ὁποίους ἐκτιμῶ κατὰ τὰλλα, θαυμάζω καὶ σέβομαι.

Αἰσθάνομαι διὰ τοῦτο μεγάλην εὐγνωμοσύνην προσωπικῶς πρὸς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φίλον μου κ. Γκίκαν, ὁ ὁποῖος, μ' ἐν ὠραῖον πρᾶγματι βιβλίον του, με κάμνει σήμερον νάναπνεύσω... Εἶνε συλλογὴ εἰκόνων καὶ διηγημάτων «τῆς ἔξοχῆς», ἀλλὰ τῆς κερκυραϊκῆς ἔξοχῆς, διότι ὁ κ. Γκίκας εἶνε Κερκυραῖος, καὶ μόνον κερκυραῖους χωρικούς ζωγραφίζει, ζωντανεύει καὶ ἐμφυλνόμενος θαυμασίως.

Οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων» βλέπουν σήμερον ἀναδημοσιευόμενον ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γκίκα ἐν διήγημα. Τὸ «ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πανσελήνου» θὰ τοῖς δώσῃ βέβαια μίαν ἰδεαν περὶ τοῦ ταλάντου τοῦ νέου διηγηματογράφου, ἀλλ' ὅχι πλήρη. Διότι τὸ διήγημα αὐτὸ εἶνε ἐξαιρετικὸν μέσα εἰς τὸν τόμον, καὶ δὲν ἔχει ὅμοιον παρὰ μόνον τὸ ἄλλο τοῦ ἐπιγράφεται «Θερινὰ μεσάνυχτα». Πρέπει νὰ διαβάσῃ κανεὶς καὶ τὸν «Χρῶστην», τὴν σπαρακτικὴν αὐτὴν καὶ ἀγρίαν εἰκόνα τοῦ χωρικοῦ, τοῦ καταδυναστεύεται ἀπὸ τὸν τοκογλύφον καὶ τὸν εἰσπρακτορὰ του, — καὶ θάναυγοίσι πλέον πόσον ἀληθινὰ καὶ καλλιτεχνικὰ βλέπει τὴν πραγματικότητά ὁ συγγραφεὺς, δηλαδή πόσον καλὰ ἤξευρε νάντιλῃ ἀπὸ τὴν κυκλοῦσαν ζωὴν, ἐνσυνειδήτως πλέον, τὴν ποιητικὴν της οὐσίαν, τὸ στοιχεῖον τῆς καλλονῆς

τοῦ εὐρίσκειται κρυμμένον, πολλάκις καὶ ὑπὸ τὴν ἀσχημίαν της.

Ἀλλὰ τὸ διήγημα τοῦ συνδυάζει καὶ τὰ δύο αὐτὰ προτερήματα, — ἂν εἶνε δύο τρώντι, καὶ ὅχι ἐν μόνον, διςυπόστατον, τὸ κατ' ἔξοχὴν προτέρημα τοῦ γνησίου διηγηματογράφου, — εἶνε ὁ «Μακελλάρης». Τὸ διήγημα αὐτό, ὁ ἀδάμας τῆς συλλογῆς, ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐνὸς δράματος κοινωνικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ. Εἶνε ἡ παρατήρησις ὑπὸ τὴν ὑψηλοτέραν τῆς ἔννοιαν καὶ τὴν ποιητικωτέραν τῆς μορφῆν. Ὁ νέος ἐκεῖνος ἐπιστήμων, ὁ ἰατρός τοῦ χωριοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ χωρικοί, παραπειθόμενοι ἀπὸ τὸν ἀντίπαλόν του τσαρλατάνον, τὸν ἀφορίζουν ὡς φρονέα τάχα τοῦ καλλιτέρου χωριανοῦ, καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ χωριὸν ὑπὸ ἀρὰς καὶ ἀπειλὰς, — ἀνέρχεται εἰς περιωπὴν προσώπου συμβολικοῦ, ἀνωτέρου τόπου καὶ χρόνου, ἀληθινοῦ ἤρωτος. Καὶ τοῦτο, χωρὶς διόλου ὁ συγγραφεὺς νάπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, τὴν ὁποῖαν, εἰς τὸ διήγημα τοῦτο προπάντων, ἀντιγράφει ἐπιμόνως με θαυμαστὴν ἀκριβείαν λεπτομερειῶν.

Ἐπίσης ὠραῖον καὶ ἀξιοσημείωτον διήγημα εἶνε «Ἡ Χάρις της». Κατωτέρως φύσεως, καθαρῶς ἠθογραφικὰ ἀλλὰ κάλλιστα εἰς τὸ εἶδος των, εἶνε τὰ διηγήματα «Παραμοναὶ ἐκλογῶν», τὸ «Παράσημο τοῦ κυρ Δημάρχου», τὰ «Στεφανώματα» καὶ «Φιλανθρωπίας ἐγκώμιον», (μολονότι τὸ τελευταῖον αὐτὸ τείνει νάπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν περιορισμένον τῆς ἠθογραφίας κύκλον). Οἱ «Ἁγιοὶ Θεόδωροι» θὰ ἦτο ὠραῖον καὶ ἐφάμιλλον τοῦ «Μακελλάρη», ἂν εἰκονίζετο καθαρώτερα τὸ πρόσωπον τοῦ ζωγράφου ἐκεῖνου, ποῦ δὲν ἐνόησα ἂν εἶνε καλλιτέχνης ἢ ξυλοσχίστης. Ἐντελῶς δὲ ἀποτυχημένος μοῦ φαίνεται μόνον ὁ «Στρατιώτης», καλὸς καὶ πρωτότυπος ὡς σύλληψις, ἀλλὰ παράλογος καὶ ψευδὴς ὡς ἐκτέλεσις, διότι ἡ διήγησις, ἡ ὁποία τίθεται εἰς τὸ ἀφέλεις στόμα του, ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸν σοφὸν παρατηρητὴν του.

Ἀλλὰ τὰ καλὰ εἶνε ἀρκετὰ διὰ νὰ κατατάξουν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν κ. Γκίκαν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐλεγκτῶν Ἑλλήνων διηγηματογράφων. Ἐὰν ἡ μορφὴ εἶνε ὡς ἐπιτοπλειστον ἄμορφος καὶ ἀκατασκευαστος, — τί κρίμα! — ἂν ὑπάρχουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παρατηρήσεις κοινοποτι-

και και φιλοσοφήματα που ομοιάζουν με αερορογήματα — εις αρχαιότερα διηγήματα, υποθέτω, — αν το υφος γενικώς εινε τραχύ και άξεστον, αφίνον παρακτικους ήχους ως βιολίου ξεχοφδισμένου, και αν ή γλώσσα επρεπε να ήτο ακόμη πλέον απλή και ζωντανή — αλλά το βιβλίον του κ. Γκίκα αποτελείται από υλικόν πολύτιμον, εινε γεμάτον παρατήρησιν, ζωήν, δύναμιν και αλήθειαν, και βλέπει κανεις ότι τα έλαττώματα εινε μάλλον ασήμαντα εν σχέσει προς τα γιγαντιαία προτερήματα καλής φύσεως, πλουσιώς προικισμένης με μάθησιν και με πείραν, και ότι όλίγον λείπει δια νάναπτυχθή ο συγγραφεύς « Της Έξοχής » εις πρώτης τάξεως διηγηματογράφον.

Όλίγον λείπει. Αλλά το όλίγον αυτό εινε κάποτε πολύ, πάρα πολύ, διότι υπάρχουν και άνθρωποι οι οποίοι πλησιάζουν, άλλ' εινε φύσει άνικανοι να φθάσουν την τελειότητα, την ισοροπλίαν μεταξύ συλλήψεως και εκτελέσεως, την αρμονίαν της μεγάλης Τέχνης. Δεν πιστεύω να εινε εκ των ανθρώπων αυτών και ο κ. Γκίκας, (θα ήτο άτύχημα τωόντι δια την νεοελληνικήν φιλολογίαν,) και έλπίζω ότι ο Β' τόμος των διηγημάτων του θα μάς ικανοποιήση τελειώς. Όπωςδήποτε, δεν τολμώ να γίνω προφήτης. Έκφραζώ απλώς μίαν εύχήν.

Όταν εν βυζαντινόν δημοσίευμα εινε κατοχυρωμένον όσον κατοχυρώνει το τυπογραφείον των Γεράρδων όταν έχη καλό χαρτί, καλώς φωτισσιγγογραφίας, την εικόνα του Πατριάρχου και των Συνοδικών, τα μέλη του Μικτού Ε. Συμβουλίου και τους καθηγητάς της Μ. Σχολής του Γένους, εν άρθρον του κ. Μ. Γεδεών, στίχους του κ. Χρήστου Χατζηχορήστου, βιογραφίαν του μακαρίτου Σπαθάρη, κάτι τι από τα μεταθανάτια της Σαφρούς Λεοντιάδος, όλίγα Μικρασιατικά του κ. Ιωακείμ Βαλαβάνη, και αίνους εις την Α. Α. Μ. τον φιλόλαον "Ανακτα, — τότε λέγομεν, ότι μαρτυρεί άρκούντως την προέλευσίν του, ότι εκπληροί τον σκοπόν του, το φυλλομετρούμεν εύχαρίστως, δεν το διαβάζομεν καθόλου, και δεν ζητούμεν τίποτε περισσότερον. ...

Αλλά το Ημερολόγιον των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων, μολονότι γνησιώς βυζαντινόν, δεν εινε από εκείνα που δεν διαβάζονται. Η συντακτική Έπιτροπή, αξία πολλών και ειλικρινών συγχαρητηρίων, έσκέφθη να νεωτερίσῃ. Και να νεωτερίσῃ γενναϊότατα. Στοχηματιζώ

ότι ή πλειονοψηφία της τουλάχιστον αποτελείται από νέους άνδρας, οι οποίοι δεν εινε μέλη ενεργά του Φιλολογικού Συλλόγου. Διαφορετικά δεν εξηγείται πώς εις τον πλουσιον κατάλογον των Περιεχομένων συναντᾶ κανεις, μ' εύχαρίστον έκπληξιν, και μερικά όνόματα νεωτεριστών, πρό των οποίων θα συνωφρονούτο μὲν ο αξιότιμος κ. Σ. Βουτυράς, αλλά τα όποια εκπροσωπούν όλην την τελευταίαν βυζαντινήν κίνησιν, την τόσοσιν ευέλπιδα, και ένθυμίζον την αισίως άρξαμένην απολύτρωσιν του βυζαντινού πνεύματος από τα δεσμά της μακαρίας πανβουτυραϊκής εποχής. Ίδου μερικά από τα βέβηλα αυτά όνόματα: Άλεξάνδρα Παπαδοπούλου, Σοφία Ίωαννίδου, Κ. Σπανούδης, Ζ. Φυτίλης, Ι. Π. Ίωαννίδης Βοσπορίτης, Ν. Βασιλειάδης, Άγγελος Σημηριώτης, Ι. Παπαδόπουλος. ... ε, δεν εινε άρκετά;

Άλλη αξιέπαινος πρωτοτυπία του βυζαντινού αυτού δημοσιεύματος, εινε ότι παρέχει ευρείαν και τιμητικήν θέσιν και εις τους αντιπροσώπους της αθηναϊκής λογοτεχνίας. Και όχι μόνον εις τους παλαιούς, τους ανεγνωρισμένους και υπό του Φιλολογικού Συλλόγου, — τον Άννινον π. χ. τον Χατζηδάκιν, τον Λυκούδην, τον Καρολίδην, τον Πολίτην, τον Βλάχον, τον Παγανέλην, κλπ. — αλλά και εις πολλούς εκ των νεωτέρων, και ίσως εκεί κάτω ακόμη πρωτακούστων ποιητών και πεζογράφων, όπως ο Μαλακάσης, ο Βασιλικός, ο Πορφύρας, ο Μάνος κτλ. — και ακόμη φρίξατε! και εις αυτούς τους θεωρουμένους ως αίρετικούς Έφραλιώτην, Πασαγιάννην, Χρυσομάλλην, και ακόμη εις ποιόν νομίζετε; εις τον αρχαιερετικόν Κωστήν Παλαμάν! Και μάλιστα επανελημμένως!!

Δεν είχα δίκαιον όταν έλεγα, ότι ή Συντακτική Έπιτροπή εινε αξία πολλών συγχαρητηρίων; Χρειάζεται, βλέπετε, πάρα πολύ θάρρος, δια να έκδοθῃ εις την Κωνσταντινούπολιν εν τόσο καλόν, περιεκτικόν και πλούσιον φιλολογικόν τεύχος, όσον εινε αυτό το Ημερολόγιον. Ευχομαι να έκδίδεται επί πολλά έτη και μετά της αυτής επιτυχίας, όχι μόνον χάριν του ίσοζυγίου των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων, — άλλως θα ήρχει και ο ευγενής αυτός σκοπός, δια να δικαιολογήσῃ μίαν εύχήν, — αλλά και δια νάδελφόνῃ εις τας σελίδας του τους έδω με τους εκεί καλους πνευματικούς εργάτας, δια να χρησιμεύῃ ως ενωτικός κρίκος των λογίων της Ελλάδος με τους

λογίους της Κωνσταντινουπόλεως, ή όποία, με όλην την παρακμήν της μεγάλης Ίδεας, δεν παύει να βασιλεύῃ εις την ψυχήν κάθε Έλληνος, ως ή μεγάλη, ή αληθινή, ή γνησία Βασιλεύουσα. ...

Πολλά εκ των δημοσιευμάτων του Ημερολογίου αναγινώσκει κανεις εύχαρίστως (το φαντάζεσθε, ύστερ' από τόσα όνόματα και από 520 μεγάλας πυκνοτυπωμένας σελίδας!) Αξιοσημείωτος εινε μία σύντομος αλλά περιεκτική ιστορία της τουρκικής φιλολογίας και γλώσσης υπό του κ. Αποστόλου Φωτιάδου, πολύ φωτιστική δια τους Έλληνας και παραδειγματική δια το γλωσσικόν των ζήτημα. Αλλ' όμολογώ ότι περισσότερον απ' όλα τα έμμετρα και πεζά, μου ήρσεν ή απροόπτως ώραία και πρωτότυπος « Φιλοσοφία των λέξεων εύ πράττειν, σχολάζειν, σχολή » του κ. Γεωρ. Αποστολίδου.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΒΝΟΠΟΥΛΟΣ

Υ. Γ. — Βλέπω εις τον « Νουμάν », ότι ο κ. Ψυχάρης άπαντᾶ παρεκβατικώς εις την κριτικήν που του έκαμα δια την « Ζωή και γάπη 'στη μοναξιά », και τα βάξει με τον κ. Μιχαηλίδην, ο όποίος εις το θράσος να δηλώσῃ ότι δεν συμμερίζεται τας γλωσσικάς του ιδέας. Κατά τον κ. Ψυχάρην, δια να τολμᾷ κανεις να μη παραδέχεται τας ιδέας του κ. Ψυχάρη, πρέπει να έχη ιδέας ιδικάς του, δηλαδή να έχη συγγράψῃ ολοκληρόν φιλοσοφικόν ή γλωσσικόν σύστημα, και κατ' ούδένα τρόπον δεν εμπορεῖ να παραδέχεται τας ιδέας ενός άλλου (του Ροϊδη π. χ. ή του κ. Κρουμπάχου). Πολλή ώραία λογική αυτή!

Απ' όλ' αυτά που άραδιάζει ο κ. Ψυχάρης, θα έπροτιμούσα να μάς εξηγήσῃ τί ειδους ζῶνον εινε ο άμνός του με το κριτάι. Αν το έκαμινεν αυτό, θα του έλεγα κ' εγώ ότι εις το άρθρον μου έλησμόνησα να σημειώσω τας λέξεις φυλλοσιὰ και σπηρησιὰ, τας όποιās έπλασε δια νάντικαταστήσῃ το φύλλωμα και το άρχιπέλαγος, ότι εινε πολύ ευτυχεις λέξεις, και... μακάρι να ήσαν έτσι όλαι αι λέξεις του γλωσσόπλάστου! Η πρόκλησις όμως που μου κάμνει, να γράψω κ' εγώ ένα βιβλίον (δια να του δείξω πώς γράφεται ή γλώσσα !!), εινε, τον διαβεβαιώ, άτυχεσάτη. Ο κ. Ψυχάρης επρεπε δά να γνωρίζῃ ότι έχω γράψῃ πολλά έως τώρα, και πολύ καλλίτερον από πολλών... ότι και εις την « έθνικήν γλώσσαν » ακόμη προσφέρω μεγαλειότεραν ίσως έκδοούλευσιν από κάθε άλλον, διότι τα διηγημάτά μου κυκλοφοροῦν και διαβάζονται. ... Αλλ' από άνθρωπον που θα εύρισκε π. χ. ότι ο « Έρως δαταρωμένος » δεν αξίζει τίποτε, διότι κατά το πνεύμα της νέας γλώσσης επρεπε να γράψω « Έρωτας σταθρωμένος », φυσικά δεν περιμένω καλλίτερον κριτικήν των διηγημάτων μου Όμολογώ μάλιστα κ' εγώ ότι εινε γεμάτα από αντιψυχαρικά ανορθογραφία. Το δράμα όμως του κ. Ταγκοπούλου, το όποιον δεν έχει πολλές, κατά τον κ. Ψυχάρην εινε άριστούργημα, και τα πρόσωπά του — « ως τόσο διές τί περιεργα! — μάς συγκινούν « οά να κλαίγανε, οά να μισέβανε ο ένας από τον άλλοε (τί ώραία φρασσεολογία !) οά να τους χώριζε μάθηρη τύχη ». Ναι, πολύ περίεργον, μα την αλήθειαν! Μηπως περισσότερον από το δράμα και από κάθε τι, συγκινεί τον κ. Ψυχάρην ή όρθογραφία; Όπωςδήποτε, όταν αισθάνεται κανεις

συγκινήσεις από τέτοια δράματα και όταν βλέπῃ εμπρός του γιγαντας τους συγγραφείς των, εινε πολύ φυσιολογικόν. — και πολύ κολακευτικόν, — έμās να μάς βλέπῃ τόσο « μακριά του » που μόλις να μάς « ξεδιακρίνῃ ».

ΓΡ. Ε'

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ο Πιέρ Λοτι εξέδωκε νέον έργον υπό τον τίτλον « Η τρίτη νεότης της κυρίας Δαμιάσκηον ». Ειναι, ως είπωμεν, το κάρισον — pendant — της « Κυρίας Χρυσάνθεμον » γνωστής εις τους Έλληνας αναγνώστας. Εις το νέον του μυθιστόρημα ο Λοτι αναφαίνεται και πάλιν ο έξοχος ζωγράφος της φύσεως. Και εις αυτό μάλλον έγκειται, κατά τον κριτικόν Μπαρισόν, ή αξία του έργου καθώς και εις την δευδερξίαν με την όποιαν ο συγγραφεύς κρίνει τους Ιάπωνας. Δεν ειναι καθαρώς μυθιστόρημα, λέγει λείπουν αι δραματικάι σκηναί, τα έπεισόδια τα προκαλούντα συγκινήσιν. Το έργον εγράφη κατά το 1900, όπου ο Λοτι μένει έκπληκτος πρό της μεταβολής την όποιαν εύρήσεν εις τον τόπον εντός δεκαπέντε έτών, από του πρώτου ταξιδίου του. Νέος πολιτισμός, νέα όψις των πραγμάτων. Και ο Λοτι ο συγγραφεύς καλλιτέχνης, ειναι άπογοητευμένος, διότι δεν επανευρίσκει τον παλαιόν κόσμον τον όποιον ε γνώριζε, τον κόσμον των όνειρων.

Γνώμαι γαλλων συγγραφέων περί του Θεορβάντες :

Ο θαυμάσιος Θεορβάντες, Μολιέρος και Ραμπλαί, άνωτερος όμως και των δύο όμοι, έγγραφε το πλέον άνθρώπινον και το ώραϊότερον βιβλίον...

Ζοζέ - Μαρία δε Έρεδιά.

Ο Δόν Κιχώτης ειναι το αγαπημένον μου βιβλίον. Ύπερηφανεύομαι να γράψω το όνομά μου κάτω από το μεγάλο αυτό όνομα.

Ιούλιος Κλαρετί

Ο Θεορβάντες ειναι εν από τα εκλεκτότερα πνεύματα της άνθρωπότητος και μία από τας μεγαλειότερας ψυχάς.

Ανατόλ Φράνς.

ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝ το κατωτέρω άρθριδιον του πρωτάναως του Έθνικου Πανεπιστημίου κ. Σπ. Λάμπρου, σχετικόν προς την δημοσιευθείσαν εις το προηγούμενον τεύχος των « Παναθηναίων » επιστολήν του βασιλέως Άνδρονίκου του Παλαιολόγου. Επί του ίδιου θέματος έλάβομεν συγχρόνως και επιστολήν του κ. Νίκου Α. Βέη φέρουσαν τα αυτά περίπου επιχειρηματα υπό της πλαστοτήτος της εν λόγω επιστολής.

Η δὴθεν επιστολή Άνδρονίκου του Παλαιολόγου.

ΤΗΣ επιστολής ταύτης, ης πανομοιότυπον εξέδωκεν ο έφορος της Έθνικής Βιβλιοθήκης κ. Δημ. Καμπούρογλου εν τῷ τελευταίω τεύχει των « Παναθηναίων » σ 72 και 73, ούδέποτε διημφισθητή ή ύπαρξις, όσον οίδα. Ουδέ ήτο τουτο δυνατόν, άφ' ού εξέδωκε μὲν αυτήν το πρώτον άνηρ εντιμότατος, ο κ. Κωνσταντίνος Παπαμιχαλόπουλος (Πολιορκία και Άλωσις της Μονεμβασίας σ. 16), παρουσιασθείσαν δ' εις έμέ τῷ 1879 και έπειτα τῷ 1886 επέδειξ' αυτήν αυτοτάτην εν συνεδρίῳ του φιλολογικου και αρχαιολογικου

τμήματος του Παρνασσού (Ίδρυση Παρνασσού Τόμ. Ι' 1889 σ. 203). Εκείνο το όποιον διημισηβητήθη, και διημισηβητήθη έλλογώτατα και αναμεικτώως, είνε ή γνησιότης της έπιστολής. Ο δέ διαμεισηβητήσας την γνησιότητα υπήρξα εγώ. Οί δέ λόγοι της πλαστότητος, παλαιογραφικοί τε και έσωτερικοί εξετέθησαν ύπ' έμου σό μόνον έν τή συνεδρία έκείνη, αλλά και επανειλημμένως και δημοσία πρό των μαθητών μου έν τή Πανεπιστημιακή φροντιστηρία και τελευταίον τή 1902 έν μακρό σημειώσει της έμης μεταφράσεως της Κεραγωγής εις τας ιστορικός μελέτας του Langlois και Seignobos έν τή Βιβλιοθήκη Μαρασλή. Ως κυριωτάτους δέ λόγους της πλαστότητος πλην της αντίστοιχότητος του κειμένου προς πάν ό τι γνωσόμεν περί της βυζαντιακής ιεραρχίας και της ιστορίας του Ανδρονίκου εξήνεγκον, ότι «Επί της έπιστολής ταύτης επιγράφεται άνωθεν *Ανάμνησι θεού και Ίησοῦ Χριστοῦ. Ανδρόνικος δ βασιλεύς των Χριστιανών έν ή έν τοις γνησίοις κειμένοις ού μόνον έν τέλει φέρεται ή ύπογραφή του αυτοκράτορος, αλλά και ό τύπος ώφειλε να είνε ούτος: Ανδρόνικος έν Χριστώ τή στω πιστός βασιλεύς και αυτοκράτωρ Ρωμαίων δ Παλαολόγος (έφερεπε δέ άλλως να είνε και κοκκίνη ή ύπογραφή).* Άλλο δέ δειγμα πλαστότητος της έπιστολής ταύτης, ήν αύτός ίδών τή 1879 έν χερσί του ένιαύθα εκ Μονεμβασίας ύποδηματοποιού Καπιταίνη διέβλεπον περί πάντα πλαστός έχουσαν διά τ' έξωτερικούς και έσωτερικούς λόγους, είνε ή έν μή προσήκουση άλλως θέσει και παρά πάντας τους συνήθεις τύπους γεγραμμένη χρονολογία *Ετει τή σωτηρίω Μαρτίου γ'*

A'
T'
K'

ήτοι τή 1320. Άλλ' οί Βυζαντινοί έχρονολογούν κατά ένδοκίμως και έτη από κτίσεως κόσμου. Και άλλο δέ γνώρισμα πλαστόυ έγγράφου ελχεν ή έν χερσί του «Καπιταίνη περγαμηνή, την άνω του χαρακώματος γραφήν των γραμμάτων παρά τά ειωθότα παρά τοις Βυζαντινοίς, οίτινες έγραφον κάτω του χαρακώματος. Χειρόγραφα έν οίς τά γράμματα φέρονται άνω του χαρακώματος είνε ως σπανιώτατα και μετρούνται επί των δακτύλων (Εισαγωγή εις τας ιστορικός μελέτας σ. 99 κ. έ). Ουδέ δύναται να ήθη, ότι ήδυνάμεθα έν έπιστολή φερούση ιδιωτικών χαρακτήρα να έχωμεν άπόστασιν από του συνήθους τύπου των χρυσοβούλλων, άφ' ού γράμματα των Παλαιολόγων περισωθέντα τους αυτούς φέρονται γνωστούς τύπους.

Οδοί πάντες οί λόγοι ελχον πείσει και τον μακαρίτην έπιμελητήν των χειρογράφων της Έθνικής Βιβλιοθήκης Ιωάννην Σακελιώνα και τους άλλους παντας τους παραστάντας έν τή συνεδρία του Παρνασσού ν' αποδεχθώσιν άνεπιφυλάκτως την έμην γνώμην περί της πλαστότητος της δήθεν έπιστολής του Ανδρονίκου, ήτις είνε κατασκευασμα των μεταγενεστέρων χρόνων της τουρκοκρατίας. Διά τους αυτούς δέ λόγους ήτώς έσημειώθη ως παρακεχαραγμένη κατά την έμην δήλωσιν και έν τή Plan eines Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit της έν Μονάχω Βαυαρικής Ακαδημίας των έπιστημών 1903 σ. 115.

Μετά πάντα ταύτα άπορον φαίνεται μοι πώς ό κ. Καμπούρογλου, όστις άλλως παρασιωπεί πάντα τάνωτέρω, δύναται να ισχυρισθί, ότι το άπολότως πλαστόν της άλλης ταύτης έπιστολής είνε καθ' ήμάς (τόν κ. Καμπούρογλου) άποκροστέον. Έν τέλει δέ πιστεύω, ότι ό κ. έφορος, γράφων, ότι το πρωτότυπον ήτοι ήσάμεν ν' αποκτήσωμεν διά την συλλογήν της Έθνικής Βιβλιοθήκης, έννοει πάντως δωρεάν του έγγράφου διότι ή άγορά αύτου άλλως ή υπό την ιδιότητα δει-

γματος σκαιός παραχαράξεως όλίγον θάπειχε σκανδάλου

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τή πρωτοβουλία των «Παναθηναίων»

— άδελφί του Ύπουργείου —

Έκ προηγουμένων εισφορών	Δρ. 1.901.40
Γεώργιος Μπαλτατζής	> 100 —
Α. Μ.	> 25 —
	Δρ. 1.026.40

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Κατά τους θερινούς μήνας Ιούνιον και Ιούλιον τα «Παναθηναία», όπως κατ' έτος, αντί κατά δεκαπενθήμερον θά εκδοθούν εις τεύχη μηνιαία διπλά.

Ο Δ' Αννούντιο γράφει το τελευταίον μέρος της τετραλογίας του «Ο προγεγραμμένος θεός».

Ο Στήβεν Φίλιπς έγραψε τον «Νέρονα» ό όποιος μέλλει να παρασταθί το φθινόπωρον. Τόν Νέρονα παρουσιάζει ό άγγλος συγγραφέυς όχι σκληρόν αλλά με την κάπως άόριστον λέξιν esthete. Ο Νέρον έζητησε τον ρυθμόν και την ποιήσιν μέσα εις τους άνθρωπίνους γόνους και εις τους σπασμούς του θανάτου. Η Ρώμη καιομένη είνε μία σκηνή του δράματος το όποιον έγραψε όχι εις στίχους άλλ' εις πράξεις φρικαλέας.

Πρόκειται να γίνη συνέδριον προς κατατολήσιν της σκόνης. Έν τούτοις εις την Καλιφορνίαν το ζήτημα έχει λυθί. Οί δρόμοι στρώνονται με μίγμα εις το όποιον επικρατεί το λάδι.

Εις την Ουγκάνταν ένας νόμος, ψηφισθείς τελευταίως, εξορίζει όλους τους φαλακρούς έως ότου βγάλουν μαλλιά.

Εις την Ισπανίαν διοργανώθησαν έορτα προς τιμήν του ποιητού Έστεγαρά, ό όποιος πρό όλίγων μηνών έλαβε το βραβείον Νόμπελ.

Ο κ. Έ. Τουβερέ γράφων περί του Έρβεστ Σπένσερ, λέγει ότι ήτο νευρασθενικός, όλίγον ύποχονδριακός, διαρκώς σκεπτόμενος διά την ύγίαν του, το όποιον βέβαια τον έκαμνε να ζήση 83 έτη.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΕΠΟΠΟΙΙΑ Βασίλειος ό Βουλγαροκτόνος υπό Γ. Σλουμπερζέ μέρος Β'. τεύχος τρίτον. Βιβλιοθήκη Μαρασλή μεταφράσεις Σ. Ι. Βουτυρά 1905 δρ. 1.50.

ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΙΑ, ΑΜΑΕΤ, ΘΕΛΑΙΟΣ, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΡ, ΜΑΚΒΕΘ υπό Σαίξπηρ εις 5 τεύχη μεταφράσεις Άγγέλου Βλάχου. Βιβλιοθήκη Μαρασλή 1905. Έκαστον τεύχος δρ. 3.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ υπό Δ. Γρ. Καμπούρογλου (15 Φεβρουαρίου — 18 Οκτωβρίου 1863). Αθήναι 1905. Βιβλιοποιεσίον Κ. Έλευθερου δάκη, σχ. 16ον, σελ. 134, δρ. 4.

ΠΕΙΡΑΜΑΤΑ ΦΥΣΙΚΗΣ υπό Βασιλείου Αίγινητου. Σύλλογος προς διάδοσιν ώφελιμων βιβλίων. Αθήναι 1905, σχ. 16ον σελ. 99 δρ. 0.40.

Α Ω Ρ Α

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

Τόμοι των «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» κομψότατα χαρταδεμένοι με χρωματιστών έξωφυλλον. Έκαστος τόμος άποτελείται εκ 400 σελίδων.

Τόμος Α' (1900)	προς Δρ. - Φρ.	6	άντι 13
Τόμος Β' - ΣΤ' (1901 - 3)	έκαστος τόμος	»	» 7 » 13
Τόμος Ζ' - Η' (1903 - 4)	»	»	» 9 » 13

Νικόλαος Γόζης ειδικόν τεύχος των «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» άφιερωμένον εις τον Έλληνα καλλιτέχνην με 26 εικόνες Δρ. - Φρ. 1 αντί 2.

Διονύσιος Σολωμός τεύχος ειδικόν των «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» άφιερωμένον εις τον έθνικόν ποιητήν με διαφόρους εικόνες » » 1 » 2.

Τό Λεύκωμα των «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» » » 1 » 2.

Τά άνωτέρω άποτελούν ωραιότατα δώρα προς οικείους και φίλους. Αί άνωτέρω τιμαί είνε ελεύθεραι ταχυδρομικών τελών.

Τό τμήμα των παραγγελομένων άποστέλλεται μαζί με την παραγγελίαν διά ταχυδρομικής ή τραπεζικής έπιταγής.

Όλοι οί έγγραφομένοι συνδρομηταί των «Παναθηναίων» λαμβάνουν δωρον τα «Μυθιστόρηματα και Διηγήματα» — Έκδοσις «Παναθηναίων» — τόμον περιέχοντα την «Βάσεικαν Όλέσσοβα» μυθιστόρημα Μαξίμ Γόρκυ μετάφρ. Γρ. Ξενοπούλου και 10-15 ξένα διηγήματα, κατά μεταφράσιν διαφόρων συνεργατών μας.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΠΑΤΗΣΙΟΙΣ

MAISON DE SANTE

Σ. Γ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ Ίατροῦ Νευρολόγου καὶ Φρενολόγου.

Ίδρύται εις μαγευτικήν θέσιν των όλοδροσών Πάτησιον, του ωραιότατου τούτου και υγιεινοτάτου προαστείου των Αθηνών, έν τέταρτον μόλις απέχοντος αυτών και συγκοινωνούντος δι' όλων των μέσων της συγκοινωνίας, περιβάλλεται δε υπό άπειρων μύροβόλων κήπων και ίδιον κέκτηται κήπον, ως και άφθονον και διαυγέστατον ύδωρ.

Έν τή Κλινική ταύτη νοσηλεύονται όξεία και χρόνια νοσήματα Νευρικά και Έγκεφαλικά. Μολυσματικά δε και επικίνδυνα έγκεφαλικά δεν είνε δεκτά.

Προς θεραπείαν των άσθενών εφαρμόζονται βλαι αι θεραπευτικά μέθοδοι μεταξύ των οποίων ή Ψυχοθεραπεία, ή Ηλεκτροθεραπεία, ή Υδροθεραπεία, ή Ανατριφθεραπεία (Massage), ή Μουσικοθεραπεία, ή Ιατρική Γυμναστική, ή διά κατακλίσεως (alitement) και άπομονώσεως (isolement) θεραπεία, ή δι' Υπνωτισμού και ύποβολής έν έγρηγόρσει (suggestion à l'état de veille), αι ένέσεις όρρών (ορροθεραπεία) και λοιπών φαρμάκων κλπ. κλπ.

Πάσαι αύται αι θεραπευτικά μέθοδοι εφαρμόζονται αναλόγως του νοσήματος και των ένδειξεων. Νοσοκομειακή ύπηρεσία πλήρης, οί νοσοκόμοι εκ των ειδικών μόρφωσιν λαβόντων και πεπειραμένοι περί την νοσηλείαν τοιούτων άρρώστων.

Κλίνει από δέκα δραχμών και άνω δι' ήμέρας, αναλόγως του άσθενούς, του προσώπου, του άπασχολείται, της θεραπείας, της τροφής και των ιατρικών επισκέψεων.

Η Κλινική συνδέεται διά τηλεφώνου με την οικίαν και το γραφείον του Διευθυντού. Αρ. τηλεφ. 314.

Οί βουλόμενοι να εισέλθωμεν ή να εισαγάγωσι τους άρρώστους των δέον ν' άπευθυνθώσιν εις το Γραφείον του Ίατροῦ έν τή οικία του. 16 — Οδός Ζήνωνος — 16, ένθα δέχεται τους πάσχοντας εκ

ΝΕΥΡΙΚΩΝ ή ΦΡΕΝΙΚΩΝ

καθ' εκάστην 8-10 π. μ. και 4-6 μ. μ. πλην της Κυριακής, — Αριθ. τηλεφώνου. 200.

ΙΑΤΡΟΙ ΑΘΗΝΩΝ -

Α. Αραβαντινός, δδός Ακαδημίας 5α.
 Α. Καλλιβακάς, Κουμουνδούρου 3.
 Μιχ. Κατσουράς, Μαιουριχάλη 1.
 Διβαθινόπουλος, Δημοκρίτου 3.
 Σπυρ. Λούβος (παιδίατρος), δδός Πινακοτών 15α.
 Ν. Μαικιάς, δδός Σόλωνος 10.
 Δ. Μεγαλοπούλος, Αγ. Κωνσταντίνου 4.
 Μιχ. Οικονομάκης, Πινακοτών 18.
 Μ. Παπαδόπουλος (λαρυγγολ.), δδός Σατωβριάνδου 6.
 Γ. Σκιαδάς, δδός Αριστοτέλους 21.
 Γ. Σπ. Φαραντάτος, Αγ. Μάρκου 29β.
 Γ. Φερεντίνος, Ζήνωνος 2.
 Γεράσιμος Φωκιάς, καθ. Πνδάρου 10.
 Γεω. Φωκιάς, Αγ. Κωνσταντίνου 16.
 Σ. Χαράμης (οφθαλμίατρος), δδός Σωκράτους 51.
 Μ. Χατζημιχάλης, Πλ. Βαρθολομαίου 12.
 Σ. Γ. Βλαβιανός (νευρολόγος) δδός Ζήνωνος 16.

ΟΔΟΝΤΟΙΑΤΡΟΙ

J. Walker, δδός Ακαδημίας 17.
 Α. Δρακόπουλος, Πειραιώς 11.

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ ΑΘΗΝΩΝ

Σπυρ. Βελντίτσας, δδός Κωλέτη 15.
 Π. Γιασεμολιάδης, Σοφοκλέους 3.
 Κ. Έσσειν, Πειραιώς 7α.
 Γ. Εύκλειδης, Πανεπιστημίου 21.
 Αλκιβ. Ζωιάδης, Στουρνάρα 39.
 Π. Θηβαίος, Κωλέτη 1.
 Γ. Μαντάρης, Κλεισσοβάς 31.
 Νικόλ. Μαντζαβίνος, Καποδιστριαίου —
 Δημ. Τσάντος, Βησσαρίωνος 8.
 Αθ. Χατζουλάρης, Ζήνωνος 1.
 Έδουτ. Χαϊδάς, Γ' Σβρίου 41.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ

Διαστάσεις δδών Νίκης και Ερμού

Φωτογραφία παντός είδους

Μεγεθάνσεις χρωματιστά με πιστέλ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ «ΕΛΛΑΣ»

(Εφημερίς οικονομολογική και πολιτική)

Εκδίδεται κατά Σάββατον

Δημοσιεύουσα πλουσίαν και επίκαιρον οικονομολογικήν ύλην και χρηματιστικούς πίνακας.

Ίδιοκτήτης και Διευθυντής: Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΑΝΗΣ

Συνδρομή έτησίαν: Εσωτερικού Δρχ. 20

Εξωτερικού Φρ. 20

Γραφείον: Έν Αθήναις, δδός Σταδίου 54.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 44

ΟΛΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΤΝΥΡΙΑ ΕΛΛ. ΠΥΡΡΙΤΙΔΟΠΟΙΕΙΟΥ

ΧΗΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΤΩΝ

Ιδρυθείσα τῆ 1882

Μετοχικόν κεφάλαιον Δρ. 3.000.000

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ - ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΑ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΑΙΑ ΧΡΥΣΟΥ ΒΡ. ΒΕΙΟΥ

Πυρίτις και Αιθανίτις όλων των ειδών

Φυσίγγια παντός όπλου. Θεικόν δξύ. Νι-

τρικόν δξύ. Υδροχλωρικόν δξύ. Θεικός

χαλκός. Θεικός σίδηρος. Αιτιπερονοσπορι-

νη, Στουπέτσιον, Σιάγια, Μολυβδοσαλίνες.

Τιμαί ανεπίδεκτοι συναγομιστάδ

"ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ,"

Εθνικόν όργανον των άπανταχού Ελλήνων.

Ίδρύθη τῷ 1901 διά μετοχών υπό Αντ. Σπηλιωτοπούλου διευθυντού και Θάνου Τραβέλλα άρχισυντάκτου. Παρακολουθεί τά εθνικά πράγματα εκ του σύγγυς, έχει συνεργάτας τούς πατριωτικώτερους καλόμενους εν οίς τούς τών κ. Καζάζη, Καρολίθου κλπ. σάδειά τών εν Ελλάδι πολιτικών μερίδων άνηκει, και έχει γενικήν κυκλοφοσίαν εν όλω τῷ έσω Έλληνισμῷ.

Τιμή συνδρομής έτησίαν: εν τῷ Εσωτερικῷ Δρχ. 25.
 εν τῷ Εξωτερικῷ Φρ. 25.

Άπευθυντέον διά πάσαν αίτησιν:

Διεύθυνθαι εφημερίδος «Το Κράτος» Αθήνας

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Μηνιαίον Επιστημονικόν περιοδικόν

Συντάκτης και Διευθυντής

Σ. Γ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Νευρολόγος και ψυχίατρος

Γραφεία: 16 δδός Ζήνωνος 16 εν Αθήναις

Συνδρομή έτησίαν Δρχ. 6: έξωτερικού Φρ. 10. 6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Υπνωτισμός, Πνευματισμός, ψυχοπαίδωγία, Υγιεινή τού πνεύματος, Εγκληματολογική ανθρωπολογία, Ψυχοθεραπεία, Ηλεκτροθεραπεία, Κοινωνιολογική Φρενολογία, Ιατροδικαστική, Ιστορία τής Ψυχιατρικής, Φυσιολογική Ψυχολογία κλπ. κλπ.

ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ εις τῷ Νέον Φάληρον ή οίκία Δ. Κοντουμά επί τῷ λωμῆ. 10 δωμάτια, κήπος έκτεταμένος ὅλο τῷρα, νερό, ἀεριοφως.

Πληροφορίαι εις τὴν ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις

Η Έθνική Τραπέζα δέχεται έντοκους καταθέσεις εις τραπεζικά γραμμάτια και εις χρυσόν. Ητοι εις φράγκα και λίρας στερεάς ἀποδοτάς εις ὠρισμένην προθεσίαν ή διάρκειαν. Αἱ εις χρυσόν καταθέσεις και οί τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εις τῷ αὐτῷ νόμισμα. εις ὃ ἐγένετο ή καταθέσις, εις χρυσόν ή δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τῷ Εσωτερικῷ και ἐπιταγῆν τῷ ὀμολογιούχῳ.

Τῷ κεφάλαιον και οί τόκοι τῶν ὀμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι και τῇ αἰτήσει τῷ καταθέτου ἐν τοῖς Ἐποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης, ἐν Κερκίρα-δὲ Κεφαλληνίῃ και Ζακύνθῳ διά τῶν ὑποκαταστημάτων τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων

1 1/2	τοῖς	οἰο	κατ'	έτος	διά	κατάθ.	1	μηνῶν
2	"	οἰο	"	"	"	"	1	έτους
2 1/2	"	οἰο	"	"	"	"	1	έτων
3	"	οἰο	"	"	"	"	οἰο	έτων
4	"	οἰο	"	"	"	"	"	έτων

Αἱ ὀμολογίαι τῶν έντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται ἐν-

ΑΘΗΝΑΙ

PALACE HOTEL

Τὸ Πολυτελέστερον και Τελειότερον ἐν Ἑλλάδι.

Assenseur. Θέρμανσις τελευταίου συστήματος δι' ἀτμοῦ (Chauffage centrale).

Φωτισμός ηλεκτρικὸς ἀπλετος.

Αἰθουσαι: Γ'ποδοχῆς Αἰθουσαι ἑκυριῶν.

Ἀναγνωστήριον. Σφαιριστήριον κτλ.

Αἰθουσαι Ἐσπιατορίου (Table d' Hôte).

ΔΟΥΤΡΑ ΑΙΔΗΨΟΥ

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ

ΑΙ "ΘΕΡΜΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑ,"

Τελειῶς ἀνακαινισθέν. Δωμάτια ἀναπαυτικώτατα, αἰθουσαι πολυτελεῖς.

Ἀναγνωστήριον Ἐσπιατόριον (Table d' Hôte) - Concert (τρίο). ἀπὸ

τελούμενον ἀπὸ τῶς γνωστοῦς καλλιτέχνας κ κ. Στυλ. Κρασσάν,

Ροδόλφον Γαῖδεμβέργερο και Π. Χάρτ.

Λουτήρες εὐρωπαϊκώτατοι ἐντὸς τῷ ἰκαταστήματος, ἀπλετος φωτισμός

δι' ἀσετυλίνης, καθημερινά διεθνή τηλεγραφήματα.

BAR AMERICAIN

Pension ἀπὸ 12 1/2 - 17 Δρ. - Καθημερινή συγκοινωνία Ἀθηνῶν-Βαλίου.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ ΑΔΕΛΦΟΙ ΠΟΛΕΜΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ ΑΔΕΛΦΟΙ ΠΟΛΕΜΗ